

Dataanalyse, opdagelsesrisikoen for besvigelser

Kandidatafhandling – Cand.merc.aud.

Aalborg universitet

Vejleder: Hans Høj Nygaard

Forfattere:

Mubashar Younus Abbas (20220753)

Julie Bartels Friis (20231633)

Amalie Lisa Khella (20231624)

5. januar 2026

Anslag: 216.422

Abstract

This thesis examines how the application of audit data analytics can contribute to reducing the detection risk of fraud and strengthening the auditor's ability to identify fraud. As business processes become more complex and increasingly data-driven, traditional audit approaches based on sampling and manual procedures are challenged in their ability to identify fraud and material misstatements. This development underlines the need for more systematic and audit data-driven methods that can enhance the audit process and the auditor's ability to provide sufficient and appropriate audit evidence.

Fraud theory and the audit risk model provide a relevant framework for understanding why the detection risk remains a concern in high-risk audit environments. This is particularly relevant when there are weak internal controls, limited transaction traceability, extensive use of manual journal entries, and a significant reliance on management judgement, as these conditions increase the likelihood that fraud may occur and remain undetected. In such cases auditors are expected to adapt their audit planning and procedures to address the elevated fraud risk, as outlined in the requirements of the International Standards on Auditing.

The relevance of data analytics in fraud-related audits depends on how effectively it is integrated into the audit process. The availability of independent and reliable documentation, the auditor's technical and analytical competencies and professional judgement remain decisive factors in determining if audit data analytics contributes effectively to fraud detection by strengthening the evidential basis of the audit. Data analytics should be viewed as a complement to, rather than a substitute for professional skepticism and audit judgement.

Overall, the thesis highlights why audit data analytics is important when addressing fraud risk and detecting risk in an audit. It demonstrates that data analytics is a tool with significant potential which can be used to enhance audit quality and fraud identification. Furthermore, its effectiveness ultimately relies on the appropriateness of its implementation, the auditor's expertise, and a continued focus on the auditor's professional judgment when interpreting analytical results and responding to identified fraud indicators.

Abstract	1
Kapitel 1: Indledning.....	5
1.1 Indledning	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Afgrænsning	6
1.4 Metode.....	7
1.4.1 Metode og videnskabsteoretisk grundlag.....	7
1.4.2 Videnskabsteoretisk perspektiv.....	7
1.4.3 Systemtilgangen som metodisk ramme	8
1.4.4 Empirisk grundlag og datagrundlag.....	9
1.4.5 Validitet og reliabilitet.....	10
1.4.5.1 Metodiske overvejelser og afgrænsninger.....	11
1.4.5.2 Etske og praktiske overvejelser.....	11
1.5 Struktur.....	12
Kapitel 2: Redegørelse.....	13
2.1 Definition af besvigelser.....	13
2.1.1 ISA 240 – Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber....	13
2.2 Besvigelsestyper.....	15
2.2.1 Regnskabsmanipulation	15
2.2.2 Misbrug af aktiver	16
2.3 REVU's udtalelse om besvigelserisiko vedrørende indtægter i mindre virksomheder	17
2.4 Besvigelsestrekanter / besvigelserdiamanten	19
2.4.1 Besvigelserdiamanten	20
2.5 Forventningskløften	21
2.5.1 Rimelighedskløften.....	22
2.5.2 Præstationskløften	23
2.6 Professionel skepsis	24
2.7 Revisionsrisiko.....	25
2.7.1 Iboende risiko	26
2.7.2 Kontrolrisiko.....	26

2.7.3 Opdagelsesrisiko	27
2.8 Planlægning.....	27
2.8.1 Drøftelser i opgaveteamet	28
2.8.2 Risikovurderingshandling	29
2.8.3 Revisionsbevis	29
2.8.3.1 Revisionsbevis i udførelsen	30
2.9 Dataanalyse	31
2.9.1 Definition af dataanalyse	31
2.9.2 Dataanalyse jf. ISA standard	34
2.9.3 Dataanalyse til brug for at mindske besvigelser.....	34
2.9.4 Dataanalytiske metoder	36
2.9.5 Journal Entry-test (JE-test).....	37
2.9.6 Korrelationsanalyse	38
2.9.7 Andre eksterne omkostninger – fokus på besvigelser	39
2.9.8 Nettoomsætning	40
2.9.9 Vareforbrug og lager.....	41
2.9.10 Debitorer	42
2.9.11 Implementering af dataanalyse.....	42
Kapitel 3: Analyse	43
3.1 Dataanalyse i revision	43
3.2 Sag: 029/2017 af 21. marts 2018.....	44
3.2.1 Klagepunkt 1 - Mangelfuld reaktion på besvigelserisiko, mangelfuld planlægning, uegnede revisionshandling samt fejlinformation.....	44
3.2.1.1 Analyse af klagepunkt 1	45
3.2.1.2 Besvigelser	45
3.2.1.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse	46
3.2.2 Klagepunkt 2 - Utilstrækkelige revisionshandling vedrørende kontraktbasen	48
3.2.2.1 Analyse af klagepunkt 2	49
3.2.2.2 Besvigelser	49
3.2.2.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse	50
3.2.3 Klagepunkt 3 – Manglende analytisk revision.....	52

3.2.3.1 Analyse af klagepunkt 3	53
3.2.3.2 Besvigelser	53
3.2.3.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse	54
3.3 Sag: 046/2017 af 7. januar 2019	56
3.3.1 Klagepunkt 1: Forståelsen af virksomheden, planlægning og udførsel.....	57
3.3.1.1 Analyse af klagepunkt 1	57
3.3.1.2 Besvigelser	58
3.3.1.2 Revisionsrisikoen og dataanalyse	59
3.3.2 Klagepunkt 2: Tilgodehavender og gæld vedrørende A brugere	62
3.3.2.1 Analyse af klagepunkt 2	62
3.3.2.2 Besvigelser	62
3.3.2.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse	64
3.3.3 Klagepunkt 3: Andre tilgodehavender fra salg	66
3.3.3.1 Analyse af klagepunkt 3	67
3.3.3.2 Besvigelser	67
3.3.3.3 Revisionsrisiko og dataanalyse	69
3.3.4 Klagepunkt 5: Cash in transit	72
3.3.4.1 Analyse af klagepunkt 5	72
3.3.4.2 Besvigelser	72
3.3.4.3 Revisionsrisiko og dataanalyse	74
3.3.5 Klagepunkt 6: Nettoomsætning	78
3.3.5.1 Analyse af klagepunkt 6	78
3.3.5.2 Besvigelser	79
3.3.5.3 Revisionsrisiko og dataanalyse	81
3.4 Delkonklusion.....	85
Kapitel 4: Diskussion	87
4.1 Fordele og ulemper ved anvendelse af dataanalyse.....	87
4.2 Delkonklusion.....	91
Kapitel 5: Konklusion og perspektivering.....	92
5.1 Konklusion	92
5.2 Perspektivering	94
Litteraturliste.....	99

Kapitel 1: Indledning

1.1 Indledning

Som følge af den digitale udvikling, er det blevet lettere for virksomheder at trække data ud, som vedrører virksomheden. Denne udvikling er med til at ændre virksomheders forretningsprocesser. Det er dog ikke kun virksomheders forretningsprocesser, der udvikles, men også revisors måde at udføre sit arbejde på. Revisor kan benytte sig af dataanalyse og andre digitale værktøjer, til at undersøge større mængder af data. Ved brug af dataanalyse, kan revisor mere effektivt, identificere tegn, på fejlinformation som følge af besvigelser. Man ser oftere en kompleksitet i transaktioner, som hidtil revisionsmetoder udfordres i forbindelse med at opdage fejlinformation som følge af besvigelser.

Opdagelsesrisikoen er en væsentlig faktor i revisionsrisikoen og udgør en væsentlig faktor i revisionsrisikomodellen. Her skal revisor overveje risikoen for af opdage fejlinformation som følge af besvigelser og fastlægge revisionshandlinger ud fra vurderingen heraf. Revisor har igennem mange år anvendt stikprøver og analytiske handlinger til at identificere tegn på fejlinformation. Som følge af en stigende grad af kompleksitet, samt en større datamængden, er det relevant for revisor at benytte sig af dataanalyse. Dataanalyse kan være med til at reducere opdagelsesrisikoen, da revisor kan få en mere nuanceret, samt datadrevet grundlag for risikovurderingen og test af kontroller.

Ud fra ovenstående, undersøger denne afhandling hvordan implementering af dataanalyse kan mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser. Formålet er at analysere, hvordan og hvor, det er relevant for revisor at implementere dataanalyse i revisors arbejde i forbindelse med at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser. Det vil undersøges hvordan dataanalyse, kan understøtte revisionskvaliteten og tilliden til revisors regnskabsaflæggelse. Det er relevant at undersøge dette, da der generelt i revisorbranchen stilles øget krav til anvendelse af dataværktøjer og dataanalyse. Det er samtidig også en krav fra tilsynsmyndighederne, da det er med til at skabe højere kvalitetssikring. Afhandlingen vil tage udgangspunkt i anvendelsen af dataanalyse i revision, i SMV-virksomheder, herunder revisors identificering af og vurdering af besvigelserisici.

1.2 Problemformulering

Hvordan kan implementering af dataanalyse mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser?

For at besvare ovenstående spørgsmål, har vi defineret nedenstående problemstillinger.

1. Hvad er besvigelser?
2. Hvad er revisors ansvar i forbindelse med mistanke om besvigelser?
3. Hvad er revisionsrisikomodellen?
4. Hvad er dataanalyse?

1.3 Afgrænsning

Formålet med dette afsnit er at fastlægge en tydelig og velbegrundet afgrænsning af den empiri, de lovgivningsmæssige rammer samt de øvrige datakilder og undersøgelser, som der bliver inddraget i denne afhandling. For at opretholde et skarpt analytisk fokus og sikre en målrettet besvarelse af undersøgelsens overordnede problemstilling er en sådan afgrænsning nødvendig.

Problemformuleringen i denne afhandling åbner mulighed for at kunne undersøge en bred vifte af forhold vedrørende revisorers rolle i forbindelse med svig, hvorfor det er centralt at undersøgelsens fokus bliver præciseret. Denne afhandling afgrænses derfor til at omhandle hvordan, implementeringen af dataanalyse kan medvirke til at mindske opdagelsesrisikoen for svig i små og mellemstore virksomheder (SMV'er). Denne afgrænsning er valgt, da små og mellemstore virksomheder oftest adskiller sig fra større virksomheder som oftest er i besiddelse af andre ressourcer, revisionspraksis og teknologi, som kan have en betydning for hvordan dataanalyse anvendes og hvilken effekt den har.

Der er flere forskellige former for økonomisk kriminalitet. Denne afhandling afgrænser sig til besvigelser, der kan klassificeres som misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation, i og med disse to typer vurderes at være mest relevante i relation til undersøgelsens formål. Dette betyder dermed at afhandlingen afgrænses fra øvrige typer af økonomisk kriminalitet, herunder korruption, cyber kriminalitet mv.

Følgende afsnit har derfor til formål at definere rammerne som muliggør en metodisk, fokuseret og en dybdegående behandling af afhandlingens emne, samtidig med at det akademiske krav i afhandlingen efterleves.

1.4 Metode

1.4.1 Metode og videnskabsteoretisk grundlag

Dette afsnit redegør for afhandlingens metodiske og videnskabsteoretiske grundlag. Afhandlingens udgangspunkt er forståelsen af vidensproduktion, som præsenteres hos Ib Andersen i *Den skinbarlige virkelighed* 1. Det fremhæves, at forskeren ikke afdækker en neutral virkelighed, men skaber den gennem de begreber og perspektiver, der bringes i anvendelse i forskningsprocessen 2. Denne tilgang anvendes som fundament for at beskrive, hvordan valg af metodesyn påvirker udvælgelse af teori, empirisk materiale og fortolkning, og hvordan dette i sidste ende former den viden, som afhandlingen producerer.

Hos Andersen er vidensproduktion uløseligt knyttet til forskerens forståelse af, hvordan viden bliver til, og hvordan virkeligheden kan anskues. Dette perspektiv er centralt for nærværende afhandling, hvor analysen af dataanalyse og besvigelser i revision ikke kan adskilles fra den organisatoriske og professionelle kontekst, hvori de opstår. Det er derfor afgørende at anerkende, at det valgte videnskabsteoretiske ståsted både sætter rammerne for den teoretiske afgrænsning og de metodiske valg, der træffes undervejs.

Afhandlingen bygger på et konstruktivistisk videnskabssyn, hvor viden anskues som resultat af fortolkning og menneskelig interaktion. I denne optik er virkeligheden ikke givet på forhånd, men skabt gennem sociale og faglige praksisser. Dette har betydning for analysens tilgang til data og revisionsfaglig viden. Fokus er ikke blot på at identificere, hvordan dataanalyse anvendes i revisionsprocessen, men på at forstå, hvordan denne anvendelse fortolkes og gives mening i relation til forebyggelse og opdagelse af besvigelser i praksis.

1.4.2 Videnskabsteoretisk perspektiv

Afhandlingens videnskabsteoretiske udgangspunkt tager afsæt i et konstruktivistisk paradigme. Her understreges det, at viden ikke eksisterer som en objektiv afspejling af en uafhængig virkelighed, men altid er et resultat af fortolkning, begrebsanvendelse og menneskelig interaktion 3. Virkeligheden opfattes således ikke som givet, men som noget der skabes og opretholdes gennem sociale praksisser og kollektive forståelsesprocesser. Dette betyder, at

---

¹ Andersen, I (2019)

² Andersen, I (2019)

³ Andersen, I (2019)

analyse af revision og besvigelser samtidig er en analyse af de faglige og organisatoriske processer, der bestemmer, hvad der i praksis opfattes som legitim viden eller “revisionsmæssige fakta”.

Denne forståelse er særlig relevant i konteksten af besvigelser og revisionshandlinger, hvor vurderinger af risiko, kontrolmiljø og dokumentation ikke kan anskues som teknisk neutrale. Revisors erfaring, virksomhedens kultur og de teknologiske muligheder, herunder brugen af dataanalyse, påvirker alle, hvordan potentielle uregelmæssigheder identificeres, vurderes og håndteres i praksis. Det konstruktivistiske perspektiv tydeliggør dermed, at revisionskvalitet og besvigelsevurdering formes i et spændingsfelt mellem professionelle normer, organisatoriske rammer og personlige fortolkninger.

At indtage et konstruktivistisk videnskabssyn indebærer samtidig en erkendelse af, at forskeren selv er medskaber af sin genstand. Som Andersen fremhæver, kan forskeren aldrig indtage en neutral eller observerende position uden indflydelse på den viden, der produceres ⁴. Valg af teorier, begreber og metode får direkte betydning for, hvordan fænomenet “revision med fokus på dataanalyse og besvigelser” fremstår og kan forstås. I afhandlingen har det derfor været nødvendigt kontinuerligt at reflektere over egne antagelser og analytiske greb for at sikre transparens og metodisk konsistens.

Paradigmevalget har endvidere haft betydning for de metodiske prioriteringer. Da konstruktivismen lægger vægt på fortolkning frem for måling, er kvalitative refleksionsbaserede analyser prioriteret med henblik på at skabe dybde og indsigt i, hvordan aktører i revisionsfeltet faktisk oplever, forstår og anvender dataanalyse i relation til besvigelser ⁵.

1.4.3 Systemtilgangen som metodisk ramme

Systemtilgangen, som Arbnor og Bjerke betegner som “*the systems view*”, anvendes her som en metodisk ramme til at strukturere analysen af revisionspraksis. Hvor Andersen danner grundlag for forståelsen af viden som konstrueret, bidrager systemtilgangen med et analytisk perspektiv, der gør det muligt at betragte de undersøgte fænomener som dele af en større helhed ⁶. Tilgangen bygger på antagelsen om, at forståelse af et fænomen forudsætter, at det ses i relation til de andre elementer, det indgår i, og ikke isoleret som enkeltstående forhold.

---

⁴ Andersen, I (2019)

⁵ Andersen, I (2019)

⁶ Andersen, I (2019)

I en revisionskontekst betyder dette, at dataanalyse ikke kan reduceres til et teknisk værktøj. Anvendelsen må i stedet forstås som en del af et komplekst system af organisatoriske strukturer, professionel dømmekraft, revisionsstandards og etiske normer. Når revisionsprocessen anskues som et system, synliggøres det, hvordan ændringer ét sted, f.eks. implementering af nye dataanalytiske metoder, kan påvirke vurderinger af revisionsrisiko, arbejdsgange, dokumentationskrav og den samlede kvalitet i revisionen.

Den systemiske tilgang gør det desuden muligt at undersøge samspillet mellem forskellige niveauer i organisationen. Ledelsens prioriteringer, revisionsfirmaets kultur, medarbejdernes kompetencer og den regulatoriske ramme kan hver især påvirke anvendelsen af dataanalyse. Systemsynet bidrager dermed til at identificere både tekniske, strukturelle og menneskelige forhold, der kan fremme eller begrænse dataanalysens rolle i forhold til håndtering og identifikation af besvigelser.

Endelig åbner systemtilgangen for en tværfaglig analysestruktur, hvor perspektiver fra blandt andet teknologi, organisationsteori og adfærdøkonomi kan integreres. Dette ligger i tråd med Arbnor og Bjerkes forståelse af forskning som en dynamisk proces, hvor viden udvikles gennem samspil mellem flere forståelsesrammer, og understøtter samtidig den konstruktivistiske antagelse om, at viden formes i den praksis, hvor den anvendes ⁷.

1.4.4 Empirisk grundlag og datagrundlag

Det empiriske grundlag består primært af sekundære data i form af videnskabelige artikler, faglitteratur, lovgivning, internationale revisionsstandards, branchepublikationer og rapporter fra relevante organisationer. Disse kilder udgør et centralt fundament for analysen af sammenhænge mellem revisionsprocesser, dataanalyse og besvigelser. I tråd med Ib Andersens forståelse af viden som fortolkningsbåret og kontekstafhængig anskues kilderne ikke som objektive beskrivelser af en uafhængig virkelighed, men som udtryk for de perspektiver og forståelsesrammer, der eksisterer i revisionsfeltet ⁸.

Udvælgelsen af kilder er foretaget ud fra kriterier om relevans, aktualitet og faglig troværdighed. Internationale forskningsbidrag kombineres med danske branche- og standardkilder, hvilket gør det muligt både at indfange globale tendenser og den specifikke kontekst, som præger revisionspraksis nationalt. Dette sikrer en bred teoretisk og praksisnær forankring af analysen.

---

⁷ Arbnor, Bjerke, (2009)

⁸ Andersen, I (2019)

Da nogle kilder, særligt fra interesseorganisationer og standardgivende organer, kan have normative eller strategiske formål, er der foretaget en kildekritisk vurdering af deres positioner og intentioner. For at styrke validiteten er sådanne kilder sammenholdt med uafhængig forskning, hvilket muliggør triangulering mellem forskellige perspektiver. Gennem denne kombination opnås en mere nuanceret forståelse af både muligheder og begrænsninger ved anvendelsen af dataanalyse i arbejdet med besvigelserelaterede revisionsopgaver.

1.4.5 Validitet og reliabilitet

Kvalitet i undersøgelsen forstås som et spørgsmål om sammenhæng mellem undersøgelsens formål, teoretiske udgangspunkt og de valg, der træffes i analyseprocessen. Dette bygger på den kvalitetsforståelse, hvor validitet knyttes til gennemsigthed, refleksivitet og metodisk konsistens frem for objektiv sandhed. Validitet handler således ikke om at opnå objektivitet eller repræsentativitet, men om at sikre en tydelig og sammenhængende kobling mellem problemformulering, teoretisk grundlag, begrebsanvendelse og analyse. Validitet i denne sammenhæng består derfor i, at argumentationen er logisk konsistent, begreberne anvendes præcist, og fortolkningen af empirien er transparent og velbegrundet ⁹.

Den interne validitet søges styrket gennem et klart begrebsarbejde og en løbende afstemning mellem teori og empiri, således at de analytiske konklusioner udspringer af en tydeligt dokumenteret argumentationsproces. Den eksterne reliabilitet, forstået som muligheden for at gentage undersøgelsen med samme resultat, vurderes i et konstruktivistisk perspektiv ikke som et centralt kvalitetskriterium, da viden anses for kontekstafhængig og fortolkningsbåret ¹⁰. I stedet sikres pålidelighed gennem gennemsigthed i metodevalg, kildegrundlag og analytiske prioriteringer, så læseren kan følge og vurdere forskningsprocessens bevægelser.

Refleksivitet udgør et centralt kvalitetselement. Andersen understreger, at forskeren altid er medskabere af sin genstand og derfor forudsættes det, at egne forståelser og teoretiske positioner løbende adresseres og synliggøres. Denne refleksive bevidsthed har været styrende gennem hele analyseprocessen for at sikre metodisk gennemsigthed og dermed styrke undersøgelsens troværdighed.

---

⁹ Andersen, I (2019)

¹⁰ Andersen, I (2019)

1.4.5.1 Metodiske overvejelser og afgrænsninger

Fokus er afgrænset til anvendelsen af dataanalyse i revisionsprocesser, hvor formålet er at identificere og håndtere besvigelserisici. Der inddrages derfor ikke alle revisionstyper eller brancher, da en bredere tilgang ville udvide genstandsfeltet og gøre analysen mindre præcis. I overensstemmelse med Ib Andersens pointe om, at forskningsobjekter må “skabes” gennem analytiske afgrænsninger, er det nødvendigt at indkredse feltet for at muliggøre en meningsfuld og dybdegående analyse ¹¹.

Datagrundlaget er primært baseret på sekundær empiri, herunder eksisterende faglitteratur, forskningsartikler, revisionsstandards og branchepublikationer. Denne tilgang vurderes hensigtsmæssig, da formålet ikke er at dokumentere nye adfærdsmønstre i praksis, men derimod at opnå en systemisk og teoretisk forståelse af, hvordan dataanalyse indgår i revisionsmæssige vurderinger relateret til besvigelser. Sekundære kilder giver mulighed for at trække på allerede etableret viden og forskellige faglige perspektiver, hvilket styrker bredden i den analytiske forståelse.

Afgrænsningen indebærer samtidig, at konklusioner ikke skal opfattes som universelt gældende for alle revisionskontekster, men som knyttet til de forudsætninger og perspektiver, der er fremstillet her. I tråd med det konstruktivistiske grundlag er formålet ikke at formulere én endegyldig sandhed om dataanalyse i revision, men at bidrage til en dybere indsigt i de dynamikker og forståelser, der præger dette område.

1.4.5.2 Etiske og praktiske overvejelser

Arbejdet med datagrundlaget er håndteret i overensstemmelse med gældende forskningsetiske principper. Dette indebærer en bevidst og transparent håndtering af kilder, hvor ophavsrettigheder respekteres, argumentation henvises korrekt, og kildegrundlaget behandles med kritisk vurdering af afsender, formål og kontekst. Valg af teori, begreber og kilder anses ikke som neutrale, men som aktive elementer i den proces, hvor forskningsobjektet formes og viden skabes ¹².

Databehandling og litteraturindsamling er foretaget systematisk for at sikre metodisk genemsigtighed. Dette er ikke med henblik på at skabe reproducerbarhed i traditionel forstand, men for at læseren kan følge og vurdere de analytiske bevægelser, der ligger til grund for de trufne konklusioner. Refleksion over egne antagelser og perspektiver har været en central del

---

¹¹ Andersen, I (2019)

¹² Andersen, I (2019)

af arbejdet, fordi den viden, der fremstilles, altid formes af den sammenhæng og det analytiske udgangspunkt, den udvikles i.

Hermed fastholdes, at afhandlingens metodiske tilgang ikke sigter mod at etablere universelt gyldige forklaringer, men mod at skabe indsigt i, hvordan anvendelsen af dataanalyse i revisionspraksis forstås og formes i relation til besvigelssvurderinger. Kombinationen af det konstruktivistiske videnskabssyn og systemtilgangen muliggør en analyse, der både betoner den sociale og organisatoriske kompleksitet og samtidig søger at synliggøre de sammenhænge, der strukturerer revisors arbejde i praksis.

1.5 Struktur

I dette afsnit af afhandlingen, vil det være en kort gennemgang af afhandlingens struktur. Dette er for at skabe et overblik for læseren.

Kapitel 1

Kapitel 1 danner et overblik over afhandlingen. Her præsenteres afhandlingen ved hjælp af indledning, problemformulering, afgrænsning og metode.

Kapitel 2

Kapitel 2 er den redegørende del af afhandlingen. Her skabes et overblik og redegørelse af den teori, der benyttes i analysen, for at analysere problemstillingen.

Kapitel 3

Kapitel 3 er den analyserende del af afhandlingen. Her analyseres problemstilling på baggrund af to sager, herunder sag 1: 029/2017 af 21. marts 2018 og sag 2: 046/2017 af 7. januar 2019.

Kapitel 4

Kapitel 4 er den diskuterende del af afhandlingen. Her diskuteres fordele og ulemper ved brug af dataanalyse med henblik på at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser.

Kapitel 5

Kapitel 5 er den konkluderende del af afhandlingen. Her vil en konklusion på problemformuleringen, som tidligere i afhandlingen blev redegjort, analyseret og diskuteret, blive præsenteret.

Kapitel 2: Redegørelse

Kapitel 2 indeholder en gennemgang af den teori, der er relevant for afhandlingens problemstillinger. Kapitlet indeholder centrale begreber og modeller inden for besvigelser, herunder besvigelседiamanten, samt revisionsrisikomodellen med særligt fokus på opdagelsesrisikoen. Derudover redegøres der for hvordan anvendelsen af dataanalytiske værktøjer kan anvendes til at identificere risici og understøtte revisors arbejde med at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Formålet er at etablere et teoretisk fundament, der danner grundlag for den efterfølgende analyse af de udvalgte sager.

2.1 Definition af besvigelser

For at kunne besvare afhandlingens problemstilling, vil følgende afsnit redegøre for definitionen af besvigelser, herunder besvigelsestyper, besvigelsestrekanten og – diamanten, samt forventningskløften.

2.1.1 ISA 240 – Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber

ISA 240 definerer revisors ansvar i forbindelse med besvigelser ved revision af regnskaber. Standarden er lavet af International Auditing and Assurance Standards Board og standardens formål er at styrke offentlighedens tillid til revisorer ved at fastlægge klare krav og retningslinjer. Standarden uddyber anvendelsen af ISA 315 revised og 330 på områder med risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Standarden definerer besvigelser, som følgende:

“besvigelser - en bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel”¹³.

Standarden beskriver sondringen mellem besvigelser og fejl. Forskellen mellem besvigelser og fejl er, om der er foretaget en handling bevidst eller ubevidst, der skaber fejlinformationen i regnskabet. ISA 240 fokuserer på besvigelser, der fører til væsentlig fejlinformation. Der skelnes mellem to slags besvigelser, regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver.

Det primære ansvar for at opdage og forebygge besvigelser er den enkelte virksomheds daglige, samt øverste ledelse. Det forventes at ledelsen etablerer et kontrolmiljø, der fremmer ærlig og etisk adfærd.

Det er revisors ansvar og mål; 1. at identificere og vurdere risici for væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser, 2. at indhente tilstrækkeligt og egnet bevis, som en reaktion på identifikationen og vurderingen af besvigelserisikoen, 3. at reagere på de konstaterede besvigelser eller mistanke herom. Ydermere kræver standarden at revisor udviser professionel skepsis igennem hele revisionen, herunder kritisk vurdering af materialets gyldighed og forklarings konsistens. Grunden til dette, er at risikoen for ikke at opdage besvigelser fra ledelsen er høj.

Ved udførsel af en revision, kræver standarden først og fremmest en planlægning og risikovurderingen der omfatter, drøftelser med opgaveteamet omkring besvigelser, forespørgsler til ledelsen, den interne revision og andre relevante parter. Den kræver ydermere analytiske handlinger og en forhåndsantagelse om, at indregningen af indtægter indebærer besvigelserisiko, medmindre dette er begrundet afkræftet. Vurderede besvigelserisici, som anses som betydelige risici kræver en forståelse af relevante kontroller.

Standarden kræver generelle og specifikke handlinger, som en reaktion på vurderede risici. Revisor skal tage stilling til ledelsens mulighed for at tilsidesætte kontroller. Dette undersøges ved, test af posteringer, en bagudrettet gennemgang af væsentlige regnskabsmæssige skøn og en vurdering af forretningsmæssige begrundelser for usædvanlige eller komplekse transaktioner.

Der skal foretages evaluering og rapportering, som omfatter vurdering af om det samlede revisionsbevis er tilstrækkeligt, og hvordan konstaterede eller mistænkte besvigelser påvirker

---

¹³ ISA 240, 11 (a).

den fremadrettede revision og erklæring. Det er revisors ansvar at indhente, en skriftlig udtalelse fra ledelsens om deres vurdering af besvigelsesrisikoen og kendskab til faktiske eller mulige besvigelser. Ydermere stilles der krav om kommunikation til ledelse om konstaterede eller mistænkte besvigelser, samt vurdere den eventuelle eksterne rapporteringspligt i henhold til lovgivning.

Det er vigtigt at revisor generelt overholder dokumentationskravene. Det vil sige at revisor skal dokumentere drøftelser med opgaveteamet, identificerede og vurderede besvigelsesrisici, de generelle og specifikke reaktioner på vurderede besvigelsesrisici og resultaterne heraf, samt kommunikation med ledelsen og eksterne myndigheder.

2.2 Besvigelsestyper

ISA 240 nævner to typer besvigelser som er relevante for revisor, misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Revisor skal planlægge og udføre revisionen med en professionel skepsis, som er rettet mod risikoen for begge typer af besvigelser.

2.2.1 Regnskabsmanipulation

Regnskabsmanipulation defineres i ISA 240 som: *“Regnskabsmanipulation indebærer tilsigtet fejlinformation i regnskabet, herunder udeladelse af beløb eller oplysninger, for at vildlede regnskabsbrugere.”*¹⁴. Regnskabsmanipulation omfatter en bevidst handling, med det formål at vildlede. Dette gøres ved at der foretages forkert anvendelse af regnskabsprincipper, samt ændringer i beløb, klassifikation, præsentation eller oplysninger. De typiske måder at begå regnskabsmanipulation på er følgende, jf. ISA 240, A3:

- *“manipulation, forfalskning (inklusive dokumentfalsk) eller ændring af bogføringen eller af underliggende dokumentation, som danner grundlag for regnskabsudarbejdelsen*
- *forkert præsentation eller bevidst udeladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet*
- *bevidst forkert anvendelse af regnskabspraksis vedrørende beløb, klassifikation, præsentation eller oplysning.”*

---

¹⁴ ISA 240, A2.

Regnskabsmanipulation foretages typisk af enten den daglige ledelse eller øverste ledelse i virksomheden og oftest i de virksomheder hvor ledelsen let kan tilsidesætte kontroller. Ledelsens motivation til at begå regnskabsmanipulation, kan være mange forskellige grunde, herunder økonomisk robusthed udadtil, samt være med til at sikre adgang til finansiering mm. Ledelsen kan benytte følgende metoder til at gå besvigelser ved tilsidesættelse af kontroller, jf. ISA 240, A4:

- *“bogføring af fiktive registreringer for at manipulere med driftsresultatet eller nå andre mål, især tæt på regnskabsperiodens afslutning*
- *upassende tilpasninger af forudsætninger og ændringer af vurderinger ved skøn af regnskabsposter*
- *undladelse, fremskyndelse eller udskydelse af indregning i regnskabet af begivenheder og transaktioner, som er indtruffet i regnskabsperioden*
- *fortielse af eller undladelse af oplysning om fakta, der kunne påvirke de beløb, der er registreret i regnskabet deltagelse i komplekse transaktioner, der er konstrueret med det formål at fortegne virksomhedens finansielle stilling eller resultat*
- *ændring af registreringer og betingelser i relation til betydelige og usædvanlige transaktioner.”*

2.2.2 Misbrug af aktiver

Misbrug af aktiver defineres i ISA 240 som: *“Misbrug af aktiver omfatter tyveri af virksomhedens aktiver og begås ofte af medarbejdere for relativt små og uvæsentlige beløb”*¹⁵. Ved misbrug af aktiver er det enten anvendelse af virksomhedens aktiver eller uretmæssige tilegnelser. Det er primært virksomhedens medarbejdere, der foretager denne form for besvigelser. Det findes typisk i driften og er ofte mindre beløb, som forekommer hyppigt. De typiske måder at misbruge aktiver på er følgende, jf. ISA 240, A5:

- *“underslæb (f.eks. misbrug af debitorers indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti)*
- *tyveri af fysiske aktiver eller immaterielle rettigheder (f.eks. tyveri af varelager til privat anvendelse eller videresalg, tyveri af scrap til videresalg, sammensværgelse med en konkurrent ved at oplyse teknologiske data som modydelse for betaling)*

---

¹⁵ ISA 240, A5.

- *ved at foranledige en virksomhed til at betale for varer og tjenesteydelser, der ikke er modtaget (f.eks. udbetalinger til fiktive forhandlere, returkommission betalt af forhandlere til virksomhedens indkøbere som modydelse for forhøjede priser, udbetalinger til fiktive medarbejdere)*
- *privat benyttelse af virksomhedens aktiver (f.eks. benyttelse af virksomhedens aktiver til sikkerhedsstillelse for et privat lån eller et lån til en nærtstående part) for at skjule, at aktiverne ikke er til stede, eller at de er anvendt til sikkerhedsstillelse uden korrekt autorisation, ses misbrug af aktiver ofte sammen med falske eller vildledende registreringer eller dokumenter.”*

Disse handlinger kan medføre direkte økonomiske tab for virksomheden, samt skabe mindre tillid til den interne kontrol. Besvigelserisiciene for denne form for besvigelser er bl.a. manglende afstemninger, svage interne kontroller og procedurer, samt manglende funktionsadskillelse.

2.3 REVU's udtalelse om besvigelserisiko vedrørende indtægter i mindre virksomheder

REVU har i marts 2024, lavet en udtalelse om besvigelserisiko vedrørende indtægter i mindre virksomheder. Den beskriver revisors overordnede rolle i forbindelse med besvigelser. Udtalelsen skriver, som ISA 240 at revisors opgave er, at 1. identificere og vurdere risiko for væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser, 2. at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis ved at gennemføre passende reaktioner, 3. at reagere passende på de konstaterede eller mistænkte besvigelser. Samtidig med dette er det vigtigt at revisor udviser professionel skepsis.

Udtalelsen skriver, at revisor ved den indledende risikovurdering bør afklare, hvem der er de primære regnskabsbrugere, hvordan dette påvirker incitamenter og holde fokus på væsentligheden. Ved risikovurderingen skal revisor inddrage risikofaktorer. De relevante risikofaktorer kan bl.a. være going concern, særlige brancher, incitamentsaflønning mm. Til brug for denne risikovurdering benyttes besvigelsestrekanten, her vurderer man retfærdighed, mulighed og incitament. Udtalelsen anbefaler at der ikke lægges for høj vægt på retfærdiggørelse, da denne kan være svær at vurdere.

Som tidligere nævnt har ISA 240 en forhåndsantagelse om at der er en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved indregning af indtægter, medmindre revisor afkræfter dette og har det relevante revisionsbevis for denne afkræftelse. Det skal være konkret hvilke transaktioner og hvilke revisionsmål som risikoen vedrører. I REVU's udtalelse fremhæves det at risikoen sjældent vedrører alle indtægter samlet. Antagelsen fokuserer typisk på overvurdering, hvor der foretages indregning af for mange indtægter - dog kan det i ejerledede virksomheder også være undervurdering, hvor der f.eks. sker kontantsalg.

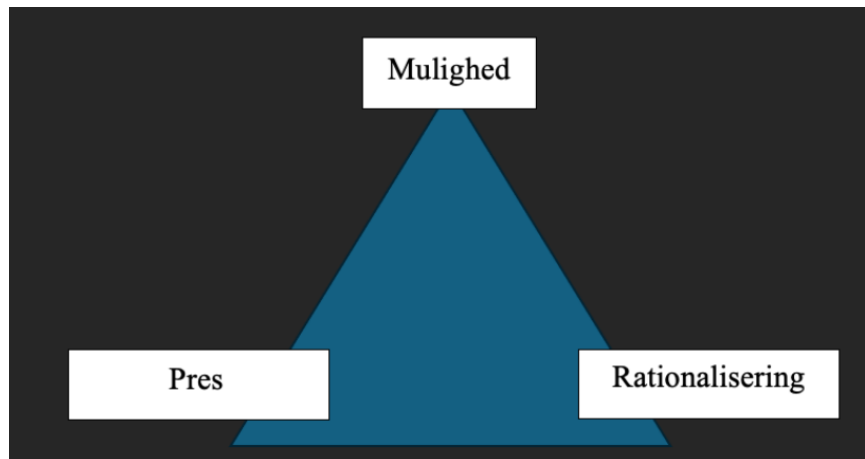
Det er en central del af vurderingen af risiko for væsentlige fejlinformation, som følge af besvigelser at have en forståelse af processer og kontroller. Der hvor der er stærke kontroller i standardssystemer, kan revisor i større grad støtte sig op ad dette, hvorimod det omvendt ved svage og manuelle processer øger risikoen. Klassificeringen af besvigelsesrisikoen skal klarlægges ud fra de faktiske procedurer og risikovurdering, skal ændres, hvis revisor opnår ny viden om dette i løbet af revisionen. Hvis antagelsen om risiko for fejlinformation afkræftes, kan der fortsat være andre iboende risici ved indtægter.

Udtalelsen opstiller forskellige eksempler på virksomheder, hvor risikoen for besvigelser vedrørende indtægter kan be- eller afkræftes. I alle eksemplerne vurderes besvigelsesrisikoen ud fra de tre hovedkategorier, 1. mulighed, 2. incitament og 3. væsentlighed (rationalisering).

2.4 Besvigelsestrekanter / besvigelisediamanten

Besvigelsestrekanter er udviklet i 1953 af Donald R. Cressey¹⁶.

Det er en teori som er udviklet til brug for revisor, når revisor skal vurdere besvigelserisikoen. Besvigelsestrekanter består af tre faktorer, herunder mulighed, pres og rationalisering, som alle har en betydning for vurderingen af besvigelserisikoen.

Figur 1: Egen tilvirkning

Pres / incitament:

Faktoren pres / incitament er forhold der skaber både økonomiske og ikke økonomiske motiver for at begå besvigelser, for det enkelte individ. Dette kan bl.a. være gæld, forpligtelser eller virksomhedsmæssige målsætninger. Disse forhold kan i sidste ende drive individet til misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation.

Mulighed:

Faktoren mulighed opstår ofte når individet har følt sig presset til at begå en besvigelse. Denne faktor er når muligheden for at foretage besvigelsen opstår. Det kan f.eks. være ved svage interne kontroller, et ineffektivt tilsyn eller når ledelsen tilsidesætter kontroller. Det fremgår af ISA 240, at besvigelser begået af ledelsen er svære at opdage, fordi ledelsen har nemmere ved at omgå allerede etablerede procedurer og manipulere regnskabsmaterialet.

---

¹⁶ Roffia, P. & Poffo, M. (2025)

Rationalisering:

Rationaliseringen er den sidste faktor i besvigelsestrekanten og det er her individet retfærdiggør handlingen for sig selv. ISA 240 oplyser at denne faktor, kan være svær at opdage/observere for en revisor. Dette læner REVU sig opad og i deres udtalelse, som er beskrevet i afsnit 2.3, lægger de vægt på at man skal være mere opmærksom på mulighed og incitament end på rationalisering.

2.4.1 Besvigelsesdiamanten

Besvigelsesdiamanten blev præsenteret i 2004 af David T. Wolfe og Dana R. Hermanson i artiklen *The Fraud Diamond – Considering the Four Elements of Fraud*¹⁷. Artiklen sætter spørgsmålstejn ved, om besvigelsestrekanten er tilstrækkelig ved forklaring af større besvigelser. Wolfe og Hermanson foreslår, at man i stedet for besvigelsestrekanten benytter besvigelsesdiamanten, hvor der tilføjes et nyt element kapabilitet. Wolfe og Hermansons pointe er at trods incitament, mulighed og rationalisering, så kræver gennemførelsen af selve besvigelsen, at den rette person har evnerne til at udnytte situationen.

Artiklen identificerer seks egenskaber, som typisk kendetegner succesfulde bedrageres kapabilitet:

- **"Position or function"** – individets autoritet og rolle i organisationen
- **"Smart"** – individet har en forståelse af de interne kontrollers svagheder og kunne udnytte disse.
- **"Ego and confidence"** – troen på at individet godt kan slippe afsted med at begå besvigelser.
- **"Coerce"** - individet kan overtale eller tvinge andre til begå besvigelser.
- **"Lie"** - individet er dygtig til at lyve og er meget overbevisende.
- **"Stress"** - individet er god til at håndtere stress, dette kan f.eks. være stress over om man bliver opdaget.

---

¹⁷ Wolfe, David T. & Hermanson, Dana R. (2004)

Med udgangspunkt i de seks egenskaber, foreslår Wolfe og Hermanson, at man både med forebyggelse og ved revisionen, kan vurdere hvem der har evnen til at gennemføre og skjule besvigelsen.

For at mindske evnen til at foretage besvigelser, kan der ved interne kontroller, foretages tiltag som f.eks. strammere adgangsstyring og rolleopdeling, logning og jobrotation, da disse tiltag kan reducere effekten af højt kapable personer. I forbindelse med revisionen anbefaler de at der foretages revisionshandlinger, som kombinerer uforudsigelighed i programmet, test der er målrettede mod ledelsen – herunder test af journalposter omkring skæringsdatoen, bagudrettede test af skøn og en vurdering af komplekse transaktioner. Udover dette indeholder revisionshandlingerne dataanalyser, der skal målrettes mod brugere og roller med særlig adgang og indflydelse. Disse tiltag vil gøre det vanskeligere for personen at udnytte deres position i virksomheden og dermed kunne begå besvigelser, selvom faktorerne i besvigelsestrekanten er opfyldt.

Besvigelsesdiamanten er dermed et supplement til besvigelsestrekanten. Den beholder de tre elementer pres, mulighed og rationalisering, men tilføjer en ekstra faktor kapabilitet. Denne faktor er med til at styrke risikovurderingen, virksomhedens design af kontroller og planlægningen af revisionshandlinger.

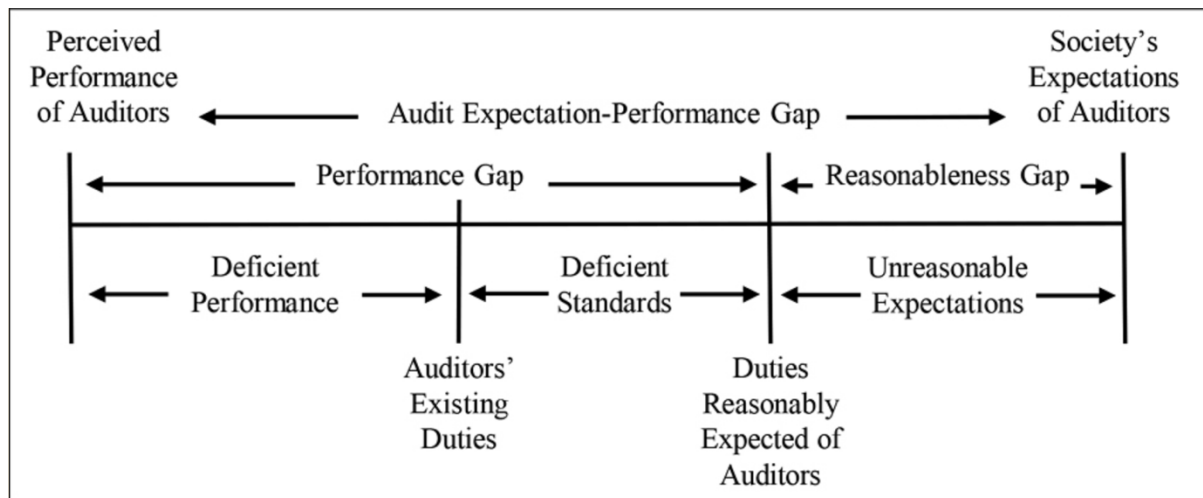
2.5 Forventningskløften

Forventningskløften blev udviklet af Brenda Porter i 1993 og beskriver forskellen mellem samfundets forventninger til revisor og samfundets opfattelse af, hvad revisor faktisk leverer. Porters model kan anvendes til at analysere, hvorfor der opstår kritik af revisor og hvilke tiltag, der kan reducere kløften.

Forventningskløften kan forstås som et udtryk for det modsætningsforhold, der eksisterer mellem formålet med revisionen og offentlighedens tillid til den finansielle rapportering. Revisionen fungerer som en tillidsskabende mekanisme mellem virksomhedens ledelse og regnskabsbrugerne, og kløften opstår, når der er uoverensstemmelser mellem revisors faktiske rolle og de forventninger, regnskabsbrugerne har.

Forventningskløften kan opdeles i to, rimelighedskløften og præstationskløften.

Opdelingen gør det muligt at identificere, om kløften er et resultat af urealistiske forventninger fra offentligheden og regnskabsbrugere, eller af manglende udførelse af revisionshandlinger¹⁸.

Figur 2: Structure of the AEG. Source: Porter (1993)

Porter bygger videre på tidligere forskeres modeller og arbejde, herunder Liggio (1974) og Monroe & Woodliff (1993), som viste, at misforståelser omkring revisors rolle ofte skyldes informationsasymmetri, det tekniske fagsprog i revisionen samt en begrænset forståelse for revisionens indbyggede begrænsninger¹⁹.

2.5.1 Rimelighedskløften

Rimelighedskløften opstiller forskellen mellem, hvad offentligheden faktisk forventer af revisor, og hvad offentligheden med rimelighed kan forvente af revisor, givet revisionens iboende begrænsninger, omfang og formål. Rimelighedskløften opstår, når regnskabsbrugerne tilskriver revisionen egenskaber, den ikke har. F.eks. at revisionen giver garanti for, at regnskabet er fejlfrit, eller at alle besvigelser vil blive opdaget.

Porter argumenterer for, at regnskabsbrugernes forventninger ikke er illegitime, men at de overskrider den professionelle og lovgivningsmæssige ramme for, hvad der med rimelighed kan forventes. Revisionen skal levere høj grad af sikkerhed, men ikke fuldstændig sikkerhed,

¹⁸ Quick, R (2020)

¹⁹ Futurelearn, (n.d).

idet arbejdet er stikprøvebaseret og begrænset af faktorer som ledelsens mulighed for at tilføje interne kontroller.

En væsentlig årsag til rimelighedskløften er den ulighed i information, der eksisterer mellem virksomheden, revisor og regnskabsbrugere. Mange regnskabsbrugere har en begrænset forståelse for revisionsfaglige begreber som væsentlighed, revisionsrisiko og stikprøver, hvilket kan føre til for store forventninger til revisors ansvar. Desuden forstærkes kløften ofte af mediedækning, hvor revisorer stilles til ansvar i forbindelse med virksomhedsskandaler.

Rimelighedskløften kan påvises empirisk gennem spørgeskemaundersøgelser, hvor regnskabsbrugere typisk giver udtryk for, at de forventer, at revisor skal opdage alle former for besvigelser og fejl²⁰.

Ved en stor rimelighedskløft opstår et legitimitetspres på revisionsbranchen, hvilket øger risikoen for politisk overreaktion i form af ny regulering eller øgede krav. Porter foreslår en række tiltag, som kan mindske kløften, både uddannelsesmæssige og kommunikative. Disse omfatter klarere revisionsberetninger, mere dialog med regnskabsbrugere, samt brug af Key Audit Matters, som forklarer, hvad revisor har gjort, og hvad revisionen ikke omfatter. Målet er at justere offentlighedens forventninger til det niveau, som revisionen faktisk kan levere.

Rimelighedskløften er tæt forbundet med besvigelser, idet mange regnskabsbrugere forventer, at revisor opdager enhver form for svig. Dog fastslår revisionsstandarderne (ISA 240), at revisor alene skal opnå rimelig sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser. Dette modsætningsforhold mellem forventning og ansvar udgør en central årsag til, at forventningskløften fortsætter med at eksistere²¹.

2.5.2 Præstationskløften

Præstationskløften beskriver forskellen mellem de rimelige forventninger til revisionen og den faktiske kvalitet af det udførte revisionsarbejde. Porter opdeler præstationskløften i to underkategorier, utilstrækkelige standarder og mangelfuld udførsel.

Ved utilstrækkelige standarder overstiger offentlighedens rimelige forventninger det, som de gældende revisionsstandarder kræver. Dette kan f.eks. ses, når regnskabsbrugere efterspørger

---

²⁰ Deepal & Jayamaha, (2022)

²¹ Deepal & Jayamaha, (2022)

mere omfattende rapportering om bæredygtighed, risici eller going-concern vurderinger, end standarderne pålægger revisor at levere.

Ved mangelfuld udførelse lever revisor ikke op til de krav, der allerede eksisterer, selvom standarderne i sig selv er tilstrækkelige. Dette kan identificeres af Revisortilsynet i tilfælde, hvor revisionsbeviserne er utilstrækkelige, eller hvor der mangler professionel skepsis i vurderingen af væsentlige estimater.

Dermed afspejler præstationskløften et dobbelt behov: dels for løbende udvikling af standarder, så de afspejler samfundets rimelige forventninger, og dels for styrkelse af revisors professionelle dømmekraft og etik²².

2.6 Professionel skepsis

Professionel skepsis er et generelt krav, som revisor skal følge igennem hele revisionsprocessen. Kravet om professionel skepsis bliver fastlagt i ISA 200, som fastsætter den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med internationale standarder om revision. Her fremgår, at revisor igennem hele revisionen skal planlægge og udføre revisionen med en professionel skepsis, hvor revisor erkender, at der kan forekomme omstændigheder, som kan føre til at et regnskab kan indeholde væsentlig fejlinformation²³. Jf. ISA 200, A20, omfatter professionel skepsis at være opmærksom på følgende:

- *“Revisionsbevis, der modsiger andet opnået revisionsbevis*
- *Information, der rejser tvivl om pålideligheden af dokumenter og svar på forespørgsler, som påtænkes benyttet som revisionsbevis*
- *Forhold, der kan være tegn på mulige tilfælde af besvigelser*
- *Omstændigheder, der kan medføre behov for revisionshandlinger ud over dem, der kræves i henhold til ISA.”*

Udover at standarden fastsætter, hvad professionel skepsis omfatter, skriver den også hvorfor det er nødvendigt at revisor udviser professionel skepsis. Jf. ISA 200 A21, er det nødvendigt for revisor at udvise professionel skepsis i forbindelse med revisionen, for at mindske følgende risici:

---

²² Olojede, P., Erin, O.A., Asiriwa, O. & Usman, M. (2020).

²³ ISA 200, 15.

- *“Overse usædvanlige forhold*
- *Overgeneralisere, når der drages konklusioner ud fra revisionsmæssige observationer*
- *Anvende uhensigtsmæssige forudsætninger til at fastlægge arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandlingerne og til at vurdere resultaterne heraf.”*

Ifølge ISA 240 skal revisor udvise professionel skepsis igennem hele revisionen og at revisor er opmærksom på at udføre handlinger, der effektivt kan påvise fejl. Hvis revisor støder på tegn om ugyldig dokumentation eller overensstemmelser, forpligter ISA 240 revisor til at undersøge dette nærmere. Revisor kan benytte tredjepartsbekræftelser eller brug af specialister, til at undersøge dette nærmere. Grunden til at standarden forpligter revisor til en mere dybdegående gennemgang, er at besvigelser typisk skjules ved vildledende dokumentation eller tilsidesættelse af kontroller²⁴.

Den professionelle skepsis beror på at revisor har en kritisk holdning, til den information og revisionsbevis, der er modtaget. Det gælder også indenfor tidligere erfaringer med den øverste ledelse og daglige ledelse. Den professionelle skepsis kan deles op i tre dele, 1. bevis, 2. risiko og 3. ledelse.

Ved bevis skal forstås at den professionelle skepsis retter sig mod pålideligheden af det revisionsbevis, som revisor har. Revisor skal her overveje, hvilke kontroller, der ligger bag revisionsbeviset og om der kan findes tredjepartsbekræftelser af dokumentationen. Dette kan f.eks. være en engagementsbekræftelse fra en bank. Ved risiko skal forstås at den professionelle skepsis er med til at forme identifikationen og vurdering af besvigelserisici. Ved ledelse skal den professionelle skepsis rettes mod ledelsens mulighed for tilsidesættelse af kontroller.

2.7 Revisionsrisiko

Ved revision er det revisorsansvar at afgive en konklusion med høj grad af sikkerhed. ISA 200, 5, definere høj grad af sikkerhed som; *“Høj grad af sikkerhed opnås, når revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at reducere revisionsrisikoen (det vil sige risikoen for, at revisor udtrykker en upassende konklusion, når regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation) til et acceptabelt lavt niveau.”* For at opnå høj grad af sikkerhed, benytter re-

---

²⁴ ISA 240, 13-14.

visor revisionsrisikomodellen. Ved brug af revisionsrisikomodellen, skal revisor vurdere, iboende risiko, kontrol risiko og opdagelsesrisiko, for at komme frem til den endelige revisionsrisiko.

Revisionsrisiko = Iboende risiko X kontrolrisiko X opdagelsesrisiko

2.7.1 Iboende risiko

Iboende risiko fastlægges i ISA 315 revised. Her defineres iboende risiko, som den risiko, hvor der opstår væsentlig fejlinformation ved en gruppe transaktioner, balanceposter eller oplysninger. Der tages ingen kontroller i betragtning ved den iboende risiko, det er blot risikoen for væsentlig fejlinformation ved de givne transaktioner, balanceposter eller oplysninger. Ved revisors fastlæggelse af den iboende risiko, skal revisor overveje, samt vurderer følgende, jf. ISA 315 revised, side 23:

1. Komplexiteten i regnskabet
2. Graden af skøn/subjektivitet
3. Ændringer i forhold til tidligere år
4. Usikkerhed
5. Sandsynlighed for fejl på grund af manglende neutralitet hos den daglige ledelse eller andre besvigelsesfaktorer.

Disse fem faktorer skal revisor overveje og vurdere ved planlægningen af revisionen.

2.7.2 Kontrolrisiko

Når revisor har vurderet den iboende risiko, skal kontrolrisikoen vurderes. Kontrolrisiko er risikoen ved at virksomhedens interne kontrolmiljø ikke opdager fejl. Kontrolrisikoen vurderes i forbindelse med, at revisor får en forståelse af virksomhedens kontrolmiljø, informationssystemer, kommunikation og en overvågning af de kontroller der er relevante for regnskabsaflægningen.

2.7.3 Opdagelsesrisiko

Når iboende risiko og kontrolrisikoen er vurderet, foretages der revisionshandlinger ud fra vurdering af disse. Her vurderes opdagelsesrisikoen, som er risikoen for at de revisionshandlinger, revisor foretager, ikke opdager de fejlinformationer, der kan være væsentlige. Fejlinformationerne kan både være væsentlige alene og samlet. Opdagelsesrisikoen kan i praksis mindskes, ved 1. at indhente et mere overbevisende revisionsbevis, f.eks. være eksternt bevis. 2. foretage revisionshandlingerne ved balancedagen eller kritiske tidspunkter i regnskabsperioden, 3. udvide omfanget af f.eks. stikprøver og udføre dataanalytiske revisionshandlinger.

2.8 Planlægning

Revisionsprocessen opdeles i tre dele, herunder planlægning, udførsel og rapportering. I dette afsnit vil planlægningen blive gennemgået.

Planlægningen er den indledende del af revisionen. Revisors ansvar ved planlægning af revisionen fastlægges i ISA 300. Målet med planlægning er at skabe grundlag for en ensartet proces igennem hele revisionen og skal skabe grundlag for en effektiv styring af ressourcer i revisionen.

ISA 300 opstiller en række krav til planlægningen af revisionen. Det første krav er at den opgaveansvarlige partner, samt nøglepersoner i opgaveteamet, skal involveres i planlægningen. De skal være med til at planlægge og deltage i drøftelser med opgaveteamet, som er beskrevet i under afsnittet 2.6.4.1.

Det andet krav som ISA 300 stiller, er at revisor skal sørge for at planlægningen foretages på en gyldig aftale, der er uafhængig og at kvalitetskravene er opfyldt. Det tredje krav er at revisor skal fastlægge den overordnede revisionsstrategi, som skal indeholde revisionens omfang, tidsmæssige placering, samt retning. Revisor skal foretage dette, for at kunne udarbejde revisionsplanen. Den overordnede revisionsstrategi skal indeholde følgende:

- (a) *“identificere de karakteristika ved opgaven, der definerer dens omfang*
- (b) *fastlægge opgavens rapporteringsmål for at kunne planlægge den tidsmæssige placering af revisionen og arten af den nødvendige kommunikation*
- (c) *overveje de forhold, der efter revisors faglige vurdering er betydelig for instruktionen af opgaveteamets indsats*

- (d) *overveje resultaterne af indledende opgaveaktiviteter og, hvor det er aktuelt, overveje, om viden opnået fra andre opgaver, som den opgaveansvarlige partner har udført for virksomheden, er relevant, og*
- (e) *fastlægge arten, den tidsmæssige placering og omfanget af de ressourcer, der er nødvendige til at udføre opgaven (jf. afsnit A8-A11)."*

Revisionsplanen skal beskrive de planlagte handlinger, der skal foretages ved revisionen. Den skal have en beskrivelse af arten, omfanget og den tidsmæssige placering af de planlagte risikovurderingshandling, yderligere revisionshandling på revisionsmål, samt de planlagte revisionshandling der skal foretages, for at revisionen overholder ISA standarderne. Revisor skal løbende, hvis det er nødvendigt opdatere dette, samtidig med der føres tilsyn af opgaveteamet. Det er vigtigt at revisor dokumenterer planlægningen.

2.8.1 Drøftelser i opgaveteamet

Som et af kravene i planlægningen, skal revisor stå for drøftelser i opgaveteamet. Kravet er nærmere beskrevet i ISA 240. Drøftelserne skal handle om hvordan og hvor, et regnskab kan være udsat for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, samt hvordan besvigelser kan opstå. Disse drøftelser kan give følgende muligheder for opgaveteamet, jf. ISA 240 A10:

- *"Giver mere erfarne teammedlemmer mulighed for at dele deres indsigt i, hvorledes og på hvilke områder virksomhedens regnskab kan være udsat for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser*
- *Gør det muligt for revisor at overveje passende reaktioner på en sådan udsathed og fastlægge, hvilke medlemmer af opgaveteamet det pålægges at udføre bestemte revisionshandling*
- *Gør det muligt for revisor at fastlægge hvorledes resultaterne af revisionshandlingerne deles mellem opgaveteamets medlemmer og hvorledes der må reageres på eventuelle mistanker om besvigelser, der kommer til revisors kendskab."*

Kravet i ISA 240, henviser til ISA 315 revised, hvoraf det fremgår at drøftelserne i teamet er et led i risikovurderingen. ISA 315 revised stiller krav til at den opgaveansvarlige partner, kommunikere de væsentlige hovedpointer fra drøftelserne, til de teammedlemmer, der ikke deltog. De beslutninger der tages i forbindelse med drøftelserne, skal dokumenteres sammen

med de identificerede og vurderede risici, på både regnskabs- og revisionsmålsniveau. Formålet med disse drøftelser er at gøre opgaveteamets skeptiske overvejelser og valgte reaktionsmønstre efterprøvelige²⁵.

2.8.2 Risikovurderingshandlinger

Revisors risikovurderings arbejde er reguleret efter ISA 315 revised. ISA 315 revised kræver at revisor får en forståelse af virksomheden, omgivelserne og den interne kontrol. I ISA 240 er der krav til risikovurderingshandlinger i henhold til besvigelser, disse skal foretages som yderligere handlinger i forbindelse med risikovurderingen. ISA 240 kræver handlinger, der indsamler oplysninger, som kan identificere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Risikovurderingshandlingerne i ISA 240 er 1. forespørgsler til den daglige ledelse, 2. forespørgsler til den øverste ledelse, 3. identificerede usædvanlige eller uventede relationer, 4. anden information, og 5. vurdering af risikobesvigelserfaktorer.

2.8.3 Revisionsbevis

Revisor indsamler revisionsbevis igennem hele revisionsprocessen. Målet med revisionsbeviser, er reguleret i ISA 500, 4, og er defineret som følgende: *“Det er revisors mål at udforme og udføre revisionshandlinger på en sådan måde, at revisor opnår tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis og bliver i stand til at drage rimelige konklusioner som grundlag for revisionskonklusionen.”*

I planlægningen indhenter revisor revisionsbeviser i forbindelse med de tidligere risikovurderingshandlinger. Dette gøres for at opnå en forståelse af den givne virksomhed og identificere eventuelle risici. Dog giver det ikke tilstrækkeligt revisionsbevis, som kan bruges til grundlag for en konklusion, der skabes dog en gro bund for de videre revisionshandlinger, der skal udføres.

---

²⁵ ISA 315, A21-23.

2.8.3.1 Revisionsbevis i udførelsen

Det er i udførelsesfasen revisor indhenter de egentlige revisionsbeviser, da det er her revisor udfører revisionshandlinger, som skal danne grundlag for en konklusion. Der findes forskellige former for revisionsbeviser, som alle har forskellig egnethed, disse fastlægges i ISA 500.

Forespørgsler;

Forespørgsler bruges til at forstå processer og identificere væsentlige forhold. Dette er et svagt revisionsbevis, hvis ikke det understøttes af andet. Dette revisionsbevis indhentes typisk i planlægningsfasen.

Inspektion;

Inspektion vil sige at revisor undersøger dokumenter og aktiver. Inspektion af dokumenter er stærkest når dokumentationen kommer fra en eksterne kilde, som f.eks. en underskrevet salgskontrakt. Den fysiske inspektion bruges typisk ved aktiver, det er et stærkt bevis, da det beviser aktivets eksistens.

Observation;

Observation, er når revisor observerer en proces, som udføres af virksomheden, f.eks. når revisor observerer godkendelsessystemer i bogføringen. Denne form for revisionsbevis kan revisor benytte til at vurdere kontroller, dog er det vigtigt at have i mente at beviset er imens revisor observerer og virksomheden kan ændre adfærden, når revisor ikke er til stede.

Eksterne bekræftelser;

Ekstern bekræftelse, er når revisor indhenter et revisionsbevis fra en ekstern tredjepart, som er direkte uafhængig. Revisor kan indhente eksterne bekræftelse ved at fremsende saldomeddelelser til debitorer og kreditorer, indhente engagementsbekræftelse fra virksomhedens bank mm. Denne form for revisionsbevis anses som værende et af de mest pålidelige revisionsbeviser, da det modtages af en uafhængig tredjepart.

Efterregning;

Efterregning, er når revisor genberegner tal for at være sikker på deres nøjagtighed, f.eks. ved at efterregne momsafstemninger. Det anses som et stærkt revisionsbevis, da det er et bevis revisor selv har efterregnet.

Genudførel;

Genudførel, er når revisor gennemgår en kontrol, som virksomheden selv har udført. Dette kræver den korrekte adgang og data, men anses som værende et stærkt revisionsbevis ligesom efterregning, da revisor selv udfører handlingen.

Analytiske handlinger;

Analytiske handlinger, er når revisor foretager sammenligninger af forventningsbaserede tendenser, for at opdage uventede afvigelser. Dette kan f.eks. være en ekstraordinær stigning i omsætningen. Det er et stærkt revisionsbevis, hvis revisor kan undersøge pålideligt data og det er et svagere revisionsbevis hvis det er komplekse områder eller skøn.

2.9 Dataanalyse

Dette afsnit har til formål at redegøre for dataanalyse i en bred kontekst og undersøge de forskellige teoretiske perspektiver, der knytter sig hertil. Der vil i følgende afsnit blive redegjort for de mest anvendte dataanalytiske metoder samt for, hvordan dataanalyse kan anvendes som et redskab til identifikation af mønstre, afvigelser og uregelmæssigheder i store datamængder.

2.9.1 Definition af dataanalyse

Dataanalyse i en revisionsmæssig kontekst, defineres som den systematiske anvendelse af data- og analyse værktøjer, som benyttes til at indsamle, transformere og undersøge større mængder af finansielle og ikke-finansielle data. Formålet er at identificere mønstre, risici og uregelmæssigheder som kan have en påvirkning på revisors vurderinger og konklusioner ²⁶.

---

²⁶ AICPA, (2017)

Ved at gøre brug af dataanalyse i revisionen øges effektiviteten og kvaliteten af revisors arbejde. Det muliggør test af hele datamængder frem for stikprøver, og er med til at skabe et bedre grundlag for vurdering af den enkelte virksomheds risici og interne kontroller ²⁷.

The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), udsteder standarder for revision og retningslinjer for kvalitetskontrol. IAASB definerer dataanalyse som følgende:

“ Data analytics, when used to obtain audit evidence in a financial statement audit, is the science and art of discovering and analyzing patterns, deviations and inconsistencies, and extracting other useful information in the data underlying or related to the subject matter of an audit through analysis, modeling and visualization for the purpose of planning or performing the audit “ ²⁸.

En anden organisation kaldet, Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) definerer dataanalyse i relation til besvigelser som følgende:

“ Data analytics, as it applies to fraud examination, refers to the use of analytics software to identify trends, patterns, anomalies, and exceptions within data “ ²⁹.

Som det fremgår af ovenstående definition, ligger det tæt op ad IAASB's forståelse af dataanalyse. Uanset om dataanalyse anvendes i forbindelse med planlægningen, udførelsen af revisionshandlinger eller til identifikation af potentielle besvigelser, beskrives begrebet dataanalyse, ensartet for både IAASB og ACFE.

Ligeledes definerer Richardson, Teeter & Terrell dataanalyse som følgende:

“ Data analytics is the process of evaluating data with the purpose of drawing conclusions to adress business questions. Data analytics often involves the technologies, systems, practices, methodologies, databases, statistics and applications used to analyze diverse business information “ ³⁰.

Richardson, Teeter og Terrell definerer altså dataanalyse som værende en metode der baserer sig på anvendelsen af teknologier, systemer, databaser og applikationer, hvis formål er at analysere forretningsdata. Ud fra ovenstående definition, fremgår det tydeligt at inddragelsen af

---

²⁷ Wolters Kluwer, (2023)

²⁸ IAASB, (2016)

²⁹ Zack & ACFE, (2014)

³⁰ Richardson, Teeter, & Terrel, (2019)

de teknologiske redskaber er en forudsætning for, at en analyse kan betegnes som dataanalyse³¹.

Begrebet “*Big data*” bliver oftest anvendt i sammenhængen med dataanalyse.

Big data betegner omfattende mængder af strukturerede såvel som ustrukturerede data og kan beskrives ud fra de fire karakteristika kendt som de fire V'er: Volume, Velocity, Variety og Veracity³².

- **Volume** (Volumen) referer til datasæt, som er så store at de traditionelle værktøjer er utilstrækkelige.
- **Variety** (Variation) afspejler de forskellige dataformater, herunder kvantitative, tekstbaserede, billeder, video, sociale medier og andre typer data.
- **Velocity** (Hastigheden) referer til hastigheden, hvormed den nye data generes og derned bliver tilgængelige og udvikles.
- **Veracity** (Pålidelighed) referer til kvaliteten og relevansen af data som ændrer sig over tid.

Udviklingen inden for Big Data har muliggjort håndtering og opbevaring af datamængder i et omfang, der tidligere ikke var teknologisk realiserbart. Dette omfatter både strukturerede og ustrukturerede data, som kan anvendes strategisk til at skabe både indsigt og værdi. For revisorer og virksomheder repræsenterer Big Data dermed en potentiel konkurrencemæssig fordel, idet anvendelsen af store datamængder i kombination med egne analyseværktøjer og den nødvendige faglighed, giver mulighed for at foretage mere omfattende og præcise analyse end hidtil³³.

---

³¹ Banarescu, (2015)

³² Gepp, Linnenluecke, O'Neill, & Smith, (2017)

³³ Vasarhelyi & Kogan, (2015)

2.9.2 Dataanalyse jf. ISA standard

Det fremgår af ISA 315 revised, at der ved store mængder data kan udføres risikovurderingshandling ved brug af automatiserede værktøjer og teknikker. Denne form for dataanalyse, kan revisor benytte ved, f.eks. at udtrække data fra informationssystemet og herefter bruge de automatiserede værktøjer til at identificere transaktioner, konti eller oplysninger, som udgør en risiko i regnskabet og dermed kræver yderligere risikovurderingshandling.

Ydermere fastlægger standarden at revisor kan benytte automatiserede værktøjer og teknikker, til at opnå en forståelse for hvordan transaktioner i virksomheden er fra vugge til grav. Dette kan f.eks. være en omsætningsanalyse, hvor hypotesen fremsættes at der bogføres ved brug af et debitormodul. En analyse af transaktionerne, hjælper revisor med at identificere eventuelle afvigelser fra den forventede behandling, af den pågældende transaktion. Dette kan være med til at opdage potentielle risici for fejlinformation³⁴.

2.9.3 Dataanalyse til brug for at mindske besvigelser

Besvigelser kan føre til betydelig økonomiske tab for virksomheder over længere tidshorisonter. Ifølge Association of Certified Fraud Examiner's (ACFE) rapport "*Report to the Nations*" viser resultaterne, at tab som følge af besvigelser kan mindskes ved en mere proaktiv og systematisk overvågning af virksomhedens data. Derudover viser rapporter at virksomheder, der aktivt benytter datadrevet overvågning, oplever at der er en gennemsnitlig reduktion i økonomisk tab på op til 56%³⁵. Udviklingen viser ydermere, at de forskellige former for besvigelser bliver mere komplekse og i stigende grad udnytter teknologiske muligheder til egen fordel. De automatiserede dataanalyse- og overvågningssystemer spiller dermed en central rolle i at afdække og identificere tilfælde af besvigelser.

I større virksomheder gør den omfattende datavolumen det praktisk talt umuligt at skabe et fuldstændigt overblik og dermed identificere mønstre og afvigelser uden brug af teknologiske værktøjer³⁶. I revisionspraksis bliver stikprøver fortsat hyppigt anvendt som kontrolmetode. Metoden betragtes som utilstrækkelig i forbindelse med besvigelser, i og med en væsentlig del af datamaterialet dermed udelades fra analysen. Da besvigelser oftest ikke følger forudsigelige tendenser og mønstre, er det mere hensigtsmæssigt at analysere hele datagrundlaget

---

³⁴ ISA 315 revised, A137.

³⁵ ACFE, (2022)

³⁶ Diligent, (2019)

ved hjælp af dataanalytiske værktøjer som er med til at øge sandsynligheden for at uregelmæssigheder identificeres ³⁷.

Det fremgår af ovenstående at anvendelsen af dataanalyse i revisionsprocessen sandsynligvis har haft en væsentlig betydning for, at andelen af virksomheder, der oplever besvigelser, er faldet med tre procentpoint fra 49% i 2018 til 46% i 2022 ³⁸. Den øgede brug af dataanalyse, kan have en præventiv virkning, dette skyldes at de potentielle er opmærksomme på, at risikoen for at blive opdaget er meget højere end hidtil. Dataanalyseværktøjer bidrager ikke alene til en forhøjet effektivitet i afdækning af potentielle besvigelser, men også er med til at styrke kvaliteten som en revisor udarbejder. Dette skyldes at vurderingerne bygger på hele datamængden i stedet for alene at bygge på stikprøver. Denne opfattelse understøttes af FSR. FSR har gentagne gange fremhævet de mange fordele der er ved brug af dataanalyse. Der bliver i medlemsbladet “ Signatur “ ³⁹ fremhævet at det f.eks. er sådanne værktøjer som gør det lettere for en revisor at identificere fejl og dermed også eventuelle besvigelser, da det er samtlige transaktioner i virksomheden som bliver gennemgået. Det medfører at revisionsrisikoen bliver væsentligt reduceret ⁴⁰.

Anvendelsesområdet for dataanalyse er omfattende, og i en revisionsmæssig kontekst kan dataanalyse anvendes til langt mere end blot at identificere eller afsløre besvigelser. Dataanalyse kan også benyttes som et strategisk redskab, som skaber en dybere forståelse af virksomheden, understøtter risikovurderinger, tester interne kontroller samt evaluerer effektiviteten af forretningsprocesser. Dette er alle faktorer, der har en væsentlig betydning for revisors vurdering af besvigelser.

---

³⁷ Zack & ACFE, (2014)

³⁸ PwC, (2022)

³⁹ FSR - Danske revisorer, (2019)

⁴⁰ Breuning, (2019)

2.9.4 Dataanalytiske metoder

De dataanalytiske metoder kan overordnet inddeles i fire hovedkategorier, som adskiller sig fra hinanden ved deres formål og anvendelsesområde.

Deskriptive dataanalyse;

Den deskriptive dataanalyse har til formål at organisere, strukturere og opsummere allerede eksisterende data for at kunne skabe et grundlæggende overblik, der kan danne et udgangspunkt for videre analyser. Ved at anvende denne tilgang muliggør det for revisor at etablere et referencepunkt for sin evaluering. Dette kan f.eks. være en udarbejdelse af en aldersfordeling af debitorer. Gennem en deskriptiv analyse kan revisor identificere medianværdien i et datasæt og derefter vurdere afvigelser i forhold til de maksimale og minimale værdier for at afgøre, om der er usædvanlige observationer. Når der er opnået en grundlæggende forståelse af datamaterialet, er det muligt for revisor at anvende diagnostisk dataanalyse til at undersøge årsagssammenhænge og mønstre mere detaljeret.

Diagnostiske dataanalyse;

Diagnostiske dataanalyse forsøger at forklare, hvorfor bestemte afvigelser eller tendenser opstår. Et eksempel kunne være den såkaldte drill down-analyse, hvor man som revisor går i dybden med specifikke poster for at analysere de underliggende transaktioner. Derudover kan Benford's lov også anvendes. Den anvendes til at identificere potentielle uregelmæssigheder i numeriske data.

Prædiktive dataanalyse;

Den prædiktive dataanalyse har et fremadskuende fokus og bliver anvendt til at identificere mønstre og sammenhænge, der kan danne forudsigelser i fremtiden. Ved hjælp af statistiske modeller, såsom regressionsanalyse, er det muligt for revisor at forudsige sandsynlige fremtidige udviklinger eller tendenser, som er baseret på historiske data.

Præskriptive dataanalyse;

Præskriptiv dataanalyse omhandler, anvendelsen af tidligere observationer og erfaringer til at vurdere mulige handlingsforløb i de fremtidige situationer. Ud fra denne tilgang får revisor indsigt i, hvordan lignende revisionsmæssige problemstillinger førhen er blevet håndteret.

Blandt ovenstående metoder anvendes især den diagnostiske og den deskriptive analyse hyppigst i revisionspraksis. Ligeledes bliver den prædiktive metode også i stigende grad anvendt,

mens den præskriptive analyse fortsat forekommer mere sjældent. Dette skyldes at den forudsætter adgang til avancerede teknologiske værktøjer og større datamængder ⁴¹.

2.9.5 Journal Entry-test (JE-test)

Journal entries afspejler virksomhedens løbende posteringer og omposteringer. De udgør et område, hvor uregelmæssigheder kan forekomme, både i form af fejl men også i form af manipulation og besvigelser. Revisors risikovurdering bør omfatte overvejelser om journal entries og andre justeringer jf. ISA 240, da det ofte er det sted, hvor en eventuel besvigelser kan manifestere sig i posteringer, som ikke stemmer overens med sædvanlig praksis eller godkendelses-flowet⁴².

For en meningsfuld analyse af virksomhedens journal entries, skal man sikre fuldstændigheden i datagrundlaget, hvor en afstemning til den revideret råbalance blandt andet skal ske. Når populationen er valideret som fuldstændig, giver dataanalyse mulighed for en systematisk gennemgang af alle posteringer frem for en traditionel stikprøvebaseret tilgang. Det udvider revisors grundlag væsentligt og styrker evnen til at identificere mønstre, afvigelser og uregelmæssigheder, som kan indikere forhøjet risiko for væsentlig fejlinformation.

Dataanalyse kan blandt andet anvendes til at identificere usædvanlige kombinationer af debet- og kreditkonti, posteringer bogført uden for normal arbejdstid, posteringer foretaget af brugere med usædvanlige rettighedsniveauer eller registreringer, der afviger fra virksomhedens etablerede bogføringsrutiner. Algoritmer kan her anvendes til at tildele posteringer en risikoscore baseret på en række faktorer såsom beløbsstørrelse, tidspunkt, brugeradfærd og kontosammensætning. Posteringer med høj risiko kan derefter udvælges til nærmere gennemgang. Denne metode sikrer, at revisor ikke kun ser på enkelte transaktioner tilfældigt, men på baggrund af et velstruktureret vurderingsgrundlag, der bygger på alle journal entries.

Anomali detektion kan hjælpe med at fremhæve posteringer, der afviger fra det normale mønster og derfor kræver nærmere vurdering. Derudover kan mønstergenkendelse og clustering-

---

⁴¹ Richardson, Teeter, & Terrel, (2019)

⁴² IAASB, (2025)

metoder identificere grupper af posteringer, som ikke følger virksomhedens sædvanlige bogføringsadfærd. Disse værktøjer styrker revisors mulighed for at udvise professionel skepsis og fokusere indsatsen dér, hvor risikoen vurderes at være højest.

Dataanalyse kan også hjælpe med at identificere posteringer med manglende tekst, forklaring, eller utilstrækkelig dokumentation. I virksomheder, hvor transaktionsvolumen er høj, vil dette være vanskeligt at identificere manuelt, men med dataanalyser og automatiserede processer, vil man hurtigt kunne pege på netop de registreringer, hvor dokumentationskravet afviger fra det normale.

Dataanalyse er et særligt værdifuldt for journal entries, da hele populationen kan vurderes samlet. Det giver revisor et stærkere grundlag for at identificere de posteringerne, hvor risikoen er højst. De udvalgte 'High-risk posteringer' dokumenteres på traditionelvis med dokumentation for posteringen.

2.9.6 Korrelationsanalyse

En korrelationsanalyse benyttes til at analyserer sammenhængen mellem to eller flere variabler. Dataene er repræsenteret som henholdsvis bogstaverne x og y . X er den uafhængige variabel og y er den afhængige variabel. Det er typisk den uafhængige variabel x som beskrives først.

Bestemmelsen for hvor meget indflydelse den uafhængige variabel, x , har over den afhængige variabel, y , bliver bestemt ud fra beregning af korrelationskoefficienten, r . Dette er ikke en beregning som revisor selv beregner, men derimod noget som dataanalyseprogrammerne gør.

Koefficienten kan fortolkes følgende:

- 0,0 til 0,2: Ingen korrelation
- 0,2 til 0,4: Svag korrelation
- 0,4 til 0,6: Moderat korrelation
- 0,6 til 0,8: Stærk korrelation
- 1,0: Perfekt korrelation

De to variabler defineres som værende korrelerede når de er i bevægelse sammen under et synligt mønster. Ved en perfekt lineær korrelation svarer r til 1 og en perfekt negativ korrelation svarer derimod til at r er lig med -1 . Dette betyder altså at jo tættere r er på henholdsvis 1 eller -1 , jo stærkere er korrelationen. Såfremt der ikke er nogen lineær sammenhæng, så vil r være lig 0⁴³.

2.9.7 Andre eksterne omkostninger – fokus på besvigelser

Regnskabsposten ‘Andre eksterne omkostninger’ udgør i mange virksomheder mange forskellige typer af omkostninger med et stort antal posteringer, leverandørtyper og afhængig af omkostningstypen, så potentielt også forskellig grad af kontrol. Komplexiteten gør at ‘andre eksterne omkostninger’ er relevant at vurdere i forhold til risikoen for væsentlige fejl, herunder fejl som følge af besvigelser. Denne forståelse er særlig relevant for regnskabsposten, hvor der er flere omkostningstyper, som f.eks. konsulentydelse, marketingsomkostninger og andre poster, som ofte er kendt for mindre standardiserede processer, og derfor kan være mere udsatte for uregelmæssigheder.

Typisk er risiciene for denne regnskabspost fiktive eller uautoriserede leverandører, fiktive eller oppustede fakturaer, betalinger uden tilstrækkelig dokumentation, dobbeltbetalinger eller manipulation af periodiseringer. Herudover kan omkostningerne flyttes mellem konti med det formål at påvirke resultatet. Det kan f.eks. ske ved klassificeringsfejl, hvor interne omkostninger klassificeres som eksterne eller omvendt. Det kan være vanskeligt at identificere disse forhold gennem traditionelle substanshandlinger alene, hvilket understøtter behovet og relevansen for dataanalyse som et supplement når denne regnskabspost revideres. Dataanalyse vil bidrage til en mere systematisk og risikoorienteret gennemgang af regnskabsposten.

Leverandøranalyser kan bistå med at identificere usædvanlige ændringer i betalingsmønstre, som f.eks. engangslieferandører, høj betalingskoncentration eller afvigende stamdata.

Kontrol af dubletter gør det muligt at identificere gentagne fakturanumre og identiske beløb, som kan være en indikator for dobbeltbetalinger. En statistisk test af om tal følger en naturlig cifferfordeling kan også hjælpe med at identificere fakturabeløb, som afviger fra det forventelige mønster. Denne tilgang kaldes for ‘*Benford’s Law*’⁴⁴. Et andet værktøj som med fordel

---

⁴³ Gee, 2015

⁴⁴ Lesperance, M., Reed, W. J., Stephans, M. A., Tsao, C., & Wilton, B. (2016)

også kan anvendes er ‘*Outlier analyser*’ som identificerer værdier der afviger markant fra resten af datasættet. Det kan bruges for at fremhæve betalinger, der enten er atypiske i deres størrelse, tidspunkt eller frekvens, og som kræver en nærmere vurdering.

2.9.8 Nettoomsætning

I de fleste tilfælde udgør nettoomsætningen den mest centrale og væsentlige regnskabspost for virksomheder, da det typisk afspejler virksomhedens primære indtægtskilde og forretningsmæssige aktivitet. Ifølge ISA 240 skal revisor som udgangspunkt antage, at der foreligger en risiko for besvigelser ved indregning og måling af omsætning. Dette skal man antage, da ledelsen oftest kan have incitament til at påvirke resultatet, ved enten for tidlig eller fejlagtig indregning⁴⁵. Revisionen af nettoomsætning er typisk karakteriseret ved et stort antal transaktioner, hvorfor det vanskeliggør at udvælge repræsentative stikprøver. Dataanalyse er i denne sammenhæng blevet et centralt revisionsværktøj, da denne metode er med til at muliggøre test af det samlede grundlag af finansposter, frem for enkeltstående stikprøver. Ud fra denne fremgangsmåde styrkes revisors mulighed for at identificere mønstre, tendenser og afvigelser af datagrundlaget.

Transaktionsflow i en virksomhed er et centralt teoretisk element i revisionen af nettoomsætningen. Det danner grundlaget for vurderingen af, hvordan bevægelsen af omsætningsrelaterede poster sker gennem regnskabssystemet som den enkelte virksomhed benytter. Typiske flows omfatter poster på omsætningskonti med modposter på debitorer og moms, dog afhænger den præcise struktur af virksomhedens karakter og forretningsgange.

Dataanalyse kan i denne sammenhæng anvendes til at undersøge, om registrerede poster følger det forventede transaktionsflow. Ved anvendelse af en korrelationsanalyse bliver der f.eks. identificeret sammenhænge mellem bilagsnumre på forskellige konti. Brugen af denne analyse giver mulighed for at vurdere, om bogføringen stemmer overens med den forventning som revisor har til virksomhedens processer.

Michael G. Alles beskriver dataanalyse som et værktøj, der er med til at understøtte en mere datadrevet og risikobaseret planlægning af revisionen⁴⁶, mens Christine E. Earley påpeger at

---

⁴⁵ FSR - Danske revisorer, (2024)

⁴⁶ Alles, (2015)

man gennem teknologien øger revisors forståelse af virksomhedens transaktionsflow og derved forbedre grundlaget for revisionsmæssige konklusioner⁴⁷. Ifølge ISA 500 skal revisor indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis som grundlag for sin konklusion⁴⁸.

En korrelationsanalyse bidrager ikke alene til at skabe overbevisning om omsætning, men omfatter samtidig relaterede regnskabsposter herunder vareforbrug og varelager. Det resulterer i en reduktion af øvrige handlinger i forbindelse med gennemgang af disse. Derudover bliver transaktioner som afviger fra det forventede mønster identificeret således at, der målrettet udvælges stikprøver. Ved en sådan risikobaseret tilgang er det muligt at øge effektiviteten af revisionsprocessen. Dette er muligt da flere regnskabsposter vurderes parallelt, samtidig med at revisor har fokus på områder med forhøjet risiko.

Det er dog væsentligt at understrege, at en korrelationsanalyse ikke kan erstatte revisionshandlingerne fuldstændigt. For revisionsmålene som værdiansættelse af debitorer og varelager, er der fortsat behov for supplerende handlinger. Analysen bliver derfor anset som værende et supplement til den samlede revisionsproces, der kan bidrage til et stærkere revisionsbevis, da det leder revisors opmærksomhed hen mod risikofyldte områder.

2.9.9 Vareforbrug og lager

En væsentlig del af revisionen af vareforbrug og varelageret, bliver afdækket gennem korrelationsanalysen, der foretages i forbindelse med nettoomsætningen. I og med mange af posterne indgår i samme transaktionsflow som nettoomsætningen, er disse poster dermed allerede testet indirekte gennem de handlinger, der udføres vedrørende salgstransaktioner. En dataanalyse er altså med til at bidrage med fremhævnings af poster, som ikke indgår i det forventede transaktionsflow mellem nettoomsætning, varelager og vareforbrug, og som derfor kræver særlig opmærksomhed.

De resterende poster vedrører typisk manuelle justeringer, som kan være i form af lagerreguleringer som følge af optællinger, svind eller prisændringer. Uanset dataanalysens resultat skal disse poster kontrolleres gennem fysisk lagerobservation, som er et krav i henhold til ISA 501, vedrørende revisionsbevis for varebeholdninger⁴⁹. I tilfælde af at der er poster

---

⁴⁷ Earley, (2015)

⁴⁸ FSR - Danske revisorer, ISA 500

⁴⁹ IAASB, 2020a

som ikke indgår i virksomhedens normale transaktionsflow, er det vigtigt at disse udvælges, kontrolleres og bliver testet på samme måde som man ville gøre uden brug af dataanalyse.

Gennem en kombination af de dataanalytiske- og substansbaserede revisionshandlinger, kan revisor dokumentere det samlede transaktionsflow mellem omsætning, debitorer, moms, vareforbrug og varelager. Brugen af denne metode understøtter kravene i ISA 500 om, at revisor skal indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis gennem relevante og pålidelige kilder⁵⁰. Ydermere er anvendelsen af dataanalyse med til at effektivisere revisionsprocessen, idet metoden er med til at udføre analyser som dækker flere handlinger på tværs af regnskabsposterne. Dette er med til at reducere behovet for at gentage handlinger og dermed kun fokusere på at udføre de resterende handlinger som mangler for at afdække relevante revisionsmål.

2.9.10 Debitorer

Revisionen af debitorer bliver i lighed med vareforbruget og varelageret afdækket gennem korrelationsanalysen, der udføres i forbindelse med nettoomsætningen. Anvendelsen af dataanalyse giver revisor mulighed for at analysere udviklingen i debitormodulet i forhold til omsætningen i årets løb. Der bør være en sammenhæng mellem disse poster, hvorfor en sådan analyse kan bidrage med identificering af uregelmæssige bevægelser og afvigelser.

Såfremt data fra tidligere regnskabsår er tilgængelige, kan revisor foretage en analyse i tidligere år for at vurdere om der er sket ændringer i udviklingsmønstre. Til trods for at debitorerne er blevet afdækket gennem udførelsen af nettoomsætningen, er værdiansættelsen endnu ikke afdækket. Dette kontrolleres gennem efterfølgende indbetalinger, det fremgår af ISA 500, at revisor skal indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis.

For at bekræfte debitorernes saldi, udsendes der saldomeddelelser som bekræfter debitorens saldo pr. Skæringsdato. Da det ikke er muligt at få bekræftelser fra alle debitorer, skal der foretages supplerende handlinger heraf.

2.9.11 Implementering af dataanalyse

Implementering af dataanalyse ved revision af små og mellemstore virksomheder afhænger af den enkelte virksomheds størrelse, brancheforhold og teknologiske kapacitet. For revisor er det første skridt at identificere formålet med anvendelsen af dataanalyse, f.eks. i forbindelse

---

⁵⁰ FSR - Danske revisorer, (2015)

med risikoanalyse, transaktionsvalidering eller procesanalyse.

Når formålet er fastlagt, udvælges de relevante datakilder, hvorefter der vælges passende dataanalyseværktøjer på baggrund af både formål og datagrundlag - herunder software til dataudvinding og bearbejdning. Revisor skal herefter analysere og fortolke de indsamlede data for at kunne identificere risici, uregelmæssigheder eller mønstre, som kan have betydning for revisionskonklusionen.

Kapitel 3: Analyse

I kapitel 3 gennemføres en analyse af to sager, med udgangspunkt i den gennemgåede teori fra kapitel 2. Formålet er at anvende teorien på de to konkrete sager og belyse, hvordan dataanalytiske værktøjer kan understøtte revisors arbejde med at reducere opdagelsesrisikoen i relation til besvigelser.

3.1 Dataanalyse i revision

Revisionsdataanalyse anvendes til systematisk at undersøge og bearbejde data, hvor formålet er at opdage uregelmæssigheder, strukturere og udvælge relevant information samt identifikation af mønstre og tendenser i både finansielle og ikke- finansielle data. Ud fra disse analyser dannes et grundlag for revisors arbejde med risikovurdering, planlægning af revisionen og udførelsen af substanshandlinger.

Oftest benytter større virksomheder ressourcerne til at implementere egne dataanalyseplatforme, hvorimod mindre virksomheder vælger at erhverve færdige platforme. Værktøjerne er generelt videreudviklet af personale som er specialiseret inden for de forskellige færdigheder. Metoderne som benyttes, er oftest visuelle metoder, som f.eks. grafer hvor data bliver præsenteret for at hjælpe med identifikation af tendenser og korrelationer.

Den væsentligste årsag til at revisorer anvender dataanalyse, er for at forbedre revisionskvaliteten. Dataanalyse giver revisor mulighed for at kunne effektivisere revision af større datamængder, som er gemt og behandlet i IT-systemer hos større klienter.

Revisor har mulighed for at kunne udtrække, bearbejde og analysere klientens data for derefter gennem at opnå en dybere forståelse af virksomhedens forhold og de risici, der knytter sig hertil. Gennem anvendelsen af dataanalyseværktøjer kan store datamængder revideres og forståelsen af klientens information forstås bedre samt identifikation af risiciene. Dataanalyseværktøjer gør det muligt at omdanne fra data til strukturerede præsentationer, som gør det

forståeligt for klienter og revisor. Derudover kan disse værktøjer tilpasse specifikke risici hos klienter, således revisor hurtigere og mere effektivt kan opnå resultater.

3.2 Sag: 029/2017 af 21. marts 2018

Sag 029/2017 af 21. marts 2018 fremsætter at revisor B (herefter “revisor”), har overtrådt revisorlovens §16, stk. 1 omhandlende god revisorskik. Overtrædelsen af lovgivningen, er sket i forbindelse med regnskabsåret og årsrapporten for 2012 for virksomheden omtalt “A A/S”.

Der fremlægges 11 delklagepunkter som kan fordeles i 5 klagepunkter i sagen:

1. Mangelfuld reaktion på besvigelsesrisiko, mangelfuld planlægning, uegnede revisionshandlinger samt fejlinformation.
2. Utilstrækkelige revisionshandlinger vedrørende kontraktdatabasen.
3. Manglende analytisk revision.
4. Fravigelse af regnskabspraksis – indregning af finansielle kontrakter
5. Overtrædelse af rapporteringspligten.

I de følgende afsnit analyseres klagepunkt 1, 2 og 3, da disse er relevante i forhold til afhandlingens problemformulering, idet anvendelse af dataanalyse potentielt kunne have reduceret revisors opdagelsesrisiko. Det er vurderet at klagepunkt 4 og 5 ikke skal inddrages i analysen, da klagepunkterne primært vedrører forhold af mere regnskabsmæssig og præsentations karakter, og dermed ikke er relevante at analysere i relation til dataanalyse. Dette da fokus er rettes mod, hvordan besvigelser kan opstå, hvordan opdagelsesrisikoen påvirkes, og hvordan dataanalytiske værktøjer kan anvendes til at identificere besvigelsesindikatorer. Klagepunkt 4 og 5 bidrager ikke væsentligt til besvarelsen af problemformuleringen, og analysen er derfor afgrænset til de klagepunkter, hvor der foreligger tydelig sammenhæng mellem besvigelsesrisiko, revisors handlinger og potentiale for anvendelse af dataanalyse.

3.2.1 Klagepunkt 1 - Mangelfuld reaktion på besvigelsesrisiko, mangelfuld planlægning, uegnede revisionshandlinger samt fejlinformation

Klagepunkt 1 indeholder flere delpunkter og vedrører påstanden om, at revisor ikke havde planlagt revisionen i forhold til virksomhedens risikoprofil. Klagen nævner, at revisor burde have identificeret flere besvigelsesindikationer allerede i planlægningsfasen af revisionen.

For det første, så afhænger direktørens (F) bonus, af resultatet efter finansielle resultater, hvilket klart skaber et incitament til besvigelser. For det andet så var der en del manuelle registreringer i kontraktbasen, hvilket indikerer at der er en stor risiko for fejl og besvigelser. Til sidst så var posten “værdi af tradingtransaktioner” væsentlig og steget markant, hvilket klager mener burde føre til en mere skærpet og kritisk tilgang til regnskabsområdet. Overordnet set menes der, at revisor ikke udviste tilstrækkelig professionel skepsis, og at en mere grundig planlægning ville have afdækket ovenstående punkter.

Afgørelse:

Revisornævnet fandt ikke at revisor havde tilsidesat god revisorskik. De vurderede, at revisors dokumenterede planlægning og risikovurdering var tilstrækkelig ud fra de oplysninger, som revisor havde til rådighed på tidspunktet for revisionen. At der senere blev konstateret besvigelser, ændrede ifølge revisornævnet ikke, at revisor ud fra den foreliggende dokumentation ikke havde anledning til at antage, at regnskabsgrundlaget var ukorrekt.

3.2.1.1 Analyse af klagepunkt 1

Klagepunkt 1 vedrører, at revisor opererede med et område kendetegnet ved høj kompleksitet, betydelige estimater og væsentlige manuelle processer, samtidig med at direktørens bonus var direkte knyttet til virksomhedens performance heraf. Alle disse forhold udgør væsentlige besvigellesindikatorer, som efter revisionsstandarderne kræver en skærpet risikovurdering og øget professionel skepsis. Når revisor ikke i tilstrækkelig grad adresserer den samlede risikoprofil i planlægningen, så øges opdagelsesrisikoen betragteligt, da revisionen dermed risikerer at tage afsæt i et ufuldstændigt grundlag. Den manglende forståelse for virksomhedens incitamentsstruktur og kontrolmiljø svækker dermed det samlede revisionsgrundlag.

3.2.1.2 Besvigelser

I klagepunkt 1 foreligger der ikke en decideret dokumenteret besvigelse, men derimod en utilstrækkelig håndtering af et område, hvor flere af faktorerne i besvigellesdiamanten er til stede. Analysen af trading-området viser, at muligheden for at foretage besvigelser var bety-

delig, da hele værdidannelsen hvilede på interne input og manuelle registreringer i kontrakt-databasen. Manglende funktionsadskillelse og mangel på uafhængige kontroller betød, at ændringer i kontrakter og værdireguleringer kunne gennemføres uden at blive opdaget.

Der var også et klart pres og incitament til stede i virksomheden, da direktørens bonusordning var direkte afhængig af resultatet fra trading-området. Incitamentstrukturer, der knytter sig til finansielle resultater, kan skabe økonomisk pres på ledelsen og er derfor en anerkendt indikator på øget risiko for besvigelser. ISA 240 fremhæver netop resultatafhængig aflønning som en særlig omstændighed, der kan motivere ledelsen til at påvirke regnskabsaflæggelsen.

Selvom rationalisering ikke er dokumenteret, bør den som minimum overvejes, da rationalisering ofte udspringer af forklaringer eller retfærdiggørelser, som kan gøre besvigelser lettere at gennemføre uden moralske barrierer. I et område præget af komplekse modeller og skøn er det forholdsvis enkelt at forklare ændringer som “almindelige justeringer” eller “markedsbaserede korrektioner”. Det kan i sig selv fungere som en indirekte form for rationalisering.

Kapabilitet var også til stede. Direktøren havde både viden om og adgang til kontraktmodellerne og de processer, der lå bag trading-området. Kapabilitet handler om evnen til at udnytte svagheder i systemerne, og denne evne er særlig relevant her, da direktøren havde både teknisk indsigt, adgang til registreringer og forståelse for, hvordan små ændringer i værdireguleringer kunne have påvirket resultatet væsentligt. Dermed var alle fire elementer i besvigelse-diamanten enten til stede eller havde en sandsynlighed for at være til stede, hvilket burde have givet revisor anledning til en markant skærpet risikovurdering.

I lyset af forventningskløften kan det argumenteres for, at revisor ikke formåede at leve op til den professionelle standard, som forventes ved revisionen af et område, hvor mulighed, pres, rationalisering og kapabilitet alle er til stede. Når revisor ikke opnår en tilstrækkelig forståelse af virksomhedens systemer og processer i et så risikofyldt område, udvides præstationskløften. Samtidig må rimelighedskløften også anses som eksisterende, da regnskabsbrugerne med rette kan forvente, at en revisor identificerer og reagerer på risikofaktorer, der klart peger i retning af besvigelsemulighed.

3.2.1.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse

I trading-området var den iboende risiko høj, fordi området består af komplekse finansielle kontrakter og avancerede værdireguleringsmodeller, der i sig selv indebærer betydelige skøn.

Den høje volatilitet i markedsdata og den store betydning af værdireguleringer i årsregnskabet betyder, at små ændringer i input kan have store regnskabsmæssige konsekvenser. ISA 315 revised fremhæver, at komplekse områder med væsentlige estimater altid har en forhøjet iboende risiko, da risikoen for væsentlig fejlinformation er betydelig og væsentlig.

Kontrolrisikoen var tilsvarende forhøjet, da virksomheden ikke havde implementeret tilstrækkelige interne kontroller i trading-processerne. Fraværet af funktionsadskillelse, afhængigheden af direktørens manuelle input og manglende kontrol af kontraktdatabasen udgør alle forhold, der øger risikoen for, at fejl eller besvigelser kan gennemføres og forblive skjult.

I et område som trading, hvor data er omfattende og komplekst struktureret, ville en systematisk anvendelse af dataanalyse have styrket revisionen betydeligt. Dataanalyse giver revisor mulighed for både at forstå virksomhedens processer i dybden og identificere mønstre og afvigelser, som ikke umiddelbart fremgår af manuelle stikprøver.

Revisor kunne f.eks. have anvendt deskriptiv analyse til at skabe et overblik over udviklingen i antallet af finansielle kontrakter, størrelsen af værdireguleringer, deres fordeling over året og periodiseringer omkring balancedagen. En sådan analyse ville hurtigt have synliggjort atypiske udsving, f.eks. hvis størstedelen af værdireguleringerne fandt sted kort før regnskabsårets afslutning. Det ville give revisor et tydeligt signal om, at yderligere handlinger var nødvendige.

Gennem diagnostiske analyser kunne revisor have undersøgt værdireguleringernes transaktionsflow gennem informationssystemerne. Det ville indebære en tracing af posterne fra de oprindelige markedsdata til de interne modeller og videre til bogføringen. Hvis der opstod uregelmæssigheder i dette flow, eller hvis visse reguleringer ikke kunne forklares af markedsbevægelserne, ville dette være stærke indikatorer på risiko for fejlinformation. Diagnostiske analyser er særligt effektive i miljøer, hvor mulighed og kapabilitet er høje, da de synliggør potentielle brud i datakæden.

Derudover kunne revisor have foretaget match-analyser mellem virksomhedens kontrakter og eksterne markedsdata. Hvis værdireguleringerne ikke afspejlede markedsudviklingen, ville dette være et væsentligt risikosignal. Denne form for matching reducerer både muligheden og kapabiliteten for at gennemføre besvigelser, da manipulationer af interne kontrakter ville være svære at skjule, når de testes mod uafhængige datakilder.

En JE-test kunne have bidraget væsentligt til at identificere ledelsens tilsidesættelser. Ved at analysere bogføringsdata for usædvanlige posteringer f.eks. posteringer foretaget af direktøren, posteringer uden for normal arbejdstid eller posteringer med usædvanlige kombinationer, så ville revisor kunne afdække reguleringer, der ikke havde noget tydeligt forretningsmæssigt formål.

Prædiktiv analyse kunne have været anvendt til at vurdere, om trading-resultatet fulgte den forventede udvikling i markedet. Hvis værdireguleringerne udviklede sig uafhængigt af markedsbevægelserne, ville dette være en klar indikator på potentiel fejlinformation eller besvigelserisiko. En præskriptiv tilgang, forstået som revisors professionelle vurdering, burde i et så komplekst område have ført til en konklusion om, at avancerede dataanalytiske værktøjer var nødvendige for at opnå tilstrækkelig sikkerhed.

Da både den iboende risiko og kontrolrisikoen er høje, kræves det, at opdagelsesrisikoen holdes så lav som muligt. I klagepunkt 1 fremgår det imidlertid ikke, at revisor foretog handlinger, der afspejlede den høje risiko. Der mangler både tilstrækkelig dokumentation for risikovurdering, analytiske handlinger og test af underliggende data. Derved øges opdagelsesrisikoen markant.

Samlet set viser klagepunkt 1, at revisor ikke formåede at tilrettelægge revisionen ud fra den høje iboende og kontrolmæssige risiko, hvilket indebærer, at den samlede revisionsrisiko oversteg det accepterede niveau. Selvom, at revisor skal afsætte flere ressourcer og dermed også have øgede omkostninger ved selve revisionen, så ville en systematisk anvendelse af dataanalyse i denne sammenhæng have styrket risikovurderingen. Ydermere vil det bidrage til et mere pålideligt revisionsbevis ved at identificere uregelmæssigheder i datagrundlaget og målrette efterfølgende substanshandling mod de mest risikofyldte områder. Sådanne dataanalytiske handlinger ville være med til at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser, da revisor udfører mere tilrettelagte revisionshandling, som følge af risikovurderingen.

3.2.2 Klagepunkt 2 - Utilstrækkelige revisionshandling vedrørende kontraktdatabasen

Klagepunkt 2 vedrører påstanden om, at revisor ikke gennemførte tilstrækkelige revisionshandling i forhold til kontraktdatabasen, som udgjorde fundamentet for virksomhedens trading-resultatet. Klagepunkt 2 lyder på, at revisor burde have foretaget en mere dybdegående afstemning af kontraktdata, herunder indhentelse af eksterne bekræftelser fra modparter for at opnå et stærkere og uafhængigt revisionsbevis. Kritikken omfatter også, at revisor i alt for høj

grad lagde vægt på oplysninger og dokumentationen, som blev modtaget direkte fra direktøren selv, uden at foretaget en form for verificering af disse oplysninger. Eftersom kontraktdatabasen var særlig udsat over for besvigelser, mente klager, at revisor burde have udført mere omfattende test og dokumentation heraf.

Afgørelse:

Revisornævnet afviste klagepunktet, og lagde vægt på, at revisor havde udført handlinger, der efter standarder var tilstrækkelige til at opnå den krævede grad af sikkerhed. I materialet fandtes der ikke indikatorer på besvigelser, som burde have foranlediget revisor til at foretaget yderligere eller mere indgribende revisionshandling. At besvigelserne først blev opdaget efterfølgende, ændrede ikke nævnets vurdering af, at revisor ud fra de forhold, som var kendt på revisionstidspunktet, ikke havde behov for yderligere revisionshandling.

3.2.2.1 Analyse af klagepunkt 2

Kontraktdatabasen er centralt for regnskabsgrundlaget for trading-området, men bygger samtidig på oplysninger uden automatisk integration, en afhængighed af interne manuelle oprettede kontrakter og oplysninger fra direktøren. I sådant miljø, er der meget høj risiko for både fejl og besvigelser, hvilket gør det særligt vigtigt med uafhængigt revisionsbevis. Hvis man vælger ikke at foretage eksterne bekræftelser, afstemmer med modpart eller udfører alternative kontroller, så vil revisors mulighed for at afdække fejl og uregelmæssigheder være mere begrænset. Det resulterer i en forhøjet opdagelsesrisiko og indikerer utilstrækkelig professionel skepsis i et område, hvor standarderne foreskriver øget bevisindsamling.

3.2.2.2 Besvigelser

Da klagepunkt 1 og 2 vedrører samme regnskabsområde, er pres og rationalisering i henholdsvis klagepunkt 1 og 2 det samme.

Fokusset i klagepunkt 2 er rettet mod revisors manglende og utilstrækkelige revisionshandling relateret til kontraktdatabasen, som udgør det centrale grundlag for trading-områdets regnskabsmæssige opgørelse. Analysen retter sig mod den risiko for besvigelser, der opstår i virksomheden som følge af trading-områdets karakteristika og de manglende revisionshandling fra revisor.

Muligheden for besvigelser anses for at være betydelige, idet trading-området er baseret på manuelle registreringer i kontrakt databasen og uden et effektivt kontrolspor. Når væsentlige værdireguleringer kan foretages uden funktionsadskillelse eller uafhængig validering, øges risikoen for at ledelsen, eller i dette tilfælde direktøren, kan tilsidesætte kontroller.

Kapabilitet er en central faktor i klagepunkt 2. Direktøren har en særlig evne til at identificere hvor i systemet kontrolmiljøet er svagest, og hvordan ændringer i kontrakternes indhold kan påvirke resultatet. Kapabilitet handler ikke kun om adgang, men også om evnen til at udnytte adgangen på en måde, der ikke umiddelbart kan opdages. Da trading-området netop er teknisk komplekst, hvor kun få havde en forståelse for de underliggende modeller, kunne direktøren foretage rettelser som for andre ville fremstå som almindelige justeringer eller ændringer. Denne kombination af teknisk indsigt, adgang og viden om svage kontrolpunkter skaber en forhøjet kapabilitet, som revisor burde have identificeret og taget højde for i sin risikovurdering og planlægning.

3.2.2.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse

Den iboende risiko er høj, eftersom trading-området afhænger af komplekse finansielle kontrakter og skønsmæssige værdiregulering-modeller, som i sig selv er udsatte for fejl. Små ændringer i forventningen til markedet, modelparametre eller kontraktforudsætninger kan skabe betydelige regnskabsmæssige konsekvenser. Dette øger risikoen for væsentlig fejlinformation.

Kontrolrisikoen var tilsvarende høj, da interne kontroller omkring kontrakt databasen er ufuldstændige designet og implementeret. Der var svage eller ingen funktionsadskillelse, og der var mulighed for at oprette eller ændre værdier uden at der et system, som dokumenterede eller godkendte ændringerne. Når et område er både komplekst og samtidig ingen stærke kontroller har, så skal revisor være særlig opmærksom på risikoen for, at væsentlige fejl kan forekomme og mulige besvigelser kan forblive skjult. Det at trading-området er en væsentlig del af virksomhedens samlede resultat, gør kontrolsvaghederne endnu mere kritiske.

Da vi både har vurderet vores kontrolrisiko og den iboende risiko for høj, så blev opdagelsesrisikoen ikke nedbragt i en tilstrækkelig og tilfredsstillende grad. Revisor foretog ikke tilstrækkelige revisionshandling, der kunne adressere de risici, som trading-området udgjorde.

Der mangler dokumentation for dybdegående tests af kontraktdatabasen, eksterne bekræftelser eller analyser af værdireguleringernes sammenhæng med markedet. Da opdagelsesrisikoen ikke blev nedbragt, så overstiger den samlede revisionsrisiko det acceptable niveau.

Dataanalyse ville også her være særdeles effektivt, da kontraktdatabasen består af store datamængder, komplekse kontraktforhold og ændringer, som kræver en god indsigt for at forstå. Dataanalysen kunne både have styrket revisors forståelse af processen, reduceret opdagelsesrisikoen samt have bidraget til at identificere mulige besvigelser eller indikationer herom.

En deskriptiv analyse kunne givet revisor et systematisk overblik over kontraktbestanden. Analysen kunne have omfattet udviklingen i antal kontrakter, ændringer i vilkårene i kontrakterne, størrelsen på værdireguleringerne over året og periodiseringer omkring balancedagen. Ved at analysere disse udviklingsmønstre kunne man have identificeret usædvanlige bevægelser, f.eks. pludselige ændringer i kontraktmængden eller store værdiregulering i bestemte perioder. Disse mønstre ville have peget revisor i retningen af de aktiviteter, hvor risikoen er størst.

Med diagnostiske dataanalyse, herunder tracing af transaktionsflowet, kunne revisor have fulgt kontrakterne fra oprettelse, gennem eventuelle ændringer til deres endelig regnskabsmæssige betydning. Dette vil afdække mønstre, såsom ændringer tæt på balancedagen, hyppige ændringer på specifikke kontrakter eller ændringer foretaget af bestemte brugere. I et miljø med høj kapabilitet ville diagnostisk analyse have været central, da sporbarheden i kontraktændringerne er afgørende for at forstå, om ændringerne er begrundet eller potentielt manipuleret.

Et andet værktøj kunne have været match-analyser. Det ville man gøre ved at sammenholde kontrakterne med eksterne kilder, såsom tredjepartsbekræftelser eller offentligt tilgængelige markedsdata. Dette kunne afdække afvigelser mellem interne- og eksterne registreringer, hvilket er en af de mest effektive måder at reducere muligheden for besvigelser. Hvis ikke værdierne i kontrakterne stemte overens med det markedsdata man har indhentet, ville det være et klart signal og indikation på, at kontraktdatabasen ikke afspejler virkeligheden.

JE-test ville også være relevant særligt når der er mange manuelle posteringer og en del kontrolsvagheder. JE-testen ville dog ikke direkte være relateret til trading-området, men nærmere alle posteringer på tværs af regnskabsområder. Argumentet for, at det alligevel er relevant for trading-området er, at en JE-test ville identificere posteringer foretaget uden for almindelige arbejdstid eller af bestemte brugere, hvis posteringsteksten mangler eller afviger

fra de øvrige posteringer. Det ville derfor hjælpe revisor med at identificere atypiske eller risikofyldte posteringer.

Prædiktiv analyse kunne have hjulpet med at vurdere, om udviklingen i værdireguleringerne stemte overens med markedsudviklingen. Ved at kigge på de forventede værdireguleringer og sammenholde med de faktiske, så ville man kunne identificere uregelmæssigheder, som krævede nærmere undersøgelse. Det kunne f.eks. være afvigelser uden forretningsmæssig forklaring, som ville indikere at ændringerne var sket uden om markedets rammer.

Revisionsrisikoen i klagepunkt 2 er væsentligt høj, da revisor ikke har foretaget handlinger, som skal afdække for den betydelige iboende og kontrolmæssige risiko. Dette efterlader reelt set en risiko for at der er væsentlige fejlinformationer som kunne og kan forblive skjult, selv efter revisors revision. Revisor ville skulle afsætte flere ressourcer og dermed have øgede omkostninger ved revisionen, men ved at bruge dataanalyse ville revisor have skabt et langt stærkere dokumentationsgrundlag og reduceret opdagelsesrisikoen og givet mulighed for at identificere uregelmæssigheder og potentielle besvigel sesindikatorer i kontrakt databasen.

3.2.3 Klagepunkt 3 – Manglende analytisk revision

Klager mente, at revisor ikke i tilstrækkelig grad anvendte analytiske handlinger som led i revisionen. Der blev især lagt vægt på udviklingen til posten “værdi af tradingtransaktioner”, som udviste betydelige udsving. Klager mente, at revisor burde have sammenholdt udvikling i trading-resultaterne med markedsdata, interne risikorapporter eller andre relevante indikatorer, der kunne have afdækket uregelmæssigheder. Manglen på dybdegående analytiske handlinger blev fremhævet som en central årsag til, at besvigelserne ikke blev opdaget i første omgang.

Afgørelse:

Revisornævnet mente, at revisors analytiske handlinger var afstemt med både revisionens øvrige revisionsbeviser og områdets kompleksitet. Revisor havde anvendt analytiske metoder i overensstemmelse med revisionsstandarder, og nævnet fandt ingen dokumentation for, at yderligere analyser var påkrævet ud fra det billede revisor havde på daværende tidspunkt.

3.2.3.1 Analyse af klagepunkt 3

I forlængelse af klagepunkt 2, så burde man ved trading-området udføre andre analytiske handlinger, da området udviste markant udvikling. Når man som revisor ikke foretager dybdegående analyser, som f.eks. er rettet mod plausibilitet, sammenhæng eller udvikling over tid. Især i et område som er kendetegnet ved væsentlige estimater og betydelige bogførte værdier, så reduceres mulighed for at identificere usædvanlige forhold, som potentielt kan indikere besvigelser. De mangelfulde analytiske handlinger kan dermed føre til, at der er væsentlige uregelmæssigheder som er uopdagede og opdagelsesrisikoen øges derfor tilsvarende.

3.2.3.2 Besvigelser

I klagepunkt 3 fokuseres der på virksomhedens manglende dokumentation og utilstrækkelige underbyggelse af de anvendte værdiansættelsesmodeller og de skøn, som ligger til grund for trading-områdets resultat. Revisors manglende kontrol af de forhold, der er centrale for at kunne vurdere trading-områdets rigtighed, og analysen retter sig derfor mod, hvordan de forhold skaber en forhøjet risiko for besvigelser i virksomheden. Det betyder ikke nødvendigvis, at besvigelser er konstateret, men at miljøet herom rummer de karakteristika, som besvigelsteorien fremhæver som særligt risikobetonet.

Muligheden for besvigelser var betydelige under klagepunkt 3, fordi de anvendte værdiansættelsesmodeller og skøn ikke var understøttet af tilstrækkelig dokumentation. Når betydelige finansielle værdier afhænger af direktørens egne estimater, modelvalg og antagelser, skabes der et miljø, hvor ændringer kan foretages uden et klart revisionsspor. Dette gør det svært for andre at vurdere om resultaterne afspejler reel økonomisk udvikling eller resultatet er ledelsesmæssige justeringer. Når governance og dokumentation er svag, så øges muligheden for at ændre væsentlige parametre uden at efterlade tegn på manipulation.

Pres og incitament er som i de øvrige punkter, knyttet til direktørens bonusordning. Rationalisering opstår i miljøer, hvor komplekse modeller anvendes. Ledelsen kan retfærdiggøre ændringer i antagelser med henvisning til markedsudvikling, behov for modeljusteringer eller "faglig vurdering". Når ændringer i værdiansættelser ligger inden for ledelsens egne rækkevidde, og når resultat som nævnt kan påvirkes af subjektive beslutninger, så bliver rationalisering en konkret risiko. I klagepunkt 3 kunne direktøren retfærdiggøre uregelmæssige eller voldsomme skøn ved at henvise til usikkerhed i markedet eller modelmæssige hensyn.

Kapabilitet er særligt central for klagepunkt 3, da evnen til at påvirke resultatet kræver dyb forståelse af værdiansættelsesmodellerne og deres følsomhed. Direktøren havde indsigt i hvordan ændringer i parametre, f.eks. volatilitet, diskonteringssatser eller markedsestimater, kunne påvirke resultat i den retning direktøren ønskede. Derudover er der ikke indarbejdet effektive interne kontroller, der kunne udfordre eller validere disse ændringer. Kapabiliteten øges markant, når en person med adgang og teknisk forståelse arbejder i et område med svag kontrol, dokumentation og skøn. Alt dette skaber et særligt højt kapabilitetsniveau, som revisor skulle have identificeret og forholdt sig til i sin risikovurdering.

Samlet så viser klagepunkt 3, at alle elementer i både besvigellesdiamanten var til stede i betydeligt omfang. Det stiller til revisor, skærpet krav, om professionel skepsis, dybdegående forståelse af værdiansættelsesmodellerne og målrettede revisionshandlinger.

3.2.3.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse

Den iboende risiko er høj, da områder med skønsmæssige vurdering og komplekse modeller altid er stærkt udsat for væsentlig fejlinformation. Da subjektive holdninger, som nævnt tidligere, er et centralt værktøj i værdiansættelsen, så øges risikoen yderligere, da selv små ændringer i parametrene kan have stor regnskabsmæssig betydning.

Tilsvarende, så er kontrolrisikoen høj, da virksomheden ikke har implementeret stærke kontroller omkring inputdata, modelvalg eller ændringer i forudsætningerne. Der er ingen uafhængige kontroller, som sikrer at antagelser er plausible og dokumenterede. Kontrolrisikoen øges væsentligt, når der ikke er uafhængige valideringsmekanismer, ændringslogs eller dokumentation for modeljusteringer. Som tilfældet var med klagepunkt 2, så skal revisor kompensere med substans- og målrettede revisionshandlinger, da kontroller omkring så centrale skøn er svage.

Dataanalyse ville have været særdeles effektivt og relevant for klagepunkt 3, da en væsentlig del af risikoen er knyttet til ledelsens skøn og til de modeller og data som ligger til grund herfor. Dataanalyse kan både styrke revisors forståelse for processen og nedbringe opdagelsesrisikoen ved at skabe en mere objektiv og datadrevet vurdering af modellen og dets data.

En deskriptiv analyse ville give revisor et overblik af udviklingen i reguleringerne over tid, herunder kontrakttyper, tidsperiode og markedsparametre der havde størst indflydelse på re-

sultatet. Ved at analysere udviklingsmønstre, kunne revisor tidligt have identificeret uregelmæssigheder, f.eks. store regulering i regnskabsperioden eller atypisk følsomhed over bestemte markedsbevægelser. Dette ville kunne pege på områder hvor, risikoen for besvigelser og manipulation eller fejl, var højest.

Diagnostisk dataanalyse, herunder tracing af modelinput fra informationssystemet, ville have været særligt brugbart i klagepunkt 3. Det ville det, da man ved at følge data fra deres oprindelse, videre til værdireguleringsberegningerne og afslutningsvis til den bogførte værdi, kunne vurdere om dataflowet var konsistent og korrekt. Hvis tracingen viste brug i datakæden eller ændringer i parametre uden dokumenteret begrundelse, ville dette være et risikosignal. I et område med høj kapabilitet, så ville tracing være et godt værktøj for at synliggøre, om ændringer er legitime eller manipuleret.

Match-analyser ville også være et godt værktøj, da man kunne undersøge de interne værdireguleringer og uafhængige markedsdata. Afviger de interne beregninger fra markedsudviklingen uden en åbenlys forklaring, ville det være en indikation for, at de anvendte antagelser ikke afspejler virkeligheden. Match-analysen er særligt godt at anvende i skønsmæssige områder, da de sammenligner interne skøn med eksterne forhold, og dermed reducere både mulighed og kapabilitet for besvigelser.

En JE-test kunne også have bidraget til revisors vurdering af dette område, særligt hvis værdireguleringerne er registreret som manuelle posteringer. Da metode og relevans allerede er behandlet under klagepunkt 2, gentages gennemgangen ikke her.

Endeligt ville prædiktiv analyse kunne hjælpe med at vurdere, om den samlede udvikling var plausibel i forhold til markedsudviklingen. Ved at opsætte et forventet resultat baseret på eksterne markedsdata, og sammenholde med faktiske resultat, ville man identificere uregelmæssigheder, som krævede nærmere undersøgelse. En sådan analyse ville også have reduceret opdagelsesrisikoen betydeligt.

Opdagelsesrisikoen blev ikke nedbragt, og revisor foretog ikke tilstrækkelige dybdegående test af de anvendte modeller. Der foreligger heller ikke konkret dokumentation på, at revisor udfordrede direktørens antagelser eller indhentede uafhængige markedsdata, selv om tradingområdet i sin natur forudsætter en særlig grad af skepsis. Da revisor ikke adresserer et skønsmæssigt område med høj iboende og kontrolmæssig risiko, så stiger opdagelsesrisikoen betydeligt. Et mere systematisk brug af dataanalyse ville alt andet lige have resulteret i at omkostningerne ved revisionen var højere, men det havde givet revisor et langt bedre grundlag for at

identificere og gennemskue, hvordan modellerne reelt påvirkede resultatet, og om direktørens valg af forudsætninger lå inden for et rimeligt spænd. Ved at analysere interne data i relation med markedet og virksomhedens egen historik, så kunne man have afgrænset hvilke dele af værdiansættelsen der var begrundede, og hvor der var behov for yderligere dokumentation eller udfordring af direktørens vurdering. Dermed ville dataanalyse ikke kun have reduceret risikoen for at væsentlige fejl forblev skjult, men også gjorde at revisor kunne identificere de specifikke skøn, som var mest følsomme over for incitamenter og derfor krævede særlig opmærksomhed.

3.3 Sag: 046/2017 af 7. januar 2019

Sag 046/2017 af 7. januar 2019 fremsætter at revisor C (herefter “revisor”), har overtrådt revisorloven §16, stk. 1. omhandlende god revisorskik, samt Bekendtgørelse om godkendte revisors erklæring §§6 og 7, omhandlende forbehold og supplerende oplysninger i revisionspåtegningen. Overtrædelsen af lovgivningen, er sket i forbindelse med årsrapporterne for regnskabsårene 2012/13, 2013/14 og 2014 for virksomheden A ApS. Der fremlægges 7 klagepunkter i sagen;

1. Forståelsen af virksomheden, planlægning og udførsel
2. Tilgodehavender og gæld vedrørende A brugere
3. Andre tilgodehavender fra salg
4. Andre tilgodehavender
5. Cash in transit
6. Nettoomsætning
7. Manglende supplerende oplysninger om overtrædelse af bogføringsloven

I de følgende afsnit foretages en analyse af de relevante klagepunkter i forhold til afhandlingens problemstilling. De klagepunkter, som analyseres, er klagepunkterne 1,2,3,5,6 og 7. Klagepunkterne er relevante, da dataanalyse kunne hjælpe revisor med at reducere opdagelsesrisikoen. Klagepunkt 4 er fravalgt, da dette klagepunkt omhandler andre tilgodehavender, hvor kritikken primært relaterer sig til manglende indhentelse af uafhængig dokumentation. Klagepunkt omhandler derfor revisors dokumentationsgrundlag og ikke forhold, der i væsent-

lig grad knytter sig til besvigelser, opdagelsesrisiko eller anvendelsen af dataanalyse. Da afhandlingens fokus er rettet mod disse områder, vurderes klagepunkt 4 ikke til at bidrage væsentligt til besvarelsen af problemformuleringen.

3.3.1 Klagepunkt 1: Forståelsen af virksomheden, planlægning og udførsel

I klagepunkt 1 fremsætter klager at revisor ikke har opnået den krævede forståelse af virksomheden og dens omgivelser, som ISA 315 revised fastsætter. Revisor havde ikke opnået en stor nok forståelse for virksomhedens interne kontroller, kompleksitet og IT-baseret transaktionsplatform. Det konkluderes dermed at revisors planlægning af revisionen har været mangelfuld, som følge heraf har de udførte revisionshandlinger været utilstrækkelige.

Klagen beror bl.a. på at revisor ikke havde opnået forståelse for platformen (A ApS' egenudviklede handelsplatform), som ikke var integreret med A ApS' økonomisystem. Dette gjorde det umuligt at foretage sporing af transaktionerne, da der i økonomisystemet var mange "klump-posteringer". Revision skulle i følge klager have omfattet system- og IT-revision, samt eksterne revisionsbeviser.

Afgørelse:

Revisornævnet lægger i sin afgørelse vægt på at revisor mangler den nødvendige forståelse af at A ApS' er en IT-afhængig virksomhed, og at revisor hermed skulle have foretaget IT-revision. Revisor bliver erkendt skyldig i ikke at overholde god revisor skik i forbindelse med forståelsen af virksomheden, planlægning og udførslen, da revisor burde have indset at system- og IT-revision, var nødvendigt for at afdække væsentlige områder.

3.3.1.1 Analyse af klagepunkt 1

Klagepunktet omhandler at A ApS' forretning køres via en online platform, hvor der ikke er integration med økonomisystemet, og virksomhedens bogføring af denne grund består af manuelle samlede posteringer, hvilket fører til at det ikke er muligt at spore transaktionerne fra platform, til finans, til bank. Da revisor ikke formåede at foretage de nødvendige revisionshandlinger, og der derfor foreligger manglende forståelse for virksomheden og professionel skepsis, må det vurderes at opdagelsesrisikoen er høj.

3.3.1.2 Besvigelser

I klagepunkt 1 er der ikke tale om en faktisk besvigelser, men derimod en manglende forståelse af virksomheden. Hvis man analyserer klagepunktet ud fra besvigelserdiamanten, er to af de fire faktorer opfyldt, herunder muligheden og kapaciteten. Muligheden for at begå besvigelser var høj, da revisor ikke havde opnået en forståelse for virksomhedens platform og det derfor har givet medarbejdere og ledelsen større mulighed for at begå regnskabsmanipulation. Kapaciteten var til stede ved dette klagepunkt, da det må antages at både medarbejdere og ledelsen, som har adgang til platformen, havde kapaciteten til at foretage regnskabsmanipulation.

Selvom der ikke foreligger dokumentation for de to øvrige faktorer - incitament (pres) og rationalisering - følger det af ISA 240, at man som revisor altid skal overveje, om der kan være økonomiske incitamenter eller om der er en mulig retfærdiggørelse af uhensigtsmæssige arbejdsgange, dette kunne f.eks. være samlede posteringer, som i sig selv kan udgøre risikosignaler.

Forventningskløften er relevant at benytte ved dette klagepunkt, da det kan analyseres om det er rimelighedskløften eller præstationskløften, som revisor bryder med. Revisor bryder med præstationskløften i form af, at der foreligger en rimelig forventning til hvad offentligheden kan forvente af revisor. Det må være en rimelig forventning fra offentligheden, at revisor har en forståelse af virksomhedens IT-miljø og platform, da dette er et krav i ISA 315 revised. Det må hermed konkluderes at der er mangelfuld udførsel af revisionen og dermed er præstationskløften stor i dette klagepunkt.

Ved dette klagepunkt er det vanskeligt at vurdere hvorvidt der foreligger et brud på rimelighedskløften. Det må dog antages at det alt andet lige er forventeligt fra regnskabsbrugeren at revisor har opnået en forståelse for virksomhedens IT-miljø og platform. Det kan dermed diskuteres hvor stor rimelighedskløften er ved dette klagepunkt, men det må konkluderes at der foreligger en rimelighedskløft.

Det vurderes at den største kløft i forventningskløften er at finde ved præstationskløften. For at mindske præstationskløften og muligheden for besvigelser, kunne revisor have benyttet sig af dataanalytiske værktøjer, som kunne have hjulpet med en forståelse af virksomhedens IT-

miljø og platform. Dataanalyse kan i dette tilfælde benyttes til at reducere præstationskløften, da det giver et stærkere og mere uafhængigt evidens grundlag, til brug i risikovurderingen. Dette er med til at revisionen i højere grad kan give det, som regnskabsbrugerne forventer i virksomheder med meget data. Dog kan dataanalyse ikke fjerne rimelighedskløften, da det ikke kan garanteres at dataanalysen opdager, når ledelsen tilsidesætter kontroller eller forfalder dokumentation.

3.3.1.2 Revisionsrisikoen og dataanalyse

Allerede ved opstarten af en revision skal revisor fastlægge hvor stor revisionsrisiko der foreligger. Her skal revisor undersøge den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen, som tilsammen udgør revisionsrisikoen.

Den iboende risiko er den risiko, som allerede ved starten af revisionen foreligger og som revisor ikke kan påvirke. I dette tilfælde skulle have revisor anført den iboende risiko som høj, da hele virksomheden forretning kører igennem en platform, som er kompleks og har en stor datavolumen.

Kontrolrisikoen er den risiko, der er ved virksomhedens interne kontroller. Her skulle revisor have været opmærksom på at der bl.a. ikke var integration mellem platformen og økonomisystemet, og der af denne grund blev foretaget mange klumpposter. Udover dette var der også manglende funktionsadskillelse, som også skulle være vurderet ved kontrolrisikoen. Dermed må det konkluderes at kontrolrisikoen har været høj.

Idet der både foreligger en høj iboende risiko og kontrolrisiko, er det vigtigt at opdagelsesrisikoen forbliver så lav som muligt. Dette gøres ved at der foretages de nødvendige revisionshandlinger, som planlægges ud fra, hvilken risiko der er konstateret. I dette tilfælde er der en lav opdagelsesrisiko, da revisor ikke har udvist professionel skepsis og dermed ikke har udført de nødvendige revisionshandlinger. For at mindske opdagelsesrisikoen, skulle revisor have foretaget yderligere revisionshandlinger, herunder benytte sig af dataanalytiske værktøjer.

Revisor kunne ved brug af dataanalyse have anvendt den deskriptive metode, for at skabe et tydeligt overblik over virksomhedens transaktionsmønstre. F.eks. kunne der opgøres antal

transaktioner pr. dag, samlet omsætning pr. periode eller antal samlet posteringer. Som det fremgår i sagen, var en væsentlig problemstilling, at transaktionerne blev bogført som samlede posteringer. En deskriptiv analyse, ville tidligt have afsløret uregelmæssigheder, manglende periodisering og manglende sporbarhed mellem platformens log og den bogførte omsætning.

Revisor kunne ved brug af diagnostiske dataanalyse foretage en test af transaktionsflowet. Det vil sige, at ved hjælp af dataanalyse kunne revisor have analyseret transaktionerne fra deres oprindelse i platformens log, til bogføringen og derefter til banken. Ved denne dataanalyse kunne revisor have genoprettet den manglende sporbarhed i transaktionerne, som følge af samlede posteringer. Ydermere kunne det have identificeret brud i transaktionskæde, og lokaliseret de modkonti, som mange af posteringerne bogføres på. Dette kaldes tracing og er et dataanalyseværktøj, som fremgår af ISA 315 revised, A137. Denne form for dataanalyse benyttes som gennemgående analyse igennem revisionen og i dette tilfælde alle klagepunkter, da denne tester flowet for alle posteringer.

Revisor kunne ydermere have foretaget match mellem platformens transaktioner, afregninger, samt bankkontoudtog omkring skæringsdagen, ved brug af et dataanalytiskværktøj. Dette ville have til formål at finde posteringer, som er taget med flere gange og posteringer efter skæringsdagen.

Revisor kunne have foretaget en omsætningsanalyse af virksomhedens fulde omsætning. Her kan revisor undersøge uventede kreditnotaer, lige beløb, dobbelt posteringer, samt periodiseringer omkring skæringsdatoen. Det ville have gjort det lettere for revisor at styre art, timing og omfanget, af de efterfølgende revisionshandlinger og tests mod de mest risikofyldte områder.

Et målrettet dataanalyseværktøj havde hjulpet revisor med at identificere transaktionsklasser, hvor der f.eks. er høj løbende aktivitet. Da virksomheden anklages for at foretaget samlede posteringer, ville denne form for dataanalyse være relevant til at finde konti, hvor der bør foretages yderligere revisionshandlinger.

Denne scanning udgør i praksis en JE-test jf. ISA 240. I en situation som i klagepunkt 1, hvor der er manglende integration mellem systemerne og mange manuelle posteringer, er det særlig relevant at gøre brug af JE-testning. I en virksomhed med manuelle processer og manglende funktionsadskillelse, udgør JE-testningen et centralt værktøj til at identificere potentielle tegn på ledelsens tilsidesættelse af kontroller.

Revisor burde ved hjælp af dataanalyse foretage en scanning af finansposter, for at opdage unaturlige poster, der er f.eks. foretaget i weekenden eller om natten. Det kan også være en analyse af poster på periodens slutdag. Denne form for dataanalyse ville finde ledelsens tilsidesættelse af kontroller, som er øget når integration mellem platformen og økonomisystemets mangler.

Hvis revisor havde benyttet sig af ovenstående dataanalytiske værktøjer, til forståelsen af virksomheden og i planlægningen, ville det have skabt en større evidens og hermed en formindsket opdagelsesrisiko i de efterfølgende revisionshandlinger.

De prædiktive og præskriptive metoder kunne med fordel også være anvendt. Ved at gøre brug af den prædiktive metode til at analysere historiske salgsmønstre, kunne revisor have vurderet om omsætningen frem mod balancedagen fulgte et forventeligt forløb. Der fremgår i sagen, at der er uregelmæssigheder i periodiseringer og afstemninger, og en prædiktiv analyse kunne have indikeret, at de registrerede indtægter ikke afspejlede et realistisk aktivitetsniveau. Ved at opdage disse, ville det styrke revisors risikovurdering. Den præskriptive dataanalyse bliver sjældent anvendt i sin tekniske form, dog er det revisors professionelle erfaringer og observationer som har en præskriptiv karakter. På baggrund af revisors tidligere erfaringer fra lignende forhold burde revisor derfor have intensiveret brugen af dataanalyse og tilrettelagt mere omfattende revisionshandlinger. Hvis revisor havde gjort brug af en præskriptiv tilgang i denne sag, ville det føre til en klar konklusion om, at standard revisionshandlinger ikke var tilstrækkelige, og at en mere datadrevet tilgang var nødvendig for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis. Dog kræver det, at revisor har de tekniske færdigheder til at benytte dataanalytiske værktøjer, da der ellers er en risiko for, at der foretages forkerte analytiske handlinger, og at det forbliver på et overfladisk niveau.

Samlet set viser sagen 046/2017, at en systematisk anvendelse af alle fire dataanalytiske metoder - særligt de diagnostiske analyser - kunne have forbedret revisors forståelse af virksomhedens transaktionsflow, styrket evidensen ved risikovurderingen og reduceret risikoen for, at væsentlig fejlinformation forblev uafdækket. Ud fra ovenstående kan det altså konkluderes at revisor ved brug af dataanalyse kan mindske opdagelsesrisikoen i forbindelse med revisionen. Dataanalyserne skal foretages allerede ved forståelsen af virksomheden og planlægningen. Ydermere kan det også benyttes til at opdage, samt mindske risikoen for muligheden og evnen til at foretage besvigelser.

3.3.2 Klagepunkt 2: Tilgodehavender og gæld vedrørende A brugere

I klagepunkt 2 fremsætter klager at revisor ikke har indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i forbindelse med både tilgodehavender og gæld vedrørende A ApS' brugere på deres platform.

Klagen beror på at der blev fundet afvigelser mellem platformen og økonomisystemet og ydermere vanskeligheder ved at sammenholde store saldi, med efterfølgende indbetalinger.

Afgørelse:

Revisornævnet fandt ingen grund til at erklærer revisor skyldig i klagepunkt 2.

3.3.2.1 Analyse af klagepunkt 2

Klagepunkt 2 omhandler tilgodehavender og gæld vedrørende A ApS' brugere, kun er registreret på platformen og ikke i økonomisystemet, da der ikke foreligger integration. Revisor havde ikke formået at foretage de nødvendige afstemninger af den samlede sum af de omkring 700.000 brugere og der hermed fandtes differencer mellem platformen og økonomisystemet.

3.3.2.2 Besvigelser

I klagepunkt 2 er det relevant at kigge på besvigel sesdiamanten, i forhold til hvilke revisions handlinger revisor kunne foretage for at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser i forbindelse med den manglende integration. Det vil i dette klagepunkt være relevante at kigge nærmere på muligheden og kapaciteten.

Muligheden kan opstå, da der ikke foreligger en integration mellem platformen og økonomisystemer og der bogføres via manuelle klumpposteringer, forekommer muligheden for at begå besvigelser. Der er ingen mulighed for revisor at spore transaktioner på tværs af systemerne og det gør det derfor lettere for besvigeren at gemme f.eks. differencer mellem brugerkonti og samlekonti, da disse kan forsvinde i klumpposteringernes totaler. For at mindske muligheden for besvigelser, kan revisor foretage følgende en afstemning af brugersaldi fra platformen til økonomisystemet pr. Statusdagen, en vugge til grav tracking af transaktioner fra den opstartes i platformen til den bogføres i økonomisystemet og findes i banken.

Kapaciteten kan opstå, da der ikke foreligger funktionsadskillelse og der ikke har været et klart tilsyn med virksomhedens interne kontroller. I praksis vil dette typisk fremgå som atypiske journalposter, herunder runde beløb og meget sene poster omkring periodens sidste dag. Det kan også være uautoriserede brugerID'er i økonomisystemet og rapporter som ikke er mulige at reproducere uafhængigt. For at kontrollere kapaciteten bør revisor foretage følgende handling, JE-testing, hvor søgeparametrene bl.a. bør være tid, brugerID og beløb.

I forbindelse med klagepunkt 2 er det også relevant at kigge på forventningskløften. Præstationskløften kan analyseres på to niveauer, metodisk og evidensmæssigt. Det metodiske niveau, er fordi der foreligger en stor risiko ved revisionen, da der er en stor datavolume, manglende sporbarhed og periodisering omkring statusdagen. Dette niveau kræver en revisionsstrategi, som dækker hele den relevante mængde af transaktioner, samt er systemnær. Det evidensmæssige niveau kræver at der indhentes egnet og tilstrækkeligt revisionsbevis. Det vil sige, at der skal ikke kun indhentes sandsynliggørelse fra ledelsen, men også uafhængigt revisionsbevis. Hvis ikke disse handlinger er tydeligt dokumenteret og revisionen hermed ikke fjerner "gemmestederne" til besvigelser, udvides præstationskløften. Ved disse tilfælde bør revisor udfører flere revisionshandling i form af substanshandling. Revisor skal udføre, end to end tracing, hvor en transaktion følges fra platformen til økonomisystemet til banken, en test af journal entry, hvor det kontrolleres om der f.eks. bogføres mange runde beløb mm., indsamle eksterne bekræftelser, i dette tilfælde kreditorsaldo- og debitorsaldobekræftelser og andre substanshandling. Disse revisionshandling ville være med til at mindske præstationskløften, samt opdagelsesrisikoen.

Rimelighedskløften opstår i klagepunkt 2, da det er brugerens forventning revisor kan finde alle væsentlige uoverensstemmelser i brugersaldi især når saldiene er på en online platform. Fra brugerens synsvinkel er det logisk at alle bevægelser registreres pr. transaktion i systemet og dermed må det være let for revisor at dokumenterer en fuld sporbarhed fra platform til økonomisystemet til bank og hermed kunne eliminere eventuelle differencer. Brugernes forventer altså total transparens, hvorimod revisor arbejder under iboende begrænsninger. Konsekvensen af dette er at rimelighedskløften ikke kan fjernes, men den kan styres af revisor. Det kræver at revisor i starten af revisionsprocessen, skriftligt forklarer den øverste ledelsen,

at systemarkitekturen af platformen kræver nødvendige datatunge handlinger og at disse handlinger ikke kan garantere at svig bliver opdaget.

3.3.2.3 Revisionsrisikoen og dataanalyse

Den iboende risiko er beskrevet i ISA 315 revised, her fremgår at revisor bl.a. skal overveje, samt vurderer kompleksiteten i regnskabet. Den iboende risiko vurderes til at være høj i klagepunkt 2, som det også er vurderet i klagepunkt 1. Grunden til dette er, at der foreligger en forholdsvis høj datavolumen i platformen, som ikke er integreret i økonomisystemet. Dette skaber usikkerheder i eksistens, fuldstændighed og periodisering, da det skaber en væsentlig risiko for revisors arbejde. Ydermere øger dette kompleksiteten i regnskabet.

Kontrolrisikoen vurderes at være høj, på samme grundlag som den iboende risiko, den manglende integration mellem platform og økonomisystem. Ydermere foreligger der også en svag funktionsadskillelse og en dårlig kontrol af virksomhedens systemer. For at revisor kan gøre op med den høje kontrolsikkerhed, kræver det at der lægges vægt på relevans og pålidelighed.

Udgangspunktet for revisionen i forhold til klagepunkt 2, er at der er lav opdagelsesrisiko, da der ikke er integration mellem platform og økonomisystemet. Det er derfor svære at opdage fejl ved revisionen, hvis der ikke foretages yderligere revisionshandling og en korrekt gennemgang af virksomhedens IT-kontroller. Den lave opdagelsesrisiko kræver at planlægningen af revisionshandlingerne, skal tage udgangspunkt i en bred, uafhængig og systemnær revision. Revisor kan bl.a. foretage følgende handlinger, for at mindske opdagelsesrisikoen igennem revisionen, 1. Transaktionsflow, 2. JE-testing, og 3. test af relevante IT-kontroller. Disse revisionshandling er med til at sænke opdagelsesrisikoen, det kræver dog at revisor indhenter tilstrækkeligt revisionsbevis. Den samlede revisionsrisiko vurderes at være høj, dog kan den mindskes ved at foretage relevante dataanalytiske revisionshandling.

Som det fremgår af klagepunkt 2, omhandler klagen at revisor mangler at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for området, tilgodehavender og gæld vedrørende A-brugerne. I og med disse poster er baseret på et omfattende antal af transaktioner, som bliver registreret på virksomhedens handelsplatform, er brugen af dataanalyse særligt relevant for at kunne verificere rigtigheden af de bogførte saldi. Jf. ISA 315 revised fremhæves der at revisor med fordel kan anvende automatiserede værktøjer til henholdsvis risikovurderingshandling og

identificering af afvigelser, når der er tale om store mængder data som kræver yderligere revision.

Ved den deskriptive analyse kunne revisor indledningsvist skabe et grundlæggende overblik over brugernes tilgodehavender og gæld. Ved at analysere fordelingen af brugernes saldoopgørelser, herunder udviklingen over den pågældende periode og forekomsten af negative eller ulogiske slutsaldi. Ved brug af sådan analyse giver det revisor et grundlæggende billede af brugere, hvor man tidligt kan identificere uregelmæssigheder, der kræver yderligere revisionshandlinger.

Den diagnostiske analyse er særligt centralt for dette område, da det afdækker årsagssammenhænge mellem platformens transaktioner og de bogførte saldi. Revisor kunne ved brug af den diagnostiske analyse udføre en fuldstændig rekonstruktion af hver enkelt brugers saldo på platformen. Ved en rekonstruktion menes der, at alle transaktioner - herunder indbetalinger, udbetalinger, køb og salg, interne overførsler samt eventuelle gebyrer - udtrækkes direkte fra platformens log. Derefter bliver brugernes saldo genberegnet fra periodens begyndelse til og med balancedagen. Ved brug af denne fremgangsmåde får revisor muligheden for at sammenholde den beregnede saldo med både platformens rapporter og den bogførte gæld i økonomisystemet.

En diagnostisk afstemning mellem platformens totaler og de bogførte saldi i virksomhedens økonomisystem ville ligeledes være en central revisionshandling. Når virksomheden foretager manuelle samlede posteringer, hvor der ikke foreligger dokumentation for de faktiske transaktioner, er der en betydelig risiko for fejl ved revisionsmålene, periodisering, fuldstændighed samt nøjagtighed. A ApS bogførte via samlede posteringer, hvorfor den diagnostiske dataanalyse kan afdække, om de samlede posteringer afspejler de individuelle brugersaldi, om transaktionssummer stemmer overens med bogførte bevægelser eller om det er korrekt periodisering. Denne analyse er særligt væsentlig da klagepunkt 2 omhandler manglende verifikation af gælds- og tilgodehavendeposterne.

Revisor burde ydermere have benyttet metoden, hvor en matching mellem bank og platform blev foretaget. Enhver ind- og udbetaling til hver enkelt bruger bør afspejles i begge systemer. Ved brug af en systematisk matching af bank- og platformstransaktioner kunne revisor have identificeret banktransaktioner uden tilsvarende registreringer på platformen eller bogførte registreringer i platformen uden korresponderende bankbevægelser. I denne sag udgør manglende matching et væsentligt revisionsmæssigt svigt, hvorfor denne fremgangsmåde

ville udgøre et stærkt uafhængigt revisionsbevis i forhold til eksistens- og fuldstændigheds-målene.

Et andet område som den diagnostiske analyse kunne omfatte er, identifikation af usædvanlige transaktionsmønstre og uregelmæssige bevægelser, dette kunne f.eks. være store saldoændringer kort før balancedagen eller brugere der i systemet går fra inaktiv til aktiv. Ved en sådan outlier-analyse, vil konti der afviger markant fra virksomhedens normale mønstre fremhæves og dermed være med til at identificere områder med forhøjet revisionsrisiko.

Endelig burde revisor have foretaget en målrettet JE-test. Når der i en virksomhed er manglende integration mellem platform og økonomisystem er der risikoen for manuelle fejl og tilsidesættelse af kontroller forhøjet. Ved hjælp af denne dataanalyse kunne revisor have gennemgået hele populationen af posteringer og identificeret hvis der var usædvanlige debit/kredit kombinationer, eller hvis der var foretaget posteringer på atypiske tidspunkter.

Det havde også været muligt for revisor at anvende prædiktive analyser til at vurdere, hvorvidt udviklingen i brugernes gæld og tilgodehavender op til balancedagen fulgte et realistiske og forventeligt mønster. Når man analyserer historiske saldoændringer og sammenholder disse med de observerede udviklinger i regnskabsåret kunne revisor have identificeret uregelmæssige fald og stigninger, som kan være en identifikation af fejl i fuldstændighed eller periodisering. Ved at anvende sådan dataanalyse ville revisors vurderingsgrundlag styrkes.

Samlet set viser klagepunkt 2, at revisor bør have planlagt en revisionsstrategi, som er med til at mindske besvigelser ud fra besvigellesdiamanten. Revisor burde have foretaget yderligere substanshandlinger ved hjælp af dataanalytiske værktøjer, test af posteringer omkring statusdagen, en vugge til grav tracing af posteringerne, kontrol af de udtræk der modtages, passer til uafhængig dokumentation, JE-testing samt efterfølgende indbetalinger. Disse handlinger vil være med til at mindske opdagelsesrisikoen angående tilgodehavender og gæld, men dog ville det resultere i øgede omkostninger ved udførelsen af revisionen.

3.3.3 Klagepunkt 3: Andre tilgodehavender fra salg

I klagepunkt 3 fremsætter klager at revisor ikke har indhentet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis i forbindelse med andre tilgodehavender fra salg. Her er der tale om bannerreklamer (virksomheden E) på A ApS' platform.

Klagen beror på at det indregnede tilgodehavende var manipuleret og revisor ikke blot skulle have indhentet dokumentation fra A ApS' direktør, men at revisor skulle have indhentet direkte bekræftelse af tilgodehavender hos E, da revisionsdokumentation herved ville være stærkere og uafhængigt.

Afgørelse:

Revisornævnet fandt ingen grund til at erklærer revisor skyldig i klagepunkt 3.

3.3.3.1 Analyse af klagepunkt 3

Klagepunkt 3 vedrører manglende indhentning af tilstrækkeligt revisionsbevis i forbindelse med et voksende tilgodehavende hos E. Det viste sig, at det indhentede dokumentation, som revisor modtog fra ledelsen, var manipuleret.

3.3.3.2 Besvigelser

I klagepunkt 3 kan der være tale om en besvigelser i det ledelsen har manipuleret med dokumentation, som der er fremsendt til revisor. Hvis man kigger på besvigelserdiamanten, i forhold til klagepunkt 3, er det relevant at kigge på alle fire faktorer, da det alt andet lige må vurderes at der foreligger en besvigelser, herunder regnskabsmanipulation.

Den første faktor er pres. I et annonce-setup med stor enkelte kunder, som der foreligger i denne virksomhed, kan pres ske ud fra flere faktorer. Dette kan bl.a. være et likviditetsbehov, fortællinger om vækst til investorer og interne incitamenter. Presset fra forskellige faktorer kan øge tilbøjeligheden for at forudfakturere, udskyde kreditnotaer og foretage forkert periodisering tæt på statusdagen. For at imødekomme presset bør revisor foretage kvantitative tests, herunder teste udviklingen i alderen på tilgodehavender for E i forhold til de andre kunder. Ydermere bør der foretages en kontrol af transaktionerne tæt på statusdagen, samt en gennemgang af frekvensen og timingen af kreditnotaer i efterfølgende periode.

Den anden faktor er mulighed. I forbindelse med klagepunkt 3, gælder det især, hvis 1. der ikke er integration af kontraktstyring, annonceringsleverance og fakturering, 2. hvis en godkendelse af rabatter ikke er hårdt kontrolleret, eller 3. hvis der mangler en direkte sporing mellem kontrakt, leverance, faktura og bank. Hvis ikke der foreligger en sporing af dette kan

et stigende tilgodehavende fremstå korrekt, dog uden at være økonomisk realiserbart. For at reducere muligheden bør revisor foretage følgende revisionshandlinger, kontrol af ordre til faktura til efterfølgende indbetalinger og eventuelle kreditnotaer, samt en kontrol af leverancedata omkring statusdagen. Hvis revisor foretager disse revisionshandlinger, lukker det skjulstederne for besvigeren, da alle transaktioner og posteringer kontrolleres fra vugge til grav.

Den tredje faktor er rationalisering. Det er her besvigeren gør besvigelsen acceptabel for sig selv – i dette tilfælde kan det f.eks. være “leverancen af kampagnen kommer samlet senere”. Rationalisering ses i praksis i form af skiftende forklaringer hvor der ikke foreligger stabil dokumentation, kreditnotaer der er udskudt og uafhængige ikke-verificerede bekræftelser. Revisor bør afskære rationalisering ved at kræve en systemnær, samt reproducerbar dokumentation. Dette kræver uafhængige dataudtræk fra kontraktssystemer, som kan reproducere 100%, uafhængige bekræftelser til tilgodehavendet, samt en kontrol af hvor hurtigt tilgodehavende bliver til kontanter.

Den fjerde faktor er kapabilitet. Det vil sige at en nøgleperson, som har forretnings- og systemindsigt, har evnen til at lave dokumentstrømme, herunder bl.a. fakturarapporter og kontraktudskrift, samt en tilsidesættelse af kontroller. I praksis ses kapabilitet som atypiske journalposter, reguleringer i månederne efter statusdagen og bekræftelser, der ikke kan bekræftes uafhængigt. Revisor bør foretage JE-testing på de konti der er relateret til E, samt en efterfølgende detaljetest, hvor der skal søges på dato, brugerID og beløb.

Præstationskløften kommer til udtryk i klagepunkt 3 mellem risikoprofilen og evidensstrategien. Risikoen var forhøjet, i det der er et stort og markant stigende tilgodehavende hos E og ikke andre debitorer – stigningen var svarende til flere måneders omsætning, samtidig med dette var der komplekse pris- og afregningsmekanismer, herunder rabatter, og indtægter omkring statusdagen. Når det opleves af interessenterne at væsentlige dele af beviset var manipuleret, opstår præstationskløften, da revisors udførsel af revisionen ikke svarer til det bevisniveau, der forventes ved risikoprofilen.

Kravet til revisor er at arten, timingen og omfanget af revisionshandlingerne afspejler risikoprofilen. Dette er med til at opdagelsesrisikoen mindskes til et forsvarligt niveau. For at mindske præstationskløften, burde revisor i dette tilfælde have foretaget en kontrol af kontrakt til faktura til bank, samt en kontrol af periodisering omkring statusdagen, hvor transaktioner følges fra systemet til leverancedataen til banken, samt JE-testing og en analyse af alderssammensætningen, med uafhængige bekræftelser.

I klagepunkt 3 forstærkes rimelighedskløften af tre forhold. 1. der er en stor debitor og derfor stiger forventningerne, fra regnskabsbrugerne, til revisor om at enhver uregelmæssighed findes, 2. den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller kan skabe overbevisende beviser, som er fejlagtige, 3. den efterfølgende viden, materialet var manipuleret, med hvad der er muligt at opnå med rimelig sikkerhed. Det er ikke muligt at eliminere rimelighedskløften fuldstændig, men revisor kan styre den ved at være transparens og forventningsafstemme. Dette kan revisor gøre ved at kommunikere til den øverste ledelse, at et tilgodehavende som E kræver et solidt revisionsbevis, fra en uafhængig tredjepart. Ydermere kan revisor lave et KAM-afsnit om hvilke afvigelser der blev fundet og hvorfor beviset anses for tilstrækkeligt og egnet. Dette kan være med til at reducere eventuelle misforståelser mellem regnskabsbrugerens forventning og revisors reelle arbejde.

3.3.3.3 Revisionsrisiko og dataanalyse

Den iboende risiko ved klagepunkt 3 er høj. Der er to hovedgrunde hertil, 1. måling er kompleks, da rabatter og make-goods mm. Skaber større risiko for fejl og skøn. 2. periodisering, da ydelserne leveres over tid og de samtidig med dette strækker sig over statusdagen. Tilgodehavendet kan derfor fremstå højere grundet forudfakturering, mangelfuld leverancedokumentation og efterfølgende kreditnotaer. Den iboende risiko foreligger især omkring eksistens, måling og periodisering. Revisor bør teste om kontraktvilkår er omsat til faktura og at faktureringen passer til leverancen og at tilgodehavende bliver omsat til kontanter inden for en normal tidshorisont.

Kontrolrisikoen er høj, da der ikke foreligger en integration mellem kontrakt, leverance og fakturering, dette øger risikoen for at der kan udstedes faktura uden fuld leverance eller der kan oprettes kreditnotaer uden begrundelse. I tilfælde af at revisor vil benytte rapporter fra platformen, men der ikke foreligger generelle IT-kontroller, vil revisionsbeviset ikke vurderes som tilstrækkeligt. Revisor kan mindske kontrolrisikoen ved at indhente eksternt revisionsbevis, herunder tredjeparts bekræftelser af E's tilgodehavende. Udover dette er det også relevant for revisor at foretage en JE-test, da det gør det muligt at opdage ledelsens tilsidesættelse af kontroller.

Ved både en høj iboende risiko og kontrolrisiko er det revisors opgave at nedbringe opdagelsesrisikoen. Revisor skal lægge vægt på art, timing og omfang, og kan foretage følgende revisionshandlinger for at mindske opdagelsesrisikoen og dermed revisionsrisikoen som helhed.

1. kontrol af kontrakt til faktura til bank, 2. kontrol af posteringer omkring skæringsdatoen og efterfølgende transaktioner i banken, 3. en kontrol af alderssammensætning af tilgodehavender og efterfølgende indbetalinger, 4. JE-testing, med vægt på sene posteringer og runde beløb, og 5. det skal testes at der er relevante IT-kontroller, hvis revisor benytter rapporter fra systemerne.

Det er vigtigt at revisor anvender de dataanalytiske metoder til at undersøgte vurderingen af, hvorvidt de bogførte tilgodehavender fra E er korrekte. Brugen af dataanalyse kan i den sammenhæng medvirke til at styrke revisors grundlag for at vurdere revisionsmålene eksistens, fuldstændighed, nøjagtighed og periodisering af mellemværendet. Dette er særlig vigtigt da der er tale om en iboende risiko, for at ledelsen kan påvirke dokumentationen.

Revisor kunne have anvendt deskriptiv dataanalyse til indledningsvist at skabe et overblik over mellemværendet med E. Analysen ville bestå i at opgøre udviklingen i saldoen over perioden, herunder hvilke kreditnotaer, fakturaer og betalinger der indgår i mellemregningen, samt hvordan disse fordeler sig over tid.

Ud fra en deskriptiv analyse, er det muligt at identificere om saldoen ved balancedagen fremstår som et naturligt resultat, hvor der løbende er transaktioner, eller om der f.eks. er sket usædvanlige stigninger op til regnskabsårets afslutning. Ved sådan en observation kan man tidligt indikere om der er behov for yderligere revisionshandling.

I klagepunkt 3 er de diagnostiske dataanalysemetoder relevante, da formålet er at afdække, om den bogførte saldo på mellemværendet med E kan dokumenteres og forklares gennem de underliggende transaktioner.

Ved hjælp af dataanalyse kunne revisor have rekonstrueret mellemværendet med E ved at gennemgå samtlige transaktioner, der relaterer sig til denne modpart. Denne analyse indebærer at der udføres en systematisk gennemgang af alle udstedte fakturaer, udstedte kreditnotaer og indbetalinger som er modtaget fra E. Efterfølgende bliver saldoen genberegnet ved balancedagen. Revisor ville ud fra sammenholdelsen af den beregnede saldo med den bogførte saldo kunne vurdere om revisionsmålene eksistens, fuldstændighed, og nøjagtighed er opfyldt. Når den eksterne bekræftelse ikke er indhentet direkte fra revisor, svækkes revisionsbevíssets pålidelighed og en rekonstruktion er derfor væsentlig.

Revisor kunne med fordel også have anvendt en match-analyse mellem bankens posteringer og transaktionerne på mellemværendet med E. Når man sammenholder de registrerede indbetalinger fra E i banken med de bogførte betalinger på debitoren, er det muligt for revisor at afdække, om alle indbetalingerne er korrekt indregnet og periodiseret, eller om der forekommer uidentificerede beløb, som ikke kan sammenkobles til konkrete fakturaer. Ved at foretage matching styrkes beviset for både eksistens og nøjagtighed, og dermed afsløres uoverensstemmelser, der kræver nærmere undersøgelse.

Dataanalyse kunne med fordel også anvendes til at identificere afvigelser og usædvanlige mønstre i samhandlen med E. Der kunne f.eks. ses på ændringer i kreditvilkår, hvis der har været usædvanligt store enkeltfakturaer, eller om der er har været en høj aktivitet tæt på balancedagen. Når disse forhold analyseres, ville det være muligt for revisor at vurdere, om de transaktioner, der indgår i saldobalancen, fremstår som værende rimelige i forhold til det hidtidige samarbejde med E. Såfremt der identificeres mønstre, som afviger fra det historiske normale, bør man som revisor udføre yderligere revisionshandlinger og dermed også øge skepsis over dokumentation som ledelsen har udarbejdet.

Endelig burde revisor have foretaget JE-test på posteringer som er relateret til E. Når en bekræftelse på saldoen indhentes direkte fra direktøren og ikke af revisor, er der en øget risiko for, at der er foretaget manuelle korrektioner eller at der er sket reguleringer af saldoen, som ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Ved hjælp af dataanalyse ville det være muligt for revisor at have gennemgået alle posteringer på kontoen for E og dermed identificere de manuelle posteringer, som er foretaget tæt på balancedagen, posteringer som er foretaget af personer med særlige rettigheder, eller posteringer foretaget på uden for almindelig arbejdstid eller hverdage.

I klagepunkt 3 kunne den prædiktive dataanalyse anvendes til at vurdere om udviklingen i samhandlen med E og virksomhedens forventede aktivitetsniveau. Ved at foretage analyser af det historiske data for omsætning, betalingstider og saldoopgørelser kunne revisor vurdere, om der i årets løb følger et forventeligt mønster, eller om der er sket væsentlige ændringer, som ikke umiddelbart kan forklares. Såfremt saldoen med E pludselig er markant højere end tidligere år, uden at der foreligger forretningsmæssige forklaringer herpå, så burde revisor foretage yderligere revisionshandlinger. Denne metode er dermed med til at underbygge revisors forventninger til saldoens rimelighed.

Det vurderes at revisor bør have planlagt en revisionsstrategi, som er med til at mindske besvigelser ud fra besvigelседiamanten. Samlet set kan der konkluderes, at revisor ved brug af dataanalytiske metoder kunne have styrket revisionsbeviset for mellemværendet med E, især på baggrund af at saldobekræftelsen ikke er indhentet direkte fra tredjemand. Gennem den diagnostiske dataanalyse, ville revisor have fået et væsentligt bedre grundlag for at kunne vurdere eksistens, fuldstændighed, nøjagtighed og periodisering af tilgodehavendet. Disse handlinger vil være med til at sænke opdagelsesrisikoen ang. E.

3.3.4 Klagepunkt 5: Cash in transit

I klagepunkt 5 fremsætter klager at revisor ikke har indhentet tilstrækkeligt eller egnet revisionsbevis i forbindelse med cash in transit. Revisor skulle have anset dette som en væsentlig post i regnskabet, da dette var en stigende post.

Klagen beror på at revisor modtog sandsynliggørelser til brug for dokumentation, som var fejlbehæftede og mulige gjorde en konkret afstemning. Hvorimod revisor skulle have foretaget en afstemning til banken.

Afgørelse:

Revisornævnet fandt ingen grund til at erklærer revisor skyldig i klagepunkt 5.

3.3.4.1 Analyse af klagepunkt 5

Klagepunktet omhandler manglende egnet og tilstrækkeligt revisionsbevis i forbindelse med cash in transit. Et egnet og tilstrækkeligt revisionsbevis skulle have afklaret tidsforskydninger mellem de transaktioner, der er registreret på platformen og transaktioner i banken.

3.3.4.2 Besvigelser

Den første faktor i besvigelседiamanten er pres. Cash in transit er en post der opstår, når der forekommer en tidsforskydning mellem de registrerede transaktioner på platformen og de faktiske transaktioner på banken. Ved en voksende cash in transit omkring skæringsdatoen, skal revisor være opmærksom på at dette kan være en indikation på pres. Presset kan være likviditetspres, bonusmål eller vækst mål. Presset skaber incitament til at indregne indtægter

tidligere eller godkende differencer. For at imødekomme presset kan revisor foretage forskellige analytiske test, herunder alderssammensætningen af cash in transit, en gennemgang af transaktioner fra vugge til grav på begge sider af skæringsdatoen og en bagudrettet vurdering af transaktioner tæt på skæringsdatoen - her tjekkes der hvor lang tid der går før der sker afregning og dette sammenholdes med den forventede tid. Hvis der forekommer en vedvarende høj cash in transit og der ikke forekommer en hurtig indbetaling i starten af nyt regnskabsår understøttes hypotesen om pres og der kræves hermed stærkere og mere uafhængigt revisionsbevis.

Den anden faktor er mulighed. Muligheden ved klagepunkt 5 er høj, da der er manglende integration mellem platform og økonomisystemet. Ydermere har revisor modtaget manuelle sandsynliggørelser til brug for afstemning. Hvis muligheden udnyttes, er det forventeligt at revisor observerer følgende, 1. differencer mellem platformen og banken, 2. manglende match ang. Beløb og tid, og 3. en difference i datoer mellem bank og platformen. Revisor bør foretage revisionshandlinger, som kan reducere muligheden. Det kan f.eks. være kontrol af transaktioner fra vugge til grav, en test af periodisering omkring skæringsdatoen og en sammenligning af platformens cash in transit og økonomisystemets cash in transit. Disse revisionshandlinger vil samlet kunne mindske eller fjerne skjulestederne helt, samt mindske opdagelsesrisikoen.

Den tredje faktor er rationalisering. I dette tilfælde kan rationaliseringen f.eks. være at det kan rettes senere. Revisor skal være opmærksom på skiftende forklaringer, brug af manuelle sandsynliggørelser og manglende tredjepartsafstemninger, da dette kan være tegn på rationalisering. Revisor bør foretage revisionshandlinger, der fører til reproducerbart revisionsbevis og indhentet dokumentation fra uafhængige kilder, for at mindske rationaliseringen. Dette kan f.eks. være afstemningsdokumentation fra indløser, banken og udtræk fra platformen. Udover dette bør revisor foretage en bagudrettet test, hvor det testes at der er foretaget afregning i de første dag efter skæringsdatoen.

Den fjerde faktor er kapabilitet. Ved cash in transit, vil det kunne ses ved atypiske journalposter, poster, poster omkring skæringsdatoen, rapporter der ikke er mulige at reproducere og afstemninger, hvor det ikke er muligt at spore posterne fra vugge til grav. For at kunne mindske risikoen for dette, er det relevant for revisor at foretage forskellige revisionshandlin-

ger. Revisionshandlinger kan være JE-test, indhente dokumentation fra uafhængige tredjeparter og en kontrol af IT. Ved at foretage disse handlinger, er det muligt for revisor at neutralisere kapabilitet, da muligheden for manipulation mindskes.

Ydermere er det relevant at kigge på forventningskløften. Rimelighedskløften ved klagepunkt 5 opstår, da det er regnskabsbrugerens forventning, at det er simpelt for revisor at afstemme cash in transit mellem platform og økonomisystem. Den første risiko er datodifferencer, den anden risiko, er risikoen for at en rapport fra platformen kan være ufuldstændig og fejlbehæftet. Den tredje risiko er ledelsens tilsidesættelse af kontroller, herunder manuel sandsynliggørelse og klumpposteringer. Det er revisors opgave at kommunikere begrænsninger til regnskabsbruger, så der er en klar forventning til hvad revisor reelt foretager sig.

Præstationskløften ved klagepunkt 5 opstår i det revisionens udførsel ikke opvejer risikoprofilen ved cash in transit. Problematikken i klagepunkt 5 er manglende sporbarhed fra platform, til indløser til bank, da der var foretaget manuelle klumpposteringer og sandsynliggørelser. I tilfælde som disse er det ikke nok kun at foretage stikprøver og indhente interne forklaringer, men derimod skal revisionshandlingerne være systemnære og dække hele den relevante population af poster, så det kan være med til at sænke opdagelsesrisikoen. Revisor burde have foretaget følgende revisionshandling, for at mindske præstationskløften og hermed også opdagelsesrisikoen, 1. en kontrol af posteringer både før og efter skæringsdatoen, 2. en afstemning af cash in transit fra platformen til økonomisystemet og eventuelle differencer skal forklares, denne handling skal foretages for at tjekke for en dobbeltmedtagelse af posteringer og afrundingsfejl, 3. end to end tracing, hvor en transaktion følges fra platformen til økonomisystemet til banken, en JE-test, hvor det kontrolleres om der f.eks. bogføres runde beløb og tidsstempler på posteringerne. Hvis rapporter anvendes som revisionsbevis, skal det reproducere uafhængigt ellers skal det understøttes af en test af relevante IT-kontroller. Revisionen vil hermed levere den dybde og bredde, der skal til ved cash in transit.

3.3.4.3 Revisionsrisiko og dataanalyse

Ved klagepunkt 5 er den iboende risiko høj. Omkring skæringsdatoen er den iboende risiko især høj, da der kan flyttes betydelige beløb mellem regnskabsperioder og dermed være med til at påvirke årets resultat og balance. Den iboende risiko er høj især angående periodiseringer, eksistens, fuldstændighed samt i mindre omfang klassifikationer, f.eks. differencer og forudbetalinger.

Kontrolrisikoen er ligesom den iboende risiko høj, da der ikke er sporbarhed mellem data- og proceskæden. I de tilfælde hvor en virksomhed ikke har etableret en tre vejs afstemning, herunder afstemning mellem platform, indløser og bank. Her stiger risikoen for, at dobbeltmedtagelser efter skæringsdatoen, posteringer og differencer i afrunding kan skjules i totaler. Hvis der ydermere ikke foreligger tilstrækkelige IT-kontroller vedrørende de rapporter der bruges til afstemning, kan disse rapporter ikke benyttes som tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis.

Når både den iboende risiko og kontrolrisikoen er høj, er risikoen for væsentlig fejlinformation høj. For at revisionens samlede risiko kan sænkes, kræver det at opdagelsesrisikoen sænkes, ved en revisionsstrategi der er systemnær, uafhængig og kontrollerer hele populationen. Revisor skal foretage en målrettet test af periodisering omkring skæringsdatoen. Revisor skal i stedet for at foretage stikprøver, foretage en test af alle posteringer fra platform, til indløser til bank. Denne revisionshandling skulle gerne finde frem til posteringer, som ikke er følger hypotesen og der testes hermed for eksistens og fuldstændighed mellem de tre kilder. En anden handling revisor bør foretage er en afstemning af cash in transit på skæringsdatoen fra platformen til økonomisystemet. Her testes fuldstændighed og eksistens af hele populationen. En tredje handling revisor bør foretage er end to end tracing, hvor en transaktion følges fra platformen til økonomisystemet til banken, en JE-test, hvor der kontrolleres for ledelsens tilsidesættelse af kontroller f.eks. ved tjek af tidspunktet for posteringer og bruger ID. Ydermere bør revisor foretage en test af relevante IT-kontroller omkring de rapporter der anvendes til dokumentation.

Revisionsrisikoen i klagepunkt 5 kan kun bringes ned til et forsvarligt niveau ved at udfører konkrete handlinger for at sænke opdagelsesrisikoen, da der foreligger høj iboende risiko og kontrolrisiko.

Revisor kunne indledningsvist have anvendt dataanalyse til at skabe et overblik over cash in transit-beløbene. Et sådant overblik kunne f.eks. ske ved en opgørelse af de samlede afregninger fra platformen som er fordelt på afregningsperioder og betalingsformidlere, hvorefter de bliver sammenholdt med de faktiske bankindbetalinger. Dermed er det muligt at identificere de beløb der pr. Balancedagen endnu ikke er modtaget på virksomhedens bankkonto. Ved at anvende sådan deskriptiv analyse, opnår man et klart billede af, hvor stor en andel af omsætningen som er cash in transit, og hvordan beløbene fordelte sig over tid.

Ud fra en deskriptiv analyse kunne revisor ydermere undersøge hvorvidt niveauet for cash in transit ved balancedagen svarede til virksomhedens normale drift. Dette kunne f.eks. gøres ved at sammenligne forholdet mellem omsætning og cash in transit i tidligere perioder. Hvis det fremgår at andelen af cash in transit i det aktuelle år, har en markant afvigelse fra tidligere år uden en forretningsmæssig forklaring, er dette et tegn på at forhøjet risiko, hvorfor der er behov for yderligere revisionshandlinger.

Særligt de diagnostiske dataanalyser er relevante i forhold til cash in transit, da formålet er at forklare, om de beløb, der er klassificeret som tilgodehavender, reelt kan underbygges af de underliggende transaktioner og afregningsflowet som er mellem platform, betalingsformidler og banken. Når en systematisk tilgang af diagnostiske analyser anvendes, er det muligt for revisor at vurdere, om revisionsmålene eksistens, fuldstændighed, periodisering, og rettighed er opfyldt for beløbene som ledelsen har opgjort som cash in transit pr. balancedagen.

Ved brug af denne dataanalyse kunne revisor udtrække samtlige relevante transaktioner fra platformen samt afregningsfilerne fra betalingsformidlere og indløser, herefter ville man kunne spore disse videre til de faktiske bankindbetalinger. Ud fra denne fremgangsmåde ville det være muligt at identificere præcis, hvilke beløb der var afregnet før og efter balancedagen samt hvilke beløb som endnu ikke var afregnet. Det er altså den del af afregningerne, som vedrører perioden før balancedagen, men som først bliver indbetalt til banken efter balancedagen, som udgør det reelle cash in transit. Ud fra sådan rekonstruktion er det muligt at dokumentere både eksistensen og fuldstændigheden af cash in transit-beløbet.

Ved at foretage en matching mellem omsætningstransaktioner på platformen, afregningsfilerne fra betalingsformidlere og de faktiske bankindbetalinger, er det muligt at afdække om alle transaktioner, der er registreret som omsætning, reelt også indgår i afregningsflowet, samt om alle afregnede beløb efterfølgende er gået ind på banken. Såfremt der er omsætningstransaktioner som ikke kan spores til efterfølgende afregning eller ej heller kan henføres til konkrete transaktioner, er dette en indikation på at fuldstændigheds- og nøjagtighedsmålene ikke er opfyldt. Matching mellem disse tre led er derfor afgørende for at kunne validere cash in transit.

En yderligere diagnostisk vinkel af analysen er de tidsmæssige forskydninger i afregningskæden. Når revisor sammenholder datoen for transaktionernes gennemførsel på platformen, tidspunktet for betalingsformidlernes afregninger og tidspunktet for modtagelsen af indbetalingen i banken, er det muligt at identificere det normale mønster ved afregningsforsinkelserne.

Brugen af dataanalyse gør det muligt at kvantificere forskydninger og opstille et forventet interval for hvor lang tid der typisk går fra transaktionen til at beløbene er indbetalt på banken. Hvis cash in transit-beløbet ved balancedagen forudsætter at der er væsentligt længere eller kortere afregningsperioder end hvad der er observeret i tidligere perioder, er dette et tegn på forhøjet risiko, hvorfor der er behov for yderligere revisionshandlinger.

Revisor burde have anvendt en målrettet JE-test på de konti, hvor der registreret cash in transit. Når der er komplekst transaktionsflow og manuel bogføring af afregningsposter i en virksomhed, er der forhøjet risiko for, at der foretages manuelle reguleringer af cash in transit. Dette kunne f.eks. være ved at saldoen tilpasses ledelsens forventninger, uden at der er tilstrækkelig dokumentation. Anvendelsen af denne dataanalyse hjælper revisor med at gennemgå hele populationen af posteringer på konti hvor cash in transit fremgår, og dermed identificere manuelle posteringer som er foretaget tæt på balancedagen eller hvis der f.eks. er foretaget posteringer uden fyldestgørende forklaringer.

En prædiktiv analyse fungerer som et værktøj, som kan hjælpe med at udfordre eller bekræfte ledelsens opgørelse af cash in transit. Dette værktøj hjælper altså revisor med deres professionelle vurdering.

Den præskriptive dataanalyse knytter sig til revisors professionelle dømmekraft og erfaring med lignede virksomheder. Tidligere erfaringer viser, at cash in transit oftest er et område med forhøjet risiko, når virksomhedens omsætning genereres via digitale platforme og bliver afregnet gennem tredjepartsbetalingsløsninger. Som en erfaren revisor vil man derfor være opmærksom på at dette område kræver særligt stærkt revisionsbevis. I denne sag burde revisor på baggrund erfaring have konkluderet at det ikke var tilstrækkeligt at udføre standardrevisionshandlinger i og med der ikke kunne opnås direkte eller pålidelige afstemninger af cash in transit. Revisor burde derfor have tilrettelagt flere omfattende dataanalytiske handlinger. Ud fra en præskriptiv tilgang, kræver det at revisor aktivt anvender egen viden og erfaring om risikoområder til at vælge en mere datadrevet og risikobaseret strategi for revisionen af cash in transit.

For at mindske risikoen for besvigelser bør revisor foretage revisionshandlinger, som er rettet mod dette. Presset kan imødekommes ved en kontrol af alderssammensætningen, samt bagudrettet clearingsanalyser, muligheden kan mindskes ved en kontrol af transaktioner fra vugge til grav, en test af periodisering omkring skæringsdatoen og en sammenligning af platformens cash in transit og økonomisystemets cash in transit. Rationaliseringen kan mindskes

ved at indhente uafhængige revisionsbeviser og kapabiliteten kan neutraliseres ved JE-test og en IT-kontrol. Samlet set vil alle disse handlinger mindske risikoen for besvigelser, samt sænke opdagelsesrisikoen.

Ydermere kan det konkluderes, at revisor ved anvendelse af dataanalytiske metoder kunne have opnået et væsentligt stærkere revisionsbevis for størrelsen af cash in transit, som var indregnet under regnskabsposten, tilgodehavender fra salg af tjenesteydelser. Gennem en kombination af ovenstående analyser, ville revisor have haft et bedre grundlag for at vurdere, om revisionsmålene, eksistens, fuldstændighed, nøjagtighed og periodisering var opfyldt. Manglen på anvendelse af dataanalyse bidrager dermed til at revisor i klagepunkt 5 ikke lever op til kravet om at der skal indhentes tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis og dermed ikke lever op til god revisorskik.

3.3.5 Klagepunkt 6: Nettoomsætning

I klagepunkt 6 fremsætter klager at revisor som ved tidligere klagepunkter ikke har indhentet tilstrækkeligt eller egnet revisionsbevis for nettoomsætningen, i det der kun er foretaget 70 stikprøver.

Klagen beror på at både nettoomsætningen der var generet gennem platformen og den fakturerede nettoomsætning, var væsentligt fejlbehæftet, hvilket revisor ikke var i stand til at opdage ved 70 stikprøver.

Afgørelse:

Revisornævnet fandt ingen grund til at erklærer revisor skyldig i klagepunkt 6.

3.3.5.1 Analyse af klagepunkt 6

Klagepunkt 6 omhandler usædvanlige journalposter omkring skæringsdatoen, herunder efterposter og klumpposter. Klager mente at der var manglende tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, da der kun var foretaget en test af 70 stikprøver. Ifølge klagen skulle revisor have udført revisionshandling, som målrettet testede posterne.

3.3.5.2 Besvigelser

Hvis man kigger på besvigel sesdiamanten i relation til klagepunkt 6, vil den første faktor pres, komme til syne, hvis der f.eks. er perioder hvor der er resultatpres eller likviditetspres. Presset viser sig typisk, som store og runde posteringer lige omkring skæringsdatoen, samt udskydelse af hensættelser til tab og forkert periodisering, som skaber en forkert indregning af omsætningen. Revisor bør foretage handlinger, som kontrollerer pres hypoteser f.eks. 1. være en kontrol af posteringer der er bogført enten ved månedsluk eller ved skæringsdatoen, 2. en kontrol af efterfølgende korrektioner i økonomisystemet, herunder kreditnotaer lige efter skæringsdatoen, og 3. en sammenligning af resultatet med sidste års resultat.

Den anden faktor i besvigel sesdiamanten er mulighed, herunder muligheden for at manipulere med omsætningen. Muligheden opstår når der er svag funktionsadskillelse, der foreligger et godkendelsesflow som er rutinepræget og der er et system, som tillader manuelle klumpposteringer. Det forventes at observere usædvanlige kontokombinationer, posteringer uden tilhørende bilag, posteringer bogført på usædvanlige tidspunkter og en manglende sporbarhed. Revisor bør foretage JE-test på hele populationen, for at reducere muligheden. Her bør revisor ikke acceptere posteringer, der ikke kan spores systemnært.

Den tredje faktor er rationalisering, det er her besvigeren gør de usædvanlige posteringer acceptable over for sig selv. F.eks. hvis der foretages klumpposteringer, kan rationalisering være – der foretages en stor postering, da dette gør det mere overskueligt. Rationaliseringen indikeres ved skiftende forklaringer, en manglende reproducerbarhed af rapporter, samt generiske bilag. Som modstrategi til dette bør revisor kræve dokumentation som er reproducerbart og uafhængigt. Dette er 1. systemudtræk, som revisor kan genskabe, 2. indhentelse af uafhængigt bevis f.eks. bank, og 3. en bagudrettet test, som kontrollerer skøn og efterposteringer, ved en kontrol af efterfølgende betalinger.

Den fjerde faktor er kapabilitet. Her kigges der på nøglepersoners autoritet og systemindsigt, der kan tilsidesætte kontroller og fremstille ”acceptabel” dokumentation. Ved dette klagepunkt vil det i praksis komme til syne ved usædvanlige eller risikable posteringer på specifikke bruger ID’er, en målrettet timing og ved adgangsrettigheder, som tillader oprettelse og godkendelse af posteringer. Revisor kan som modtræk til dette foretage, en gennemgang af adgangslog, samt tjekke for ændringer i loggen, ydermere bør revisor kontrollere for usædvanlige poster og en gennemgang af virksomhedens IT-kontroller. Hvis revisor foretager disse

handlinger, vil manipulation være svære at udfører uden at efterlade spor, som revisor vil opdage og dermed vil kapabiliteten neutraliseres.

Udover besvigellesdiamanten er det relevant at kigge nærmere på forventningskløften i forbindelse med klagepunkt 6.

Rimelighedskløften opstår når der er foreligger en forskel i hvad regnskabsbrugeren forventer af revisor og hvad revisor faktisk kan levere med rimelig sikkerhed. Det er regnskabsbrugers opfattelse, at journalposter, der forekommer omkring skæringsdagen, som enten er sene, store eller runde, er poster, som revisor burde opfange ved revisionen. Regnskabsbrugers forventning herom overser dog flere grundvilkår. For det første er det et nødvendigt og risikofyldt område for revisionen at revideres journalposter omkring skæringsdagen, da det er her der kontrolleres for korrekt periodisering, samt fejlrettelser i bogføringen. Udover dette er det også her revisor, kan opdage ledelsens tilsidesættelse af kontroller. Ydermere er revision stikprøvebaseret, samt risikoorienteret og derfor er det ikke et krav at revisor gennemgår enhver post, men derimod skal revisor udvælge revisionshandlinger, som kan give en rimelig sikkerhed for regnskabet. Desuden afhænger bevisqualiteten også af pålideligheden til de underliggende systemer. Det er derfor revisors opgave at have en tydelige kommunikation og forklare hvorfor journalposter er et væsentligt punkt i revisionen, samt forklare hvilke procedurer der anvendes. I dette tilfælde, vil det bl.a. være relevant for revisor at foretage JE-test, og forklare at disse revisionshandlinger for at skabe rimelig sikkerhed for regnskabet. Det er vigtigt at revisor foretager disse ting, for at mindske rimelighedskløften.

Præstationskløften i forhold til klagepunkt 6 er høj, da det menes at der ikke er udført tilstrækkelige revisionshandlinger i forhold til risikoen i forbindelse med journalposter. I stedet for ”kun” at foretage 70 stikprøver, skulle revisor have foretaget yderligere revisionshandlinger. Dette kunne have været 1. en JE-test – hvor alle journalposter testes for timing, beløb, tekst og bruger-ID, herefter bør poster kontrolleres fra transaktionen opstår, til den kan spores i banken, 2. en kontrol af periodisering, hvor der f.eks. kontrolleres for efterfølgende betalinger, samt en sammenligning af hvornår transaktionen sker på banken i forhold til normalen, 3. en test af relevante IT-kontroller ved brug af rapporter fra systemerne i virksomheden eller at revisor reproducerer de modtagne rapporter. Hvis der ikke er

en rød tråd mellem risikoen og revisionsbeviset opstår præstationskløften og denne kan kun lukkes, hvis revisor kontrollerer arten, timing og omfanget.

3.3.5.3 Revisionsrisiko og dataanalyse

I klagepunkt 6 er den iboende risiko høj, da journalposter er der, hvor der både er legitime periodisering, fejlrettelser af bogføring og konsolideringer, dog er det også her ledelsens tilsidesættelser af kontroller viser sig, specifikt omkring skæringsdatoen. Det er en kombination af timing, beløb og usædvanlig brug af konti, som øger sandsynligheden for væsentlige fejl omkring periodisering, fuldstændighed og måling, hvis der indgår skøn. Hvis der er tale om en virksomhed, hvor der foreligger et resultat- eller likviditetspres, bruges journalposterne til at rykke indtægter frem og udskyde tab. Revisor skal derfor kontrollere for følgende, 1. sene poster, 2. efterposter omkring foregående perioder, herunder f.eks. kreditnotaer, og 3. mønstre i journalposterne.

For at kunne bringe den samlede revisionsrisiko ned på et acceptabelt niveau, skal opdagelsesrisikoen sænkes. I forhold til klagepunkt 6, er det relevant at foretage følgende revisionshandlinger i forbindelse med sænkelsen af opdagelsesrisikoen. 1. JE-test på alle poster, samt en målrettet detailtest, 2. en kontrol af poster omkring skæringsdagen – kontrollen skal foretages fra platform, til økonomisystem, til bank, og 3. en test af relevante IT-kontroller eller reproducere rapporter. Timing af disse handlinger bør ligge tæt på skæringsdatoen, da journalposterne kan flytte store beløb. Omfanget bør være en kontrol af alle journalposter og arten bør være et uafhængigt bevis.

Revisor har ikke opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for den indregnede nettoomsætning. Da forretningsmodellen i A ApS er baseret på en IT-platform hvor der forekommer et stort antal transaktioner, er netop nettoomsætningen en central og risikofyldt regnskabspost. Nettoomsætningen bliver direkte påvirket af transaktionsdata fra platformen, og da der ikke er tale om en integration mellem platform og økonomisystem og der foretages samlede poster, stilles der særlige krav til revisors revisionshandlinger.

Dataanalyse kunne i klagepunkt 6 være et centralt værktøj til at understøtte revisors forståelse for virksomhedens omsætningsflow, teste revisionsmålene fuldstændighed, eksistens og periodisering af omsætningen, derudover ville det jf. ISA 240 være muligt at identificere områder med forhøjet risiko for væsentlige fejlinformationer.

Den deskriptive dataanalyse kunne revisor have anvendt for at skabe et overblik over virksomhedens omsætning. En sådan dataanalyse kunne bestå i en opgørelse af omsætningen som er fordelt på produkter, perioder, kundetyper samt en opgørelse af antal transaktioner i forhold til det samlede omsætningsbeløb. Derudover ville en deskriptiv omsætningsanalyse også kunne omfatte forholdet mellem antallet af handler på platformen og den bogførte omsætning for de enkelte områder.

Anvendelsen af en sådan analyse ville hjælpe med at afdække, hvorvidt der er sammenhæng mellem transaktionsvolumen og den bogførte omsætning. Analysen ville også kunne afdække om der f.eks. i perioder har været en stigning eller fald i omsætningen uden tilsvarende ændringer i aktiviteten i platformen. Dermed kunne den deskriptive analyse fungere som et værktøj, der indikerer, om der er sket en udvikling i omsætning der er konsistent med A ApS' forretningsmodel og de tidligere år, eller om der derimod foreligger uregelmæssigheder, der kræver yderligere handlinger.

Den diagnostiske dataanalyse er en særlig relevant metode, da de bruges til at efterprøve, om de bogførte omsætningsbeløb kan forklares og underbygges af betalingsstrømme og de underliggende transaktioner.

En af de centrale diagnostiske handlinger ville være en analyse af omsætningsflowet, hvor der ses fra transaktionernes initiering på platformen til den endelige bogføring i økonomisystemet og efterfølgende afregning via banken. Revisor ville ved hjælp af denne dataanalyse kunne have udtrukket samtlige transaktioner som omhandler omsætningen fra platformen og derefter sammenholdt disse transaktioner med de samlede posterings i økonomisystemet.

Ud fra dette ville det være muligt for revisor at kontrollere, om den samlede bogførte omsætning faktisk afspejler summen af de enkelte transaktioner, eller om der derimod er transaktioner, som ikke indgår i bogføringen. Denne kontrol ville også sikre at revisionsmålet fuldstændighed er opfyldt. Derudover ville det også være muligt at kontrollere om der er foretaget bogføring af beløb, som ikke kan henføres til underliggende transaktioner. Ved kontrol af dette ville revisor også kunne kontrollere at revisionsmålet eksistens er opfyldt. Til sidst

kunne revisor også inddrage bankdata, for at kunne test om de registrerede salg i økonomisystemet reelt medfører til indbetalinger på A ApS' bankkonto.

Det havde ligeledes været muligt for revisor at anvende dataanalyse til at foretage en matching mellem platformdata, fakturering og betalinger. Brugen af denne analyse kunne struktureres ud fra tre led: Transaktion på platformen, faktura eller intern registrering af omsætning, og efterfølgende indbetalinger fra kunder.

Når revisor matcher ovenstående led, er det muligt at vurdere, om alle platformstransaktionerne er blevet omsat til omsætningsregistreringer, om der er foretaget bogføring i omsætningen uden faktiske transaktioner, og om indbetalingerne i banken kan henføres til konkrete transaktioner. Revisors vurdering af disse, ville også afdække revisionsmålene, fuldstændighed, eksistens, nøjagtighed og rettigheder. Såfremt revisor identificerer fakturaer eller omsætningsposter, hvor der ikke er tilsvarende transaktioner eller betalinger, bør dette føre til at revisor foretager yderligere revisionshandlinger.

En anden diagnostisk vinkel som revisor kunne anvende, ville være at analysere afvigelser eller usædvanlige mønstre i nettoomsætningen. Her ville der være fokus på om hvorvidt der var forhold som uventede kreditnotaer, et stort antal af lige beløb, eller om der er foretaget omsætningsreguleringer tæt på balancedagen. Ud fra denne form for analyse ville revisor kunne identificere transaktioner, som kunne indikere fejl eller afvigelser fra normale mønstre eller hvis der har været forsøg på manipulation.

Det er særligt relevant for revisor at anvende analyser som disse, da man jf. ISA 240 og REVU's udtalelse, antager at der er risiko for besvigelse ved indregning af omsætning. Netop denne form for dataanalyse ville gøre det muligt for revisor at udvælge netop de transaktioner, hvori der er størst risiko for manipulation, frem for at foretage den sædvanlige stikprøve, hvor man udvælger stikprøver på baggrund af skøn.

Som revisor burde der også være gennemført en målrettet JE-test på konti som vedrører nettoomsætningen. I virksomheden A ApS, som har mangel på integration mellem systemer og brug af de samlede poster, er der typisk forhøjet risiko for, at der er foretaget manuelle reguleringer af omsætning. Det kan f.eks. være med til at påvirke periodens resultat. Ved at revisor anvender dataanalyse, er det muligt at gennemgå hele populationen af poster på de relevante omsætningskonti og dermed identificere om der er usædvanlige bogføringer. Det kan blandt andet være hvis der er foretaget poster på usædvanlige tidspunkter, eller hvis der er foretaget poster af særlige store beløb som er tæt på balancedagen.

En JE-test er i overensstemmelse med ISA 240's krav om at, risikoen for ledelsens tilsidesættelse af kontroller er vigtig, når der er tale om regnskabsposten, omsætningen, som er væsentlig, og der i forvejen er identificeret svagheder i A ApS' interne kontroller.

Ud fra de prædiktive dataanalyser, er det muligt for revisor at vurdere, om virksomhedens indregnede nettoomsætning fremstår rimelig, når der ses ud fra deres historiske udvikling og andre øvrige nøgletal. Revisor kunne med fordel have analyseret sammenhængen mellem omsætningen og antallet af transaktioner, antallet af aktive brugere eller om der har været en udvikling i cash in transit. Når der bliver opstillet forventninger til omsætningens størrelse i virksomheden og dens udvikling på baggrund af tidligere år og deres kendte forretningsmæssige forhold, er det muligt for revisor at vurdere, om den indregnede omsætning også ligger inden for et forventeligt interval. Hvis tilfældet er at, den faktiske omsætning afviger væsentligt fra det, som man er kommet frem til ved hjælp af de prædiktive dataanalyser, så bør man som revisor udvide revisionshandlingerne.

En præskriptiv dataanalyse er i relation til revisors professionelle erfaring og dømmekraft. Som en erfaren revisor, er man opmærksom på, at netop nettoomsætningen er en regnskabspost med iboende høj besvigelsesrisiko. Dette gør sig især gældende når der er tale om virksomheder, hvor omsætningen generes via en kompleks IT-plattform, i stedet for en direkte integration til økonomisystemet. Ud fra dette burde revisor have konkluderet, at der var behov for at planlægge og dermed også udføre mere omfattende dataanalytiske handlinger, som retter sig mod omsætningen, end hvad der hidtil blev gjort.

Når man anvender en præskriptiv tilgang, indebærer dette, at man som revisor bruger sin viden om typiske risici som der er ved omsætningsindregningen - herunder risikoen der ligger ved for tidlig indregning, fiktive transaktioner eller ufuldstændige registreringer – til at tilrettelægge en mere datadreven og risikobaseret revisionsstrategi. Dette ville blandt andet have betydet at anvendelsen af dataanalyse på hele transaktionspopulationen i højere grad kunne anvendes, frem for at man primært baserer sig på stikprøvevise kontroller, i lyset af den høje transaktionsvolumen.

Ud fra ovenstående kan det konkluderes, at hvis revisor anvendte systematisk dataanalytiske metoder, ville man opnå væsentligt stærkere revisionsbevis for nettoomsætningen. Ved at kombinere de fire dataanalytiske metoder, ville revisor have fået et mere solidt grundlag for at vurdere, om de fire revisionsmål for nettoomsætningen var opfyldt. Ydermere mindskes risikoen for besvigelser i relation til omsætningen og hermed mindskes opdagelsesrisikoen.

Dog skal det nævnes, at der også potentielt kan være risiko for, at et regnskabsområde overrevideres, især hvis der blot benyttes dataanalytiske værktøjer uden at tage højde for risikovurderingen.

I og med revisor ikke gjorde dette, opnåede revisor ikke et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for regnskabsposten. Grundet manglen på anvendelse af dataanalyse, medvirker dette til, at revisor i klagepunktet 6 har tilsidesat kravet om at opnå en tilstrækkelig og risikobaseret revisionsindsats, hvorfor god revisorskik ej heller er opfyldt.

3.4 Delkonklusion

Det kan ud fra ovenstående analyse konkluderes, at revisor kunne mindske opdagelsesrisikoen ved besvigelser betydeligt ved at benytte sig af flere forskellige typer af dataanalytiske værktøjer. Det er efter analyserne vurderet at der i begge sager forekommer høj iboende risiko og kontrolrisiko, hvilket bør resultere i en lav opdagelsesrisiko. Som udgangspunkts punkt burde dette medvirke til at revisor burde have foretaget yderligere substanshandlinger for at kompensere for den lave opdagelsesrisiko, men på baggrund af analyserne er det vurderet, at revisor ikke har opfyldt dette.

Det må vurderes ud fra analysen at opdagelsesrisikoen kunne være markant lavere, hvis revisor havde benyttet sig af dataanalytiske værktøjer i både planlægning og udførelsesfasen. De dataanalytiske værktøjer, der er vurderet til at være mest relevante i for at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser følgende; JE-test, match-analyse, vugge til grav, transaktionsflow, analyse af afvigelser og omsætningsanalyse. Dataanalyse ville gøre det muligt for revisor at tilrettelægge revisionshandling rettet mod de mest risikofyldte områder, hvor risikoen for besvigelser var højst. Den manglende dataanalyse fremgår derfor som en væsentlig faktor for hvorfor revisor ikke fik mindsket sin opdagelsesrisiko. Revisor havde haft en større mulighed for at finde besvigelser og dermed mindske opdagelsesrisikoen, ved brug af dataanalytiske værktøjer.

I begge sager ville JE-test ville have været et centralt værktøj til at identificere besvigelser, særligt da der blev foretaget væsentlige posteringer manuelt og i miljøer med svag funktionsadskillelse. En analyse af posteringerne som blev foretaget af bestemte brugere, uden for normal arbejdstid, atypisk posteringstekst eller beløb, så kunne revisor have identificeret de posteringer som afveg fra det normale mønster, og dermed krævede nærmere undersøgelse. En

JE-test er særlig relevant i begge sager, da ledelsen havde mulighed og kapabilitet til at påvirke regnskabet gennem manuelle regulering. Det havde ført til at revisor ville komme frem til afvigelser i bogføringen og dermed klarlægge en mere målrettet analyse af de enkelte fundne afvigelser. Ved at analysere de enkelte afvigelser, ville revisor have større mulighed for at opdage fejl som følge af besvigelser.

I den første sag (029/2017) relaterede besvigelserisikoen sig til trading-området, hvor kontraktdata-basen og skønsmæssige værdiansættelser var i fokus. Her ville deskriptive analyser afhjælpe revisor, da deskriptive analyser havde identificeret overordnede mønstre og afvigelser. Det kunne f.eks. gøres i sagen ved at kigge på analyser af udviklingen i kontraktmængden og værdireguleringer over tid. Ved brug af disse analyser, ville revisor have kunne peget på usædvanlige bevægelser eller perioder hvor der var foretaget markante reguleringer, som krævede nærmere undersøge. Ydermere ville den diagnostiske analyser være anvendt, da revisor kunne analysere ændringer i kontrakter og værdier foretaget tæt på balancedagen eller af bestemte brugere, og dermed undersøge et område, hvor der var stor risiko for besvigelser. Desuden kunne match-analyser, hvor interne værdireguleringer sammenholdes med uafhængige markedsdata, gjort, at revisor kunne identificere afvigelser, som ikke kunne forklares med udgangspunkt i markedsforholdene. Afvigelserne ville fungere som risikosignaler om, at værdierne var påvirket af interne skøn eller reguleringerne frem for markedsudviklingen, og havde givet revisor et konkret grundlag for at vurdere om regnskabsområdet indeholdt besvigelser.

I den anden sag (046/2017) havde den deskriptive analyse være fordelagtig at anvende, da revisor kunne udføre en omsætningsanalyse, for at få et overblik over virksomhedens omsætningsrelaterede transaktionsmønstre, herunder posteringer og periodiseringer af omsætningen, hvilket tidligt kunne have indikeret uhensigtsmæssig bogføringspraksis.

De identificerede risici kunne herefter været undersøgt nærmere gennem diagnostiske analyser. En analyse af transaktionsflowet, herunder vugge-til-grav, kunne have fulgt transaktionerne fra deres oprindelse på platformen til finans og bank og dermed kunne afdække den manglende sporbarhed, som netop gjorde, at væsentlige fejl og besvigelser kunne forblive skjult. Ved hjælp af match-analyser af populationen mellem platform, finans og bankkonti så kunne revisor have identificeret de afvigelser, som indikerede, at den bogførte omsætning ikke afspejler de faktiske transaktioner.

Analysen viser, at revisor i både sag 046/2017 og 029/2027 kunne have identificeret besvigel-
sesindikationer meget tidligere ved at benytte sig af dataanalytiske værktøjer, især de deskrip-
tive – og diagnostiske analyser. Dataanalytiske værktøjer ville dermed have styrket revisors
evne til at opdage uregelmæssigheder i både transaktionsbaserede og skønsmæssige områder
og væsentligt bidraget til at nedbringe opdagelsesrisikoen i revisionen i begge sager.

Kapitel 4: Diskussion

I kapitel 4 vil der foretages en diskussion, hvor fordele og ulemper ved brug af dataanalyse i
forbindelse med mindskelse af opdagelsesrisikoen ved besvigelser.

4.1 Fordele og ulemper ved anvendelse af dataanalyse

Nedenstående afsnit præsenterer en overordnet introduktion til fordelene ved implementerin-
gen af dataanalyse i revisionsprocessen. De enkelte aspekter udbydes efterfølgende i afhand-
lingens senere afsnit.

Forbedring af revisionens kvalitet: Anvendelsen af dataanalyseværktøjer giver revisor mulig-
hed for effektivt at behandle analysere store datamængder, hvilket bidrager til tidligt at identi-
ficere uregelmæssigheder og potentielle fejl eller svagheder tidligere i revisionsprocessen. I
modsatning til en traditionel stikprøvebaserede tilgang, så kan dataanalyser i mange tilfælde
omfatte hele populationer. Brugen af dataanalyser øger dermed sandsynligheden for at op-
dage afvigelser, usædvanlige transaktionsmønstre eller hvis der er forhold der ikke stemmer
overens med virksomhedens normale adfærd. Når der begås besvigelser, forsøger man ofte at
skjule store datamængder, således de er svære at opdage når man foretager stikprøver. Det er
derfor særlig relevant at gøre brug af dataanalyse i relation til besvigelser.

Ved at revisor gør brug af dette, er det muligt at præcisere hvilke områder, hvor risikoen vur-
deres at være størst. Brugen af dataanalyse kan samtidig være med til at understøtte og nøjag-
tig revisionsproces, hvor kvaliteten af det udførte revisionsarbejde styrkes ⁵¹. Dataanalyse er
også med til at understøtte en mere dybdegående forståelse af virksomhedens processer og de
interne kontroller. Dette gør sig gældende da man ved brug af disse analyser kan afdække
sammenhængen mellem f.eks. betalingsmønstre, periodiseringer og manuelle posteringer. Ses

---

⁵¹ INTOSAI, S. 58

der ud fra en besvigelsskontekst kan brugen af analyserne f.eks. bruges til at identificere usædvanlige manuelle posteringer, transaktioner som er foretaget på atypiske tidspunkter, eller posteringer som er uden tilstrækkelig forklaring. Kvaliteten af det udførte revisionsarbejde styrkes, da der er tale om mere omfattende revisionsbevis og revisors planlægning og risikovurdering bliver baseret på et mere datadrevet grundlag.

Dataanalyseværktøjer hjælper dermed også revisor med at følge udviklinger gennem året. Dette kan f.eks. være relevant ifm. Omsætningsanalyser eller hvis der har været usædvanlige posteringer tæt på balancedagen.

Såfremt afvigelserne bliver identificeret tidligt i processen, er det muligt for revisor hurtigere at afklare hvad det skyldes, indhente supplerende dokumentation og til slut drøfte forholdene med den nærmeste ledelse. Dataanalyse kan dermed være med til at reducere opdagelsesrisikoen, i og med flere revisionshandlinger afdækkes og muligheden for at opdage forhold, som kunne være skjult forbedres. Brugen af dataanalyser understøtter dermed også revisors vurdering af besvigelssrisici, når der er indikation på besvigelser, som medfører til at der skal foretages yderligere revisionshandlinger.

En ulempe ved anvendelse af dataanalyse kan være kvaliteten af data, der analyseres. Det er vigtigt at data er fuldstændige og nøjagtige for at analyserne kan give både brugbare og pålidelige resultater. Dataenes fuldstændighed og nøjagtighed afhænger af virksomhedens systemer samt de tilhørende IT-kontroller. Hvis der er svagheder i systemopsætning, adgangsstyring og andre kontroller, kan der opstå en risiko, for at data som revisor gør brug af, indeholder fejl og mangler. Hvis der er tale sådanne fejl og mangler, kan dataanalyse give et misvisende billede, da revisor reelt analyserer et fejlbehæftet grundlag. Konsekvensen af dette er at der opdagelsesrisikoen ikke sænkes, hvilket kan skabe falsk tryghed, hvis man som revisor tillægger de foretagne analyser stor bevisværdi uden at der er foretaget en validering af udtræk og datalinje. Dataanalyse bør derfor anses som værende et stærkt supplement, som kan hjælpe revisor med en betydelig forhøjelse af revisionskvaliteten. Det kræver dog også at revisor udviser professionel skepsis og sikre sig grundlaget for analyserne er brugbare. Dette kan f.eks. ske ved at kontrollere udtræk, vurdering af relevante IT-kontroller. Fordelene ved dataanalyser i form af bedre dækning, tidligere indsigt, samt en mere målrettet revision, opnås uden at svaghederne som findes i datakvaliteten, underminerer revisionsbevisets styrke.

En øget anvendelse af dataanalyse i revisionen betyder, at revisor også skal besidde tekniske og analytiske kompetencer, som rækker ud over den traditionelle revisionsfaglige viden. I

begge sager fremgår det, at besvigelsesrisiciene opstod i komplekse områder, hvor data-mængden var stor, der var en masse manuelle posteringer samt skøn involveret. For at revisor kan identificere besvigelsesindikatorer, kan det kræve, at revisor besidder både teknisk færdighed men også en mere faglig forståelse for, hvordan dataanalytiske værktøjer kan anvendes til at afdække uregelmæssigheder. Ydermere kan manglende kompetence inden for området betyde, at dataanalyse ikke anvendes som tiltænkt, eller kun overfladisk, hvilket minimere revisors evne til at opdage besvigelser, selvom der er risikosignaler om besvigelser. Dette vil særligt være en udfordring for mindre revisionshuse, hvor ressourcer til oplæring og specialisering er mere begrænsede. Ulempen kan derfor kort forklares som, at selv om at dataanalysen i teorien kan reducere opdagelsesrisikoen, vil effekten være begrænset, hvis ikke revisor har de nødvendige kompetencer til at udføre de relevante revisionshandlinger med afsæt i dataanalyse.

Endnu en ulempe i relation til besvigelser er risikoen for overrevision. Da dataanalytiske værktøjer gør det muligt for revisor at analysere hele populationen og identificere afvigelser, kan man risikere at fokus er på forhold, som ikke er væsentlige i forhold til risikovurderingen. I begge sager var der eksempler på, at der manglende en prioritering af de mest risikofyldte områder, hvilket betyder, at hvis dataanalyse anvendes uden at der foreligger en korrekt prioritering af de risikofyldte områder, så er der en reel chance for overrevision. Dermed bruger revisor en masse ressourcer på at undersøge afvigelser, hvor besvigelsesdiamantens faktorer ikke er til stede.

Reducering af risiko for fejl i revision: Implementering af dataanalyseværktøjer i revisionsprocessen kan hjælpe revisor med at identificere og minimere fejl samt reducere risici i regnskabet. Ved at automatisere dele af revisionsarbejdet, herunder udtrækning og sammenligning af data, øges præcisionen i analysen, dette medfører til at man samlet set mindsker sandsynligheden for fejl i revisionsprocessen ⁵². Dataanalyse minimerer risikoen for fejl i revisionen og hermed besvigelser, da revisionen går fra at være stikprøvebaseret til at analysere hele populationen, det er derfor lettere for revisor at opdage afvigelser og potentielle besvigelser. Det er dog vigtigt at revisor ikke kun benytter dataanalyse, som bevis for revisionen, da dette kan have den modsatte effekt i forhold til reducere af risiko for fejl i revisionen og give en falsk tryghed. Det er stadig nødvendigt for revisor at indhente uafhængigt bevis, test virksomhedens IT-kontroller og stadig huske den professionelle skepsis. Der er derfor både fordele og

---

⁵² INTOSAI, S. 45

ulemper i forbindelse med reducere af risikoen for fejl i revisionen ved brug af dataanalyse. Det er en fordel at implementere dataanalyseværktøjer til reducere af opdagelsesrisikoen og fejl i relation til besvigelser, da dataanalysen dækker hele populationen og giver en systemnær sporbarhed. Det kan dog skabe en ulempe for revisor, hvis revisor pålægger outputtet fra dataanalysen for stor nøjagtighed. Konklusionen skal derfor også bygge på pålidelig og uafhængige beviser, som følge af de afvigelser eller tegn på besvigelser, der er fundet ved brug af dataanalysen.

Effektivisering af revisionsprocessen: Dataanalyseværktøjer i revisionen gør det muligt for revisor at udføre arbejdet mere effektivt og hurtigt, hvilket medfører besparelser af både tid og ressourcer i revisionsprocessen. Samtidig giver anvendelsen af dataanalyse revisor muligheden for at foretage mere dybdegående analyser og dermed bruge mere tid på at vurdere og evaluere resultaterne. Ved brug af denne tilgang bidrager der til en mere grundig og præcis revision, hvori risikoen for fejl og uregelmæssigheder reduceres ⁵³. Det er dog samtidig vigtigt at understrege, at besvigelser dataanalyser sjældent kan stå alene som et revisionsbevis. Når der gennem en analyse bliver identificeret en afvigelse, medfører dette typisk til at der foretages yderligere handlinger, dette kunne f.eks. være bilagskontrol eller drøftelser med de relevante medarbejdere. Dette betyder, at brugen af dataanalyse på den ene side kan være med til at effektivisere udvælgelse, dog vil det på den anden side også medføre til at timeforbruget øges, såfremt analyserne generer mange afvigelser, der kræver yderligere undersøgelse før revisor kan konkludere om hvorvidt der er tale om en fejl eller en egentlig besvigelse. Da denne fremgangsmåde forudsætter, at revisor afsætter flere ressourcer til revisionsprocessen end hidtil, kan det medføre et øget behov for interne ressourcer i form af flere arbejdstimer og eventuelt flere involverede medarbejdere i gennemførelsen af revisionen. For mindre revisionshuse kan dette indebære, at der enten skal ansættes flere medarbejdere, eller at eksisterende ressourcer omprioriteres, da der ellers ikke vil være tid og ressourcer til at færdiggøre revisionen og opgaverne indenfor de fastsatte rammer, som er aftalt med kunden. En øget anvendelse af revisionshandling vil desuden føre til flere arbejdstimer, hvilket naturligt vil påvirke honoraret. Et højere honorar kan udfordre kunderelationen, da kunderne sætter spørgsmålstegn ved værdien af de ekstra revisionshandling og potentielt overveje et revisorskifte. Det gælder særligt i de situationer, hvor kunden ikke oplever en direkte merværdi af en lavere

---

⁵³ INTOSAI, S. 23

opdagelsesrisiko. Modargumentet er imidlertid, at hvis revisionen skal leve op til de gældende standarder, herunder kravene om en risikobaseret revision, bør revisor foretage de nødvendige risikovurderinger og tilpasse revisionshandlinger herefter.

Øget transparens i revisionsprocessen: Implementering af dataanalyseværktøjer bidrager til øget transparens i revisionsprocessen idet revisor opnår bedre mulighed for at tydeliggøre dokumentation samt præsentere de anvendte analysemetoder og resultater over for interessenter. Dette styrker forståelsen af revisionsarbejdet og understøtter en mere effektiv og klar kommunikation af de identificerede fund ⁵⁴. Når revisor udviser en transparens i regnskabet, skaber det en mindre afstand i forventningskløften, herunder rimelighedskløften. Grunden til dette er at regnskabsbrugeren får en forståelse af hvorfor, hvordan og hvad, der er blevet testet og fundet.

Dog kan den øgede transparens også være en ulempe for revisors mulighed for at mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser, da det gør det lettere for ledelsen at gennemskue de præcise dataanalyser revisor foretager sig. Det gør det muligt for ledelsen/besvigeren at foretage besvigelser, som stadig kan skjule sig. Det er derfor vigtigt at revisor foretager en rotation i sine dataanalytiske handlinger. Fordelen ved den øget transparens i revisionsprocessen foreligger derfor kun, hvis der er stærk dataintegritet, uafhængige beviser og en uforudsigelighed i de dataanalytiske handlinger. Med andre ord, mindskes opdagelsesrisikoen for besvigelser, kun hvis dataanalyserne er foretaget ud fra korrekt data. En øget transparens i regnskabet, kræver at revisor konsekvent benytter sig af dataanalyse, uafhængige beviser og en uforudsigelighed i de anvendte analyser i de områder hvor der kan være tegn på besvigelser.

4.2 Delkonklusion

Det kan ud fra ovenstående diskussion konkluderes, at der både er fordele og ulemper ved implementering af dataanalyseværktøjer, i forbindelse med mindskelsen af opdagelsesrisikoen ved besvigelser.

Det er vurderet at der er flere fordele end ulemper ved brug af dataanalyse i forbindelse med forbedring af revisionens kvalitet, reducere af risiko for fejl i revisionen, effektivisering af revisionsprocessen og øget transparens i revisionsprocessen. Overordnet set kan man ved implementering af dataanalyseværktøjer forbedre kvaliteten af revisionen, hvori risikoen for fejl

---

⁵⁴ INTOSAI, S. 45

reduceres og revisionsprocessen effektiviseres. Dog er det vigtigt, at risikovurderingen foretages korrekt, da der ellers er risiko for overrevision af regnskabsområder, hvor der reelt ikke er en risiko for væsentlige fejl eller besvigelser.

Ved brug af korrekt designet dataanalyse er det muligt for revisor at sænke opdagelsesrisikoen markant angående besvigelser. Grunden til dette er at dataanalyse kan give en næsten 100% dækning, systemnær sporbarhed og en indhentelse af uafhængige beviser. Hvis ikke dataanalysen foretages med en sikker dataintegritet og uafhængige beviser, kan dataanalysen være med til at skabe en falsk "tryghed" og dermed øge opdagelsesrisikoen. Det er derfor vigtigt at der først kontrolleres for kvaliteten af data, at der udvælges korrekte dataanalyseværktøjer - der vælges ud fra risikovurdering og til sidst at der kobles et uafhængigt revisionsbevis op på dataanalysen.

Kapitel 5: Konklusion og perspektivering

I dette kapitel konkluderes der på afhandlingens resultater med henblik på at besvare problemformuleringen. Kapitel 5 samler afhandlingens centrale pointer og vurderer, om dataanalytiske værktøjer kan afhjælpe revisor med at identificere besvigelser og formindske opdagelsesrisikoen. Der vil yderligere i dette kapitel laves en perspektivering, som sætter afhandlingens problemformulering i relation til udviklingen af dataanalyse og Artificial Intelligence (AI).

5.1 Konklusion

Afhandlingen har til formål at undersøge hvordan anvendelsen af dataanalyse i revisionen kan mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser. Der er indledningsvist i afhandlingen redegjort for ISA-standarder, revisionsprocessen, besvigelser og dataanalyse, som er fundet relevante i forbindelse med undersøgelsen af problemformuleringen. Med udgangspunkt i den gennemgåede teori om besvigelser, revisionsrisiko og dataanalyse er der udarbejdet en analyse af to sager med fokus på revisors håndtering af revisionsrisici og planlægning af revisionshandlinger. Derefter er der foretaget en diskussion af fordele og ulemper ved brug af dataanalyse til brug for at mindske opdagelsesrisikoen ved besvigelser.

Afhandlingens første problemstilling er "*Hvad er besvigelser?*". Problemstillingen er besvaret ved en redegørelse af ISA 240, samt besvigelsestrekanten, besvigelsesdiamanten og forventningskløften. Ydermere er der foretaget en redegørelse af REVU's udtalelse om besvigelser vedrørende indtægter. Den anden og tredje problemstilling er "*Hvad er revisors ansvar i forbindelse med mistanke om besvigelser?*" og "*Hvad er revisionsrisikomodellen?*". Problemstillingerne er besvaret ved en redegørelse af ISA 200 og en redegørelse af revisionsrisikomodellen, for at forstå hvilke handlinger revisor bør foretage for at imødekomme besvigelser. Ydermere er der foretaget en undersøgelse af planlægningsfasen ved revision, da det er her revisor skal foretage de indledende analyser og tilrettelægge revision ud fra risikovurderingen. Den fjerde og sidste problemstilling er "*Hvad er dataanalyse?*". Her er relevante dataanalytiske værktøjer blevet belyst. Disse undersøgende problemstillinger danner rammen for afhandlingens analytiske del.

Afhandlingens analyse tager udgangspunkt i sagerne 029/2017 og 046/2019, hvor der er klaget over revisors arbejde. Begge sager var forbundet med svage interne kontroller, betydelig afhængighed af manuelle processer og et højt niveau af ledelsesskøn. Hertil var centrale faktorer i besvigelsesdiamanten til stede, og disse skabte et revisionsmiljø, hvor risikoen for besvigelser kunne forekomme og forblive skjulte, var høje, hvorfor revisor skulle have udvist skærpet professionel skepsis. Det kan konkluderes ud fra analysen at revisor har mulighed for at mindske opdagelsesrisikoen ved besvigelser, ved at gøre brug af dataanalyse. Det er konkluderet at den diagnostiske- og deskriptive dataanalyse er mest relevante i forbindelse med mindskelsen af opdagelsesrisikoen ved besvigelser. Dataanalyse ville mindske opdagelsesrisikoen, da der foretages en analyse af hele populationen og ikke kun stikprøver hermed er det lettere for revisor at identificere afvigelser og mulige besvigelser.

Afhandlingens diskussion fremsætter fordele og ulemper ved implementering af dataanalysen i relation til mindskelsen af opdagelsesrisikoen ved besvigelser. Det er vurderet at der er større fordele end ulemper, men det er vigtigt at understrege, at dataanalyse særligt bidrager til at reducere risikoen for, at besvigelser forbliver uopdagede, når det anvendes sammen med uafhængig dokumentation. Dataanalyse bidrager desuden til at reducere forventningskløften, da det styrker revisors mulighed for at identificere besvigelsesrisici og skabet et mere objektivt og dokumenteret revisionsbevis.

Det kan ud fra redegørelsen, analysen og diskussionen konkluderes at revisor kan mindske opdagelsesrisikoen for besvigelser ved brug af dataanalyse. Det kræver dog at revisor opnår

er klar forståelse af den enkelte virksomheds IT-kontroller og bogføringssystem, da dataanalyserne skal udarbejdes på baggrund af fuldstændig og nøjagtig bogføring.

Afhandlingens samlede konklusion er, at dataanalyse har et betydeligt potentiale til at styrke revisionen evne til at identificere besvigelser. Det er især vigtigt med dataanalytiske værktøjer, når virksomheder har komplekse regnskabsområder, store datamængder og svage interne kontroller. De analyserede sager forstærker at manglende dataanalyse kan føre til en høj opdagelsesrisiko, mens en mere målrettet og korrekt risikovurderet anvendelse af dataanalytiske værktøjer kan identificere besvigel sesindikationer på et meget tidligere tidspunkt i revisionsprocessen og dermed formindske opdagelsesrisikoen og sikre en mere veldokumenteret revision. Dataanalyse kan derfor ses som et centralt værktøj i revisors arbejde med at opdage besvigelser og leve op til revisionstandardernes krav.

5.2 Perspektivering

I dette afsnit vil der foretages en perspektivering, som har til formål at se bort fra de konkrete sager i afhandlingen, og i stedet se på, hvordan udviklingen inden for Artificial Intelligence (AI) og dataanalyse kan få betydning på hvordan revisor identificere besvigelser i fremtiden.

Afhandlingen belyser, hvorvidt revisor ved benyttelse af dataanalyse i revisionen kan mindske opdagelsesrisikoen. Det vil især være gældende i de virksomheder, hvor man har en kompleks forretningsmodel, svage interne kontroller og et stort data.

Perspektivering er inddelt i tre afsnit: 1. Artificial Intelligence (AI), 2. Dataanalytiske værktøjer, 3. Fremtidsperspektiv.

1. Artificial Intelligence (AI)

AI er i mange større revisionshuse et stort hovedfokus, da anvendelse af AI er fordelagtig på mange parametre. AI kræver en større investering, hvorfor det i mindre og mellemstore revisionshuse potentielt kan være udfordrende at afsætte midler til, så kan det i fremtiden være en mulighed at tilkøbe en licens eller base-plattform fra andre revisionshuse, og dermed være nemmere til rådighed for mindre og mellemstore revisionshuse. Årsagen til, at AI er særligt relevant i forbindelse med afhandlingen er, at AI kan varetage nogle af de arbejdsopgaver, som med hjælp af dataanalytiske værktøjer kan mindske revisors opdagelsesrisiko, og dermed

også potentielle besvigelser. I modsætning til traditionelle dataanalyser, så vil AI lære af historisk data og lignende sager samt være i stand til at identificere komplekse mønstre, som ikke nødvendigvis er defineret på forhånd. AI vil blandt andet kunne hjælpe med:

- At prioritere revisionsområder baseret på risikoområder og input fra revisor
- Analysere adfærdsmønstre hos brugere af et økonomisystem
- Identificere anomalier
- Vurdere sandsynligheden for, at bestemte posteringer er forbundet med besvigelser

På baggrund af afhandlingen, og de anvendte dataanalytiske værktøjer med fokus op identifikation på besvigelser, fremstår JE-testing, som et særligt relevant analyseområde i fremadrettet perspektiv. Det er netop karakteriseret ved store datamængder, komplekse mønstre og et højt behov for professionel skepsis. AI og dataanalyse kan bidrage her, ved systematisk at analysere samtlige posteringer, frem for udvalgte stikprøver eller risikofyldte transaktioner, baseret på mønstre, kombinationer af risikofaktorer og afvigelser. Yderligere vil AI være i stand til at hjælpe med at finde de posteringer som er foretaget uden for normal arbejdstid, usædvanlige kombinationer af konti, gentagne manuelle posteringer og transaktioner foretaget af bestemte brugere eller i bestemte perioder. Ved at benytte AI til dette, vil JE-testing yderligere øge revisionskvaliteten, ved at reducere risikoen for at besvigelser ikke identificeres. AI kan på sigt også vurdere, om der er et særligt behov for at teste specifikke transaktioner, som AI har vurderet som "High-Risk", og dermed erstatte nogle af de dataanalytiske præget handlinger som revisor foretager. Ydermere vil AI være i stand til at færdiggøre arbejdsrapporter med udgangspunkt i det data og dokumentation som uploades til AI. Dette vil også være et område hvor revisionsvirksomheder kan reducere fremtidige omkostninger, da det på sigt kan varetage nogle af de lettere men ressourcefyldte opgaver.

2. Dataanalytiske værktøjer

Nogle af de værktøjer som man kan anvende som dataanalytisk værktøj er f.eks. IDEA, ACL, Power BI og CaseWare Analytics. Et fællestræk for de nævnte dataanalyseværktøjer, er at de understøtter en langt mere datadrevet revision, da værktøjerne gør det muligt for at revisor at indlæse/scanne hele populationer og herefter kunne analysere for afvigelser og atypiske mønstre. Værktøjerne gør det samtidig lettere for revisor at dokumentere de udfald, som analyser kommer frem til, dette kan være en styrke i revisionens planlægning, udførsel og konklusion.

IDEA er et dataanalyseværktøj, som gennem de senere er blevet et supplement til "almindelige" revisionshandling, herunder stikprøver og manuel gennemgang. IDEA gør det muligt

for revisor at arbejde mere datadrevet, da man ved programmet kan importere, strukturere og analysere hele populationer. IDEA er velegnet til at identificere usædvanlige posterings, manglende sekvensnumre, gentagelser og posterings uden for almindelig arbejdstid. IDEA er hermed et godt dataanalyseværktøj at benytte for revisor allerede ved planlægningen af revisionen, da det kan bruges til at vurdere risikoen. Med andre ord er IDEA i stand til at hjælpe revisor med at styrke muligheden for, at opdage usædvanlige mønstre og uregelmæssigheder, som ikke fanges ved stikprøver. Dermed mindskes risikoen for revisors opdagelsesrisiko for at besvigelser forbliver skjult, ved at bruge det dataanalytiske værktøj IDEA.

IDEA's styrke er at det skaber mulighed for at teste konsistens og fuldstændighed, lettere end ved manuel gennemgang. Et dataanalytisk værktøj som IDEA er med til at forbedre effektiviteten og mindske opdagelsesrisikoen, da hele population kan analyseres samtidig. Det vil dog kræve at revisor tilegner sig kompetencer inden for dataforståelse, da revisionsbeviser vil afhænge af korrekt udtræk af data. Det er en central faktor at huske på, at IDEA ikke finder beviser på besvigelser, men i stedet identificerer afvigelser, som kræver yderligere revisions-handlinger.

Et andet dataanalytisk værktøj, som revisor kan benytte, er Audit Command Language (ACL). Det anvendes især til mere avanceret analyse af store datamængder og automatisering af gentagne revisions-handlinger. Det er et særligt effektivt værktøj til JE-testing, match analyser og identifikation af afvigelser i data. I relation til besvigelser, så kan ACL afhjælpe med at afdække systematiske besvigelser og ledelsestilsidesættelser af kontroller ved at analysere hele datasæt, frem for at man primært baserer sig på stikprøver.

Når der gøres brug af ACL, importeres og analyseres data gennem standardiserede funktioner, som gør det muligt at gentage analyserne på en ensartet måde på tværs af perioder.

Værktøjet, ACL, benyttes oftest til at afdække om der er dubletter af f.eks. dobbeltbetalinger, hvis der er manglende bilag eller fakturaer, eller hvis der f.eks. forekommer transaktioner på atypiske tidspunkter. ACL kan dermed understøtte fejlidentifikation samt revisors vurdering af besvigelsesrisici, hvor der er indikation på at der kræves nærmere undersøgelse. Et data-analytisk værktøj som ACL, peger altså på at hvis tests bliver standardiseret og dermed kører gentagne gange, så kan virksomheder bevæge sig i retning mod mere løbende kontrol, samt tidlig varsling af afvigelser.

Et mere udbredt og anvendt dataanalytisk værktøj er Power BI. Det er et visualiseringsværktøj, som skaber overblik over komplekse data gennem dashboards, flowcharts, figurer og grafer. Programmet kan være med til at styrke revisors analytiske handlinger og vurdering af risikoen, da det gør store datamængder mere overskuelige, forståelige og skaber en sammenhæng mellem tid, enhed og proces. Revisionsmæssigt kan det bruges til de deskriptive analyser, f.eks. værdiregulering, posteringer over tid, udvikling i omsætning eller anden relevant risikoområde. Visualiseringen gør det lettere for revisor at finde usædvanlige mønstre, som kan indikere at der foreligger en besvigelsesrisiko, hvilket gør det lettere for revisor at målrette sine revisionshandling efter de risikofyldte områder.

CaseWare Analytics er målrettet mod revisionsbranchen, og er direkte integreret med CaseWare WorkingPapers, som mange revisionshuse allerede til revisionsdokumentation. Værktøjet gør det muligt at importere regnskabsdata, som f.eks. debitorer, finansposter eller kreditorer direkte ind i revisionsfilen og analysere dem systematisk. I det regnskabsdata er indlæst direkte i filen, gør det lettere for revisor at dokumenterer udfaldet af de udførte tests, samt kunne føre udfaldet direkte tilbage til CaseWare filen. Revisor vil blandt andet kunne gennemføre JE-test, analyseretransaktionsmønstre samt identificere afvigelser som kræver nærmere undersøgelse. I relation til besvigelser, så er styrken ved CaseWare Analytics, at dataanalyse kobles direkte til revisionsplanlægningen og risikovurderingen. Revisor kan derved tidligt identificere usædvanlige posteringer og mønstre, som kan indikere en risiko for besvigelser, og understøtter en risikobaseret tilgang samt reducere opdagelsesrisikoen.

3. Fremtidsperspektiv

Alt tyder på at dataanalyse og AI i stigende grad vil blive en integreret del af revisionsbranchen. Udviklingen forventes særligt at styrke revisors mulighed for at identificere besvigelser ved at gøre uregelmæssigheder og risikomønstre mere synlige på et tidligere tidspunkt. Det vil især gøre det lettere for revisor at identificere besvigelser, men AI vil også afhjælpe mindre revisionshuse på sigt, da omkostningerne ikke nødvendigvis vil stige markant med en revision hvor dataanalyse anvendes, da AI kan påtage nogle af opgaverne. Det betyder ikke, at revisors rolle bliver mindre – blot anderledes. Revisor skal i højere grad fungere som en tolk og vurdere komplekse analyser frem for udelukkende at udføre manuelle test. En sådan kompetenceudvikling vurderes at være afgørende, hvis revisionen fortsat skal kunne leve op til samfundets forventning om, at revisor skal opdage og forebygge besvigelser.

Set i et bredere samfundsmæssigt perspektiv, så er udviklingen særlig relevant, da besvigelser ikke alene har betydning for den enkelte virksomhed, men derimod også kan påvirke tilliden til regnskabsinformation og erhvervslivet som helhed. Ovenstående perspektivering peger på, at dataanalyse og AI ikke kun er et revisionsfagligt og revisionsmæssigt anliggende, men også et redskab til at understøtte gennemsigtighed og tillid i samfundet. Det åbner udviklingen for videre arbejde, herunder hvordan revisionsstandarder, regulering og uddannelse bør tilpasses, hvis dataanalyse og AI i fremtiden bliver en forudsætning for at nedbringe opdagelsesrisikoen. Selvom at disse spørgsmål ikke behandles yderligere i afhandlingen, så illustrere de, at problemformuleringen rummer betydelige perspektiver for den videre udvikling af revisionspraksis.

Litteraturliste

- AICPA. (2017). *Guide to Audit Data Analytics*. American Institute of Certified Public Accountants.
Hentet fra <https://www.aicpa-cima.com/topic/audit-assurance/audit-data-analytics> [Tilgået oktober 2025].
- Alles M.G. (2015). *Drivers of the Use and Facilitators and Obstacles of the Evolution of Big Data by the Audit Profession*. *Accounting Horizons*, 29(2), 439-449.
Hentet fra <https://publications.aaahq.org/accounting-horizons/article-abstract/29/2/439/2188/Drivers-of-the-Use-and-Facilitators-and-Obstacles> [Tilgået november 2025].
- Andersen, I. (2019). *Den skinbarlige virkelighed: Vidensproduktion i samfundsvidenskaberne* (6. udg., 3. oplag). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Arbnor, I. & Bjerke, B. (2009). *Methodology for Creating Business Knowledge* (3. udg.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), 2022: “*Report to the Nations*”
- Banarescu, A. (2015). *Detecting and Preventing Fraud with Data Analytics*. Elsevier.
- Deepal, A.G. & Jayamaha, A. (2022). *Audit expectation gap: a comprehensive literature review*. *Asian Journal of Accounting Research*, 7(3).
Hentet fra: <https://www.emerald.com/ajar/article/7/3/308/45045/Audit-expectation-gap-a-comprehensive-literature> [Tilgået november 2025].
- Diligent, 2019: “*Detecting & preventing fraud with data analytics*. ”
- Earley, C.E. (2015). *Data analytics in auditing: Opportunities and challenges*. *Business Horizons*, 58(5), 493-500.
Hentet fra <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2015.05.002> [Tilgået november 2025].
- Erhvervsstyrelsen. (2023). *Revisorloven (LBK nr 25 af 07/01/2023)*. København: Erhvervsstyrelsen.
Hentet fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/25> [Tilgået oktober 2025].
- FSR – Danske revisorer. (2022b). *ISA 240: Revisorens ansvar vedrørende besvigelser i forbindelse med revision af regnskaber* [Dansk oversættelse].
Hentet fra: <https://www.fsr.dk> [Tilgået november 2025].
- FSR – Danske revisorer. (2022b). *ISA 501: Revisionsbevis - Særlige overvejelser vedrørende udvalgte poster*. København: FSR – Danske revisorer. Hentet fra

https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/Revision/Revision%20og%20erkl%C3%A6ringsopgaver/G%C3%A6ldende%20standard/ISA501_DK_APRIL%202011.pdf [Tilgået november 2025].

- FSR – Danske revisorer. (2024). *Ny udtalelse om besvigelserisiko vedrørende indtægter i mindre virksomheder*. Hentet fra <https://www.fsr.dk/ny-udtalelse-om-besvigelsesrisiko-vedroerende-indtaegter-i-mindre-virksomheder> [Tilgået oktober 2025].
- FSR – Danske revisorer. (2019). “*Styrket indsats fra revisorerne og bedre kontrol*” Signatur #4. Medlemsmagasin for FSR.
Hentet fra: https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/V%C3%A6rkt%C3%B8jer/SIGNATUR/Magasiner/SIGNATUR%20nummer%204_%202019.pdf? [Tilgået oktober 2025].
- FutureLearn (u.å.). *Overview of Audit Expectation Gap (AEG)*. I: *Accounting for Today's Dynamic World* (online kursus; indhold fra Auckland University of Technology (AUT)).
Hentet fra: <https://www.futurelearn.com/info/courses/accounting-for-todays-dynamic-world/0/steps/252616?> [Tilgået oktober 2025].
- Gee, S. (2015). *Fraud and Fraud Detection: A Data Analytics Approach*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
Hentet fra: <https://download.e-bookshelf.de/download/0002/9418/32/L-G-0002941832-0005543102.pdf> [Tilgået oktober 2025].
- Gepp, A., Linnenluecke, M. K., O'Neill, T. J., & Smith, T. (2017). *Big data techniques in auditing research and practice: Current trends and future opportunities*. Journal of Accounting Literature.
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2018). *International Standard on Auditing (ISA) 240: The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements*. International Federation of Accountants (IFAC).
Hentet fra: <https://www.iaasb.org/publications/isa-240-auditors-responsibilities-relating-fraud-audit-financial-statements> [Tilgået oktober 2025].
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2016). *Exploring the Growing Use of Technology in the Audit, with a Focus on Data Analytics*. International Federation of Accountants (IFAC).

Hentet fra: <https://www.iaasb.org/publications/exploring-growing-use-technology-audit-focus-data-analytics> [Tilgået oktober 2025].

- INTOSAI Working Group on Big Data, 2022: “*Guidance on Conducting Audit Activities with Data Analytics*”
- ISA 200, 2011
- ISA 240, 2011
- ISA 300, 2011
- ISA 315, 2011
- ISA 500, 2015.

Hentet fra: <https://www.fsr.dk/isa-500-revisionsbevis> [Tilgået november 2025].

- Lesperance, M., Reed, W. J., Stephens, M.A., Tsao, C., & Wilton, B. (2026). *Assessing Conformance with Benford's Law: Goodness-of-fit Tests and Simultaneous Confidence Intervals*. PLOS One, 11(3).

Hentet fra: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0151235> [Tilgået november 2025].

- Olojede, P., Erin, O.A., Asiriwa, O. & Usman, M. (2020). *Audit expectation gap: An empirical analysis*. *Future Business Journal*, 6(1), artikel 10.

Hentet fra: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/246624/1/1738283585.pdf> [Tilgået oktober 2025].

- Quick, R. (2020). *The audit expectation gap: A review of the academic literature*. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 94, (1/2).

Hentet fra: <https://mab-online.nl/article/47895/> [Tilgået december 2025].

- Revisornævnet: Sagsnr. 029/2017 af 21. marts 2018
- Revisornævnet: Sagsnr. 046/2017 af 7. januar 2019
- Richardson, V. L., Teeter, R. A., & Terrell, K. L. (2019). *Data Analytics for Accounting*. New York: McGraw-Hill Education.
- Roffia, P. & Poffo, M. (2025). Revisiting the Fraud Triangle in Corporate Frauds: Towards a Polygon of Elements. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(3), 156.

Hentet fra: <https://www.mdpi.com/1911-8074/18/3/156> [Tilgået november 2025].

- PwC (2022)– *Global Economic Crime and Fraud Survey 2022: Protecting the Perimeter – The Rise of Platform Fraud*. PwC.

Hentet fra: https://www.pwc.com/gx/en/forensics/gecsm-2022/PwC-Global-Economic-Crime-and-Fraud-Survey-2022.pdf?utm_source [Tilgået november 2025].

- Vasarhelyi, M. A., & Kogan, A. (2015). *Big Data in Accounting: An Overview*. Accounting Horizons.
- Wolfe, David T. & Hermanson, Dana R. (2004). The Fraud Diamond: *Considering the Four Elements of Fraud*. CPA Journal.
Hentet fra: <https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2546&context=facpubs> [Tilgået oktober 2025].
- Wolters Kluwer. (2023). *The impact of audit data analytics*. Wolters Kluwer Expert Insights.
Hentet fra: <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/the-impact-of-audit-data-analytics> [Tilgået oktober 2025].
- Zack, G. M., & ACFE. (2014). *Using Data Analytics to Detect Fraud*.